

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของจังหวัดสระบุรี

4.1 ประวัติจังหวัดสระบุรีโดยสังเขป

จังหวัดสระบุรีตามตำนานเมืองและประวัติศาสตร์แต่เดิมเข้าใจว่า ได้ตั้งขึ้นในสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ประมาณปี พ.ศ. 2092 ถือได้ว่าเป็นเมืองใหม่เมืองหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา เพราะเมื่อสำรวจตัวเมืองแล้วไม่ปรากฏว่ามีโบราณสถานก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา อยู่เลย โบราณสถานของขอมซึ่งสร้างขึ้นใหม่ในเขตจังหวัดสระบุรีมีอยู่หลายแห่ง แต่มาได้ยกย่องว่าตัวเมืองสระบุรี อยู่นอยู่ที่ตำบลบางโฉลก อำเภอนองโงน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสมัยที่ขอมเป็นเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระนารายณ์ ท้องที่อันเป็นที่ตั้งเมืองสระบุรีในปัจจุบันอาจเป็นป่าเป็นดงคดมีแต่เพียงทางหลวงสายหนึ่งซึ่งพวกขอมมาใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับราชธานีที่นครวัดผ่านเขาเท่านั่น

การตั้งเมืองสระบุรีนี้สันนิษฐานว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิคงจะโปรดเกล้าให้แบ่งพื้นที่เขตเมืองลพบุรีกับเมืองนครนายกบางส่วนมารวมกับตั้งขึ้นเป็นเมืองสระบุรี ทั้งนี้ก็โดยมีพระราชประสงค์ให้เมืองสระบุรีเป็นศูนย์ระดมพลเมืองในยามศึกสงคราม เพราะฉะนั้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมาจึงมักพบเรื่องราวของจังหวัดสระบุรี เกี่ยวกับการออกสงครามอยู่เสมอ

อนึ่ง จังหวัดสระบุรีเป็นที่ที่พระเจ้าแผ่นดินพระเจ้าแผ่นดินพระเจ้าแผ่นดินตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเพราะมีมหาเจดีย์ซึ่งอยู่ใกล้ราชธานี พอถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จึงมีได้เป็นที่ประพาสตั้งแต่ก่อน แต่ยังเป็นเป็นที่ชาวเมืองทั้งหลายทั้งไกลและใกล้นิยมไปนมัสการพระพุทธบาทและพระพุทธฉาย ในเวลา

มีเทศกาลประจำปีมิได้ขาด จนมาถึงรัชกาลที่ 4 จึงกลับเป็นที่เสด็จประพาสอีกครั้งและในสมัยของพระองค์ได้เสด็จมาประพาสอีกหลายครั้ง พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ทรงโปรดทำเสด็จประพาสจังหวัดสระบุรี จนถึงกับสร้างวังขึ้นที่ตำบลสีทาทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำป่าสัก แล้วเสด็จขึ้นประทับสำราญพระราชอิริยาบถแทบทุกปี ตลอดพระชนมายุได้ทรงสร้างเครื่องแต่งกำและสิ่งอื่น ๆ ไว้ที่คอกข้างหลังบ้านสีทาซึ่งยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ พระองค์ได้เสด็จประพาสอยู่เนือง ๆ เมื่อยังไม่ได้สร้างทางรถไฟได้เสด็จไปทางบกตั้งแต่เขาพระพุทธบาทไปทางจังหวัดสระบุรี นครนายก จนถึงปราจีนบุรี และต่อมาได้เสด็จประพาสทางเรือตามลำน้ำป่าสักขึ้นไปถึงตำบลหินซ้อนหนึ่งครั้ง และเมื่อสร้างทางรถไฟเสร็จแล้วก็ได้เสด็จไปอีกหลายครั้ง

ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2441 ทางราชการเห็นว่าเมื่อมีทางรถไฟแล้ว สถานที่ตั้งตัวเมืองเดิมอยู่ห่างไกลไม่เหมาะสม การคมนาคมไม่สะดวก เมื่อจะมีการขยายผังเมืองต่อไปในอนาคตจึงย้ายตัวเมืองจากที่เดิมไปสร้างที่ตำบลปากเพรียว อำเภอเมืองสระบุรี อันเป็นที่ตั้งศาลากลางในปัจจุบัน

สำหรับที่มาของคำว่า "สระบุรี" สันนิษฐานว่าเพราะเหตุที่ตำบลที่ตั้งเมืองครั้งแรกอยู่ใกล้ที่บึงหนองวัง เมื่อตั้งเมืองใหม่ขึ้นจึงได้นำเอาคำว่า "สระ" รวมเข้ากับคำว่า "บุรี" เป็นชื่อเมืองสระบุรี

4.2 ลักษณะกายภาพ

4.2.1 ที่ตั้งและเขตการปกครอง

จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ระหว่าง latitude 14 องศา 13 ลิปดาเหนือถึง latitude 15 องศา 5 ลิปดาเหนือ กับ longitude 100 องศา 35 ลิปดาตะวันออก ถึง longitude 101 องศา 37 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 3,576.486 กม.² หรือเท่ากับ 2,235,304 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ประมาณ

108 กม. วิทยทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 113 กม. และวิทยทางเรือคามแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก 165 กม.

อาณาเขตติดต่อระหว่างจังหวัดสระบุรี กับจังหวัดใกล้เคียง มีดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอนองโงน พระพุทธบาท เมืองสระบุรี แก่งคอยและมากเหล็ก ติดต่อกับ อำเภอมืองลพบุรี พิษณุโลก ชัยบาดาล และกิ่งอำเภอน้ำหลวง จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันออก เขตอำเภอมวกเหล็ก ติดต่อกับอำเภอสี่คิ้ว ปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

ทิศใต้ เขตอำเภอนองแคว วิหารแดงและแก่งคอย ติดต่อกับ อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี และอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ทิศตะวันตก เขตอำเภอบ้านหมอ เสาไห้ นองแสง นองแคว และกิ่งอำเภอนองคอก ติดต่อกับ อำเภอบ้านแพรก มหาราช นครหลวงท่าเรือ ภาชี และอุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในปี พ.ศ. 2531 จังหวัดสระบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 110 ตำบล และ 948 หมู่บ้าน ส่วนการปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 3 แห่ง และสุขาภิบาล 16 แห่ง (ดูตาราง 4.1 แผนที่ 4.1)

4.2.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

4.2.2.1 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดสระบุรี มีลักษณะภูมิอากาศเช่นเดียวกับจังหวัดในภาคกลาง คือ มีภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน (Savanna) แบ่งฤดูกาลเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว ในฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อน ในฤดูหนาวจะมีฝนตกน้อย แดดจ้าและอากาศค่อนข้างหนาวอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 33.2 องศาเซลเซียสต่ำสุด 23.4 องศาเซลเซียส ฝนตกชุก

ตาราง 4.1 เขตการปกครองของจังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ. 2531

ลำดับ	อำเภอ	การปกครองส่วนภูมิภาค		การปกครองส่วนท้องถิ่น	
		ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล
1.	เมืองสระบุรี	17	122	ทม. สระบุรี	ส. หน้าพระลาน ส. ปีกนกปีก
2.	หนองแค	18	180	ทต. หนองแค	ส. หินกอง ส. คชสิทธิ์
3.	แก่งคอย	13	108	ทต. แก่งคอย	ส. ทัพขาว
4.	พระพุทธบาท	9	94	ทต. พระพุทธบาท	-
5.	มากเหล็ก	9	88	-	ส. มากเหล็ก ส. วังม่วง
6.	บ้านหมอ	9	77	-	ส. บ้านหมอ ส. ท่าลาน
7.	วิหารแดง	6	51	-	ส. บ้านลำ ส. หนองหมู
8.	เสาไห้	12	101	-	ส. เสาไห้ ส. บ้านยาง
9.	หนองแซง	9	68	-	ส. หนองแซง
10.	หนองโดน	4	32	-	ส. หนองโดน
11.	กิ่งอ. คอนนุก (อ. บ้านหมอ)	4	28	-	ส. คอนนุก

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนที่พัฒนา
จังหวัดสระบุรี

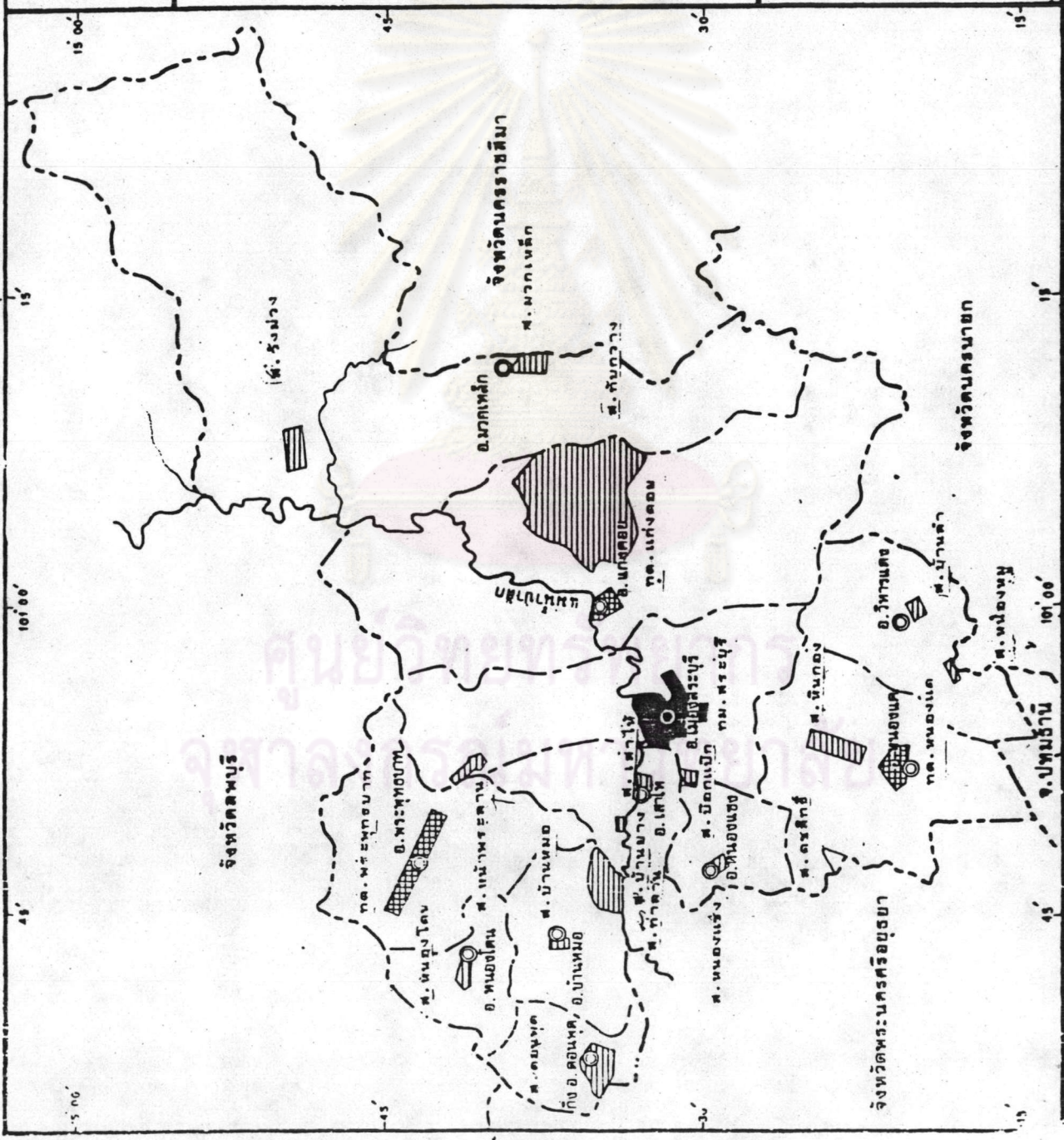
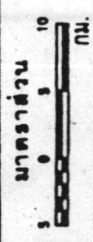
แสดงเขตการปกครอง

- พื้นที่เขตสุราษฎร์ธานี
- พื้นที่เขตเทศบาลตำบล
- พื้นที่เขตเทศบาลเมือง

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- แม่น้ำ
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 4.1

ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม มีปริมาณฝนเฉลี่ย 1,302.6 มิลลิเมตรต่อปี และมีจำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 88.0 วัน (ดูตาราง 4.2)

4.2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสระบุรี สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะสำคัญ ๆ ดังนี้ (แผนที่ 4.2)

1) บริเวณที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ราบน้ำท่วมถึง ความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 0-100 เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่บริเวณนี้ ได้แก่ ทางตอนกลาง ตะวันตกและตอนใต้ของจังหวัด เป็นที่ราบต่อเนื่องกันที่ราบลุ่มภาคกลาง ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอหนองระคน บ้านหม้อ กิ่งอำเภอคอนสาร เสาไห้ หนองแขง หนองแค วิหารแดง และบางส่วนของอำเภอเมืองสระบุรี ครอบคลุมแม่น้ำป่าสักไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่ ซึ่งแม่น้ำป่าสักนี้มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลมาทางที่อำเภอมากเหล็ก แก่งคอย เมืองสระบุรี และเสาไห้ แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

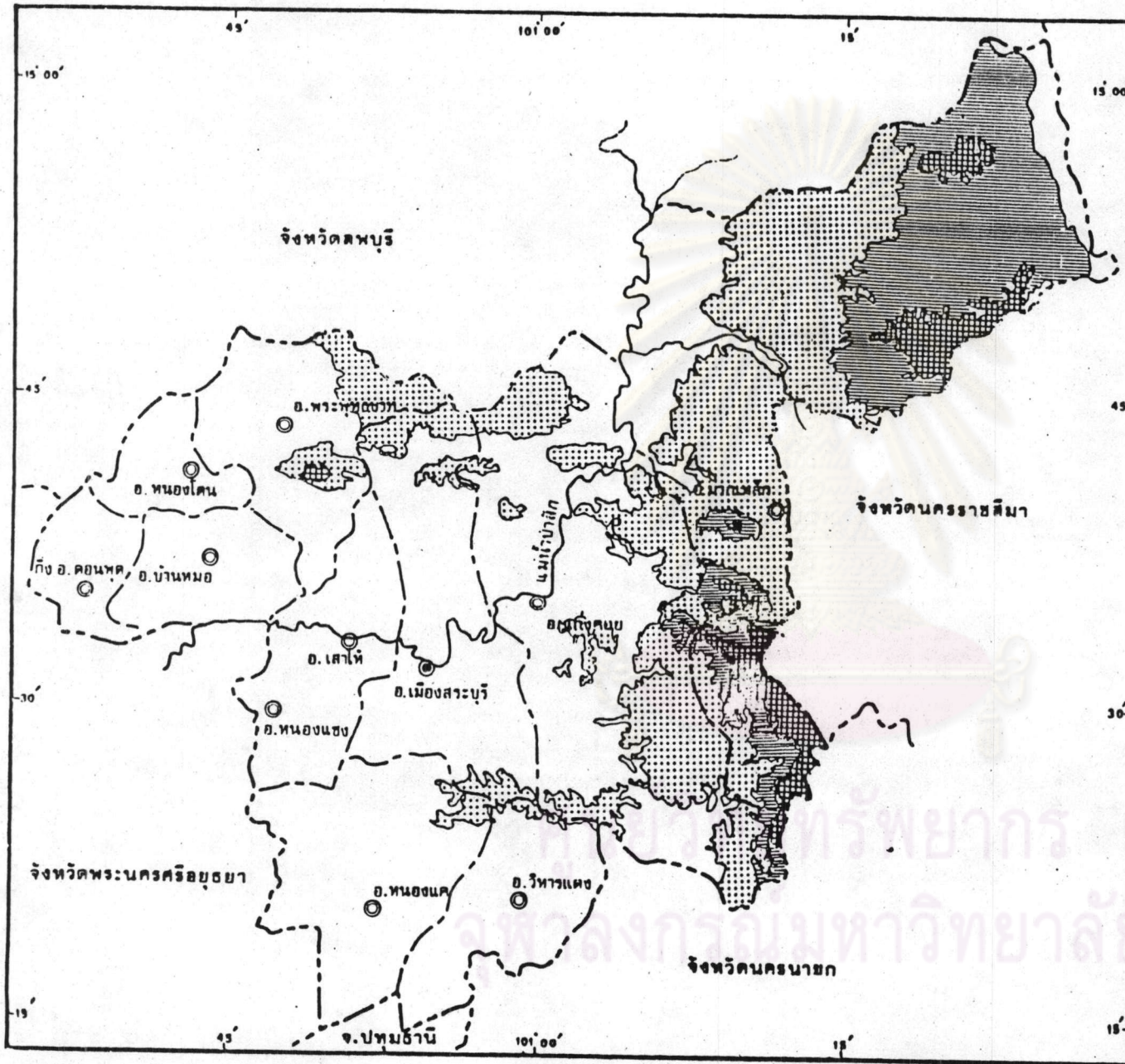
2) บริเวณที่ราบลูกคลื่น เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากบริเวณแรก มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับลูกเนินเตี้ย ๆ ที่เกิดการสึกกร่อนมาจากภูเขาหินปูน เป็นบริเวณที่มีความสำคัญในการปลูกพืชไร่ของจังหวัดได้แก่ ข้าวไร้ ถั่วเขียว มันสำปะหลัง ซึ่งพบในท้องที่อำเภอพระพุทธบาท มากเหล็ก และตอนเหนือของอำเภอเมืองสระบุรี

3) บริเวณที่สูงและภูเขา พบอยู่ทางตะวันออกและตอนเหนือของจังหวัด ครอบคลุมในเขตท้องที่อำเภอมากเหล็ก เกือบทั้งหมด และบางส่วนของพื้นที่อำเภอพระพุทธบาท เมืองสระบุรี และแก่งคอย ภูเขาโดยทั่วไปเป็นภูเขาหินปูน (ชุกราษบุรี) มีความสูงตั้งแต่ 300 เมตรขึ้นไป เช่น เขาหลวงในท้องที่อำเภอพระพุทธบาทมีความสูง 592 เมตร เขาน้ำรอก เขาเทวดาบัว เขานินห์ ในท้องที่อำเภอมากเหล็ก มีความสูง 722 , 779 และ 1,052 เมตร ตามลำดับ และในท้องที่อำเภอแก่งคอยมีเขาแก้วซึ่งมีความสูง 1,0171 เมตร ภูเขาเหล่านี้เป็นเขตป่าไม้และต้นน้ำลำธารหลายสาย เช่น ห้วยมากเหล็ก มีต้นน้ำเกิดจากเขานินห์ ห้วยมะปราง ห้วยแห้งและห้วยตะเคียน ซึ่งไหลมาบรรจบกันเป็นคลองเพรียวนั้นต้นน้ำเกิดจากบริเวณเขากรรณิศา ห้วยใหญ่ มีต้นน้ำเกิดจาก เขาคลองใหญ่และเขานินห์ เป็นต้น

ตาราง 4.2 แสดงปริมาณฝนและจำนวนวันที่ฝนตกของจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2521-2530

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก
มกราคม	6.2	1.1
กุมภาพันธ์	26.9	1.7
มีนาคม	17.0	1.4
เมษายน	42.7	4.0
พฤษภาคม	104.8	8.8
มิถุนายน	147.3	10.7
กรกฎาคม	187.7	14.7
สิงหาคม	202.5	15.4
กันยายน	401.6	15.9
ตุลาคม	123.0	0.7
พฤศจิกายน	28.7	3.3
ธันวาคม	4.2	0.4
รวมทั้งปี	1,302.6	88.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสระบุรี

แสดงลักษณะภูมิประเทศ

	มากกว่า 500 เมตร
	ระหว่าง 300-500 เมตร
	ระหว่าง 100-300 เมตร
	น้อยกว่า 100 เมตร

	เขตจังหวัด		ที่ตั้งจังหวัด
	เขตอำเภอ		ที่ตั้งอำเภอ
	เขตตำบล		ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
			แม่น้ำ

แผนที่ 4.2

มาตราส่วน
0 5 10
กม.

4.2.3 การนำเข้าประโยชน์ที่ดิน

การนำเข้าประโยชน์ที่ดินของจังหวัดสระบุรีปี พ.ศ. 2529 มีการนำเข้าประโยชน์ที่ดินเป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรมากที่สุดประมาณ 1,478,002 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 66.12 ของเนื้อที่จังหวัด รองลงมาเป็นเนื้อที่ป่าไม้ได้จำแนกประมาณ 701,000 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 31.36 ของพื้นที่จังหวัดและเป็นเนื้อที่ป่าสมบูรณ์อีก 56,302 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 2.52 ของเนื้อที่จังหวัด (ตาราง 5.4) สำหรับการนำเข้าประโยชน์ในเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรส่วนใหญ่เข้าในการทำนาและปลูกพืชไร่คิดเป็นเนื้อที่ร้อยละ 48.81 และร้อยละ 41.50 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมดหรือคิดเป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 32.27 และร้อยละ 27.42 ของเนื้อที่จังหวัด ส่วนเนื้อที่ถือครองที่เหลือเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 3.15 ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นร้อยละ 3.02 เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 2.58 และเป็นพื้นที่ปลูกผักและไม้ดอก ที่กร้างว่างเปล่าและที่อื่น ๆ รวมกันอีกร้อยละ 0.58 ของเนื้อที่ถือครองทั้งหมด เนื้อที่ถือครองเหล่านี้มีลักษณะการถือครองเป็นของตนเองร้อยละ 47.66 เป็นที่เช่าอีกร้อยละ 47.91 และอื่น ๆ อีก ร้อยละร้อยละ 4.42

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าประโยชน์ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2525-2529 พบว่าจำนวนเนื้อที่ป่าไม้ที่ยังคงสภาพป่าสมบูรณ์ลดลง 4,949 ไร่ ภัยลดลงเฉลี่ยร้อยละ 2.31 ต่อปี สาเหตุที่ทำให้พื้นที่ป่าลดลงเนื่องจากความคั่งการที่ดินเพื่อทำการเกษตร ทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าจนเนื้อที่ป่าไม้ที่ยังคงความสมบูรณ์เหลืออยู่เพียงร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่จังหวัดเท่านั้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงในเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงลดลงจำนวน 63,297 ไร่ หรือลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.05 ต่อปี ทั้งนี้สืบเนื่องจากการกว้านซื้อที่ดินจำนวนมากจากนักลงทุนอุตสาหกรรมและนักเก็งกำไรที่ดิน ภัยปรากฏว่ามีพื้นที่ถือครองเพื่อการเพาะปลูกพืชไร่ลดลง 50,408 ไร่ และที่นาลดลง 16,152 ไร่ พื้นที่มีการกว้านซื้อส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สองภาคแม่น้ำป่าสักช่วงตั้งแต่เหนือตัวเมืองสระบุรีขึ้นไป ภัยเฉพาะพื้นที่อำเภอแก่งคอยที่ดินถูกกว้านซื้อไปเป็นจำนวนมาก และเป็นสาเหตุทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นจากราคาไร่ละประมาณ 5 หมื่นบาท เป็นไร่ละ 2-5 แสนบาทในปัจจุบัน จากการบุกรุกทำลายป่าและการกว้านซื้อที่ดินนี้

เอง เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เนื้อที่ที่ม่ได้จำแนกเพิ่มขึ้นร้อยละเพิ่มขึ้นจำนวน 68,245 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.59 ต่อปี

สำหรับการจำแนกสมรรถนะดินของจังหวัดสระบุรีนั้น มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรดังนี้(ดูแผนที่ 4.3 ประกอบ)

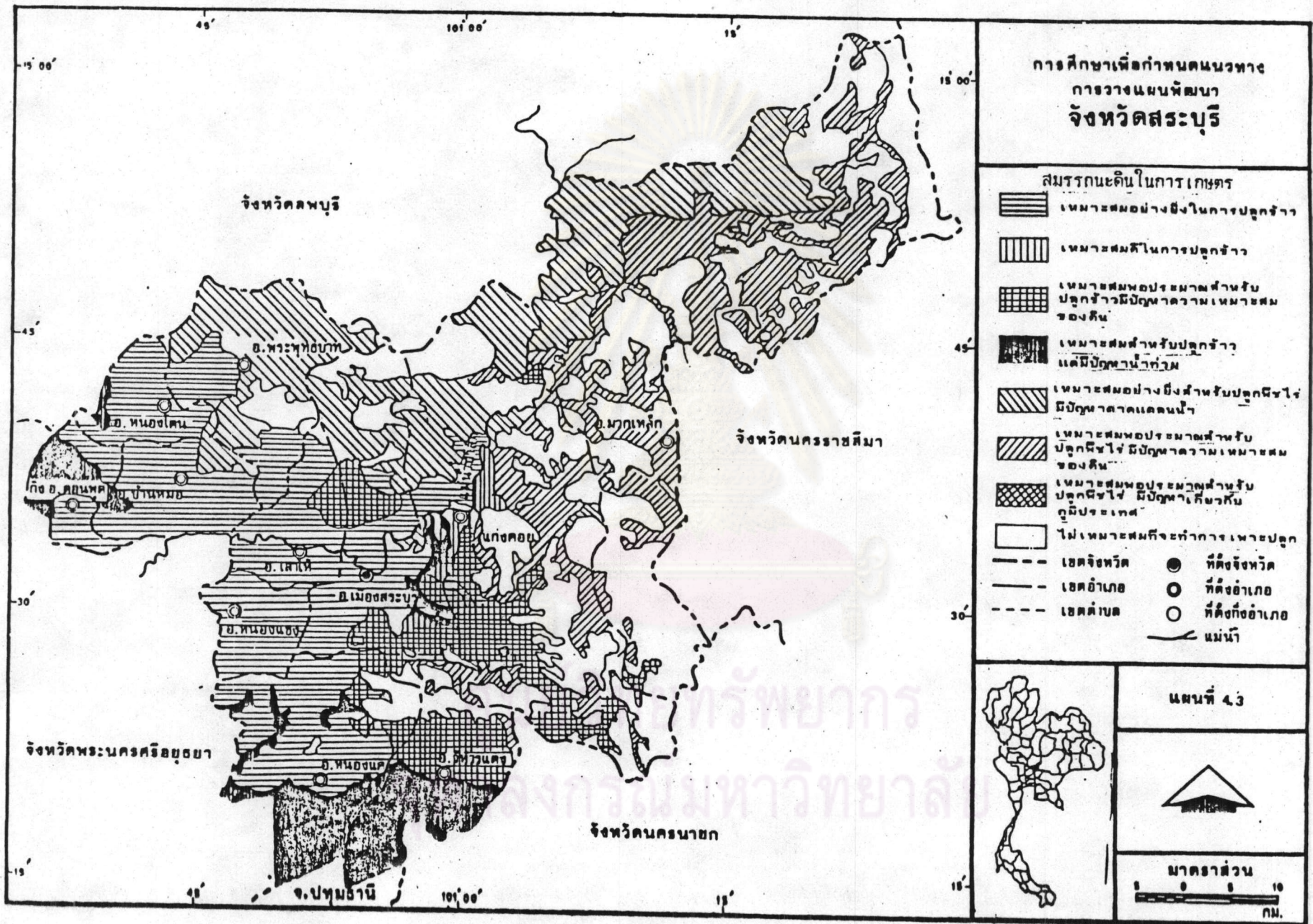
- 1) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวมีเนื้อที่ประมาณ 938,828 ไร่ หรือร้อยละ 42 ของพื้นที่จังหวัดได้แก่พื้นที่ราบทางตอนกลาง ตอนใต้ และทางตะวันตกของจังหวัด ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินเหนียว มีความมาลิกอุมน้ำใต้ดินและมีการระบายน้ำเลว
- 2) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่มีเนื้อที่ประมาณ 670,591 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 30 ของเนื้อที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่ราบลูกคลื่นทางตอนเหนือและตะวันออกของจังหวัด มีลักษณะโดยทั่วไปเป็นดินร่วนระบายน้ำดี ความลึกของดินปานกลาง และดินมีความอุดมสมบูรณ์พอประมาณ
- 3) พื้นที่ที่มีสมรรถนะดินไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 625,885 ไร่ หรือร้อยละ 28 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ป่าไม้ที่ยังคงมีความสมบูรณ์อยู่ รวมทั้งพื้นที่ที่มีหน้าดินคั้นมีการชะล้างหน้าดินง่ายจึงไม่เหมาะสมสำหรับการทำการเพาะปลูก

เมื่อเปรียบเทียบการเข้าประโยชน์ที่ดินกับสมรรถนะดินแล้วจะพบว่า การเข้าประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไปมีความสอดคล้องกับสมรรถนะดิน ยกเว้นในพื้นที่ที่เข้าประโยชน์ในการปลูกพืชไร่ ซึ่งมีการนำเอาพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกมาใช้ในการปลูกพืชไร่ได้แก่พื้นที่ที่มีหน้าดินคั้นและพื้นที่ป่าไม้รวมถึงพื้นที่ที่มีความลาดเอียงมาก ซึ่งเมื่อมีการปลูกพืชหมุนเวียนซ้ำ ๆ แล้วมักมีปัญหากการชะล้างหน้าดิน ดังนั้นจึงควรรักษาพื้นที่เหล่านี้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และเป็นพื้นที่ป่าไม้รักษาการปลูกป่าทดแทน

ตาราง 4.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2525 และ 2529

ลำดับ	การใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2529		การเปลี่ยนแปลง	
		เนื้อที่(ไร่)	%	เนื้อที่(ไร่)	%	เนื้อที่(ไร่)	%
1.	เนื้อที่ป่าไม้	61,251	2.74	56,302	2.52	-4,949	-2.02
2.	เนื้อที่ครองเพื่อการเกษตร	1,541,299	68.90	1,478,002	66.12	-63,297	-1.03
2.1	ลักษณะการถือครอง	1,541,299	100.0	1,478,002	100.0		
	-ของตนเอง	1,101,530	71.47	704,443	47.66	-397,087	-9.01
	-เช่า	363,344	23.57	708,246	47.91	344,902	23.73
	-อื่นๆ	76,425	4.96	65,313	4.42	-11,112	-14.54
2.2	ลักษณะการใช้ประโยชน์	1,541,299	100.0	1,478,002	100.0		
	-ที่อยู่อาศัย	35,047	2.28	38,159	2.58	3,085	2.20
	-ที่นา	737,523	47.85	721,371	48.81	-16,152	-0.55
	-พืชไร่	663,321	43.04	612,913	41.47	-50,408	-1.90
	-ไม้ผลและไม้ยืนต้น	40,236	2.61	44,639	3.02	4,403	2.74
	-พืชผักและไม้ดอก	1,177	0.08	1,251	0.09	47	1.00
	-ที่รกร้างว่างเปล่า	2,232	0.15	1,585	0.11	-647	-7.25
	-ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	55,490	3.60	51,846	3.51	-3,644	-6.57
	-ที่อื่นๆ	6,246	0.40	6,238	0.42	-8	-0.03
3.	เนื้อที่ไม่ได้จำแนก	632,755	28.28	701,000	31.36	68,245	2.70
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	2,235,304	100.0	2,235,304	100.0	-	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสุพรรณบุรี

สมรรถนะดินในการเกษตร

- เหมาะสมอย่างยิ่งในการปลูกข้าว
- เหมาะสมดีในการปลูกข้าว
- เหมาะสมพอประมาณสำหรับปลูกข้าวมีปัญหาความเหมาะสมของดิน
- เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว แต่มีปัญหา น้ำท่วม
- เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับปลูกพืชไร่ มีปัญหา ขาดแคลนน้ำ
- เหมาะสมพอประมาณสำหรับปลูกพืชไร่ มีปัญหา ความเหมาะสมของดิน
- เหมาะสมพอประมาณสำหรับปลูกพืชไร่ มีปัญหา ภัยแล้ง
- ไม่เหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูก
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 4.3

มาตราส่วน
0 5 10
กม.

4.2.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

4.2.4.1 ป่าไม้

ในอดีตสภาพป่าไม้ในเขตท้องที่จังหวัดสระบุรี เป็นป่าคงคิบบัที่มีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่มีพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดอื่น ๆ คือ จังหวัดนครราชสีมา นครนายกและลพบุรี เดิมเรียกป่าผืนนี้ว่า "คงคิบบั" ต่อมาได้ถูกบุกรุกทำลายจนป่าหมดสภาพลงหลายแห่ง กระทั่งกรมป่าไม้ประกาศให้ป่าไม้ที่ยังคงสภาพอยู่เป็นป่าสงวนแห่งชาติเพื่อยับยั้งการบุกรุกทำลายป่า อย่างไรก็ตามการบุกรุกทำลายป่าก็ยังคงมีอยู่ เนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้นและไม่มีที่ดินทำกิน รวมทั้งการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเรื่อย ๆ

ปัจจุบันจังหวัดสระบุรีมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 788.9 กม.² หรือ 493,066 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.06 ของพื้นที่จังหวัด มากเป็นอันดับสองของภาคกลางรองจากจังหวัดลพบุรีโดยจำแนกเป็นป่าสงวนแห่งชาติ 8 แห่งมีเนื้อที่ 392,860 ไร่คิดเป็นร้อยละ 17.58 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ ป่าพระฉาย ป่าพระพุทธบาท-หุบแค ป่าลานท่าฤทธิ์ ป่าท่าฤทธิ์-ลำทองกลาง-ลำพุกกลาง ป่ามวกเหล็กทับทิมวางแปลง 1 และแปลง 2 ป่าเขาพระและป่าเขาเรียง-เขากำเสื่อ เป็นอุทยานแห่งชาติ 2 แห่งและวนอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง มีเนื้อที่รวมกัน 100,206 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 4.48 ของพื้นที่จังหวัด (ดูตาราง 4.4 และแผนที่ 4.4) ได้แก่ ป่าวนอุทยานเขาเรียง วนอุทยานน้ำตกเจ็ดสาวน้อย อุทยานแห่งชาติเขาพระและอุทยานแห่งชาติเขาสามหลัน สำหรับสภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าคงคิบบัและป่าเบญจพรรณ มีไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้ยาง ไม้ตะเคียน สมพงษ์ ตะเคียนหิน เต็ง รัง ประดู่ และมะค่าโมง เป็นต้น ส่วนป่าลานท่าฤทธิ์มีไม้สำคัญเพียงชนิดเดียว คือ ไม้ลานซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของป่าแห่งนี้

จากการสำรวจสภาพป่าโดยกรมป่าไม้ปรากฏว่าได้มีราษฎรบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำการเพาะปลูก จนป่าสงวนหลายแห่งหมดสภาพป่า ได้แก่ ป่าลานท่าฤทธิ์ ป่า

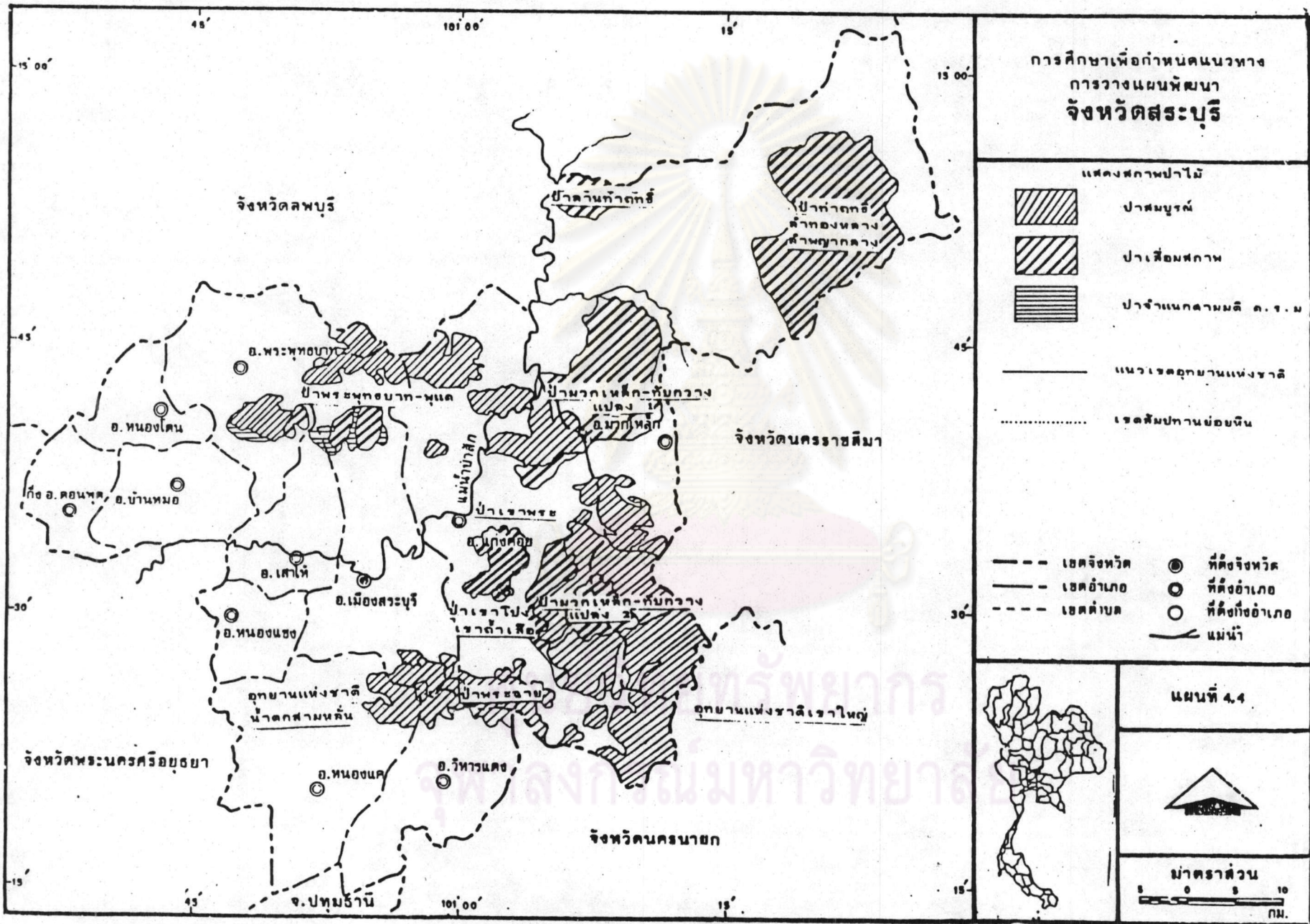
ตาราง 4.4 แลคกที่ตั้ง เนื้อที่ป่า เนื้อที่ป่าถูกทำลายและเนื้อที่ที่จัด ส.ท.ก. ในจังหวัดสระบุรี

ลำดับ	ชื่อป่า	ที่ตั้ง	เนื้อที่ (ไร่)	เนื้อที่ป่าถูกทำลาย		เนื้อที่จัดส.ท.ก.	
				ไร่	x	ไร่	x
1.	ป่าสงวนแห่งชาติ		392,860	287,249	70.83	33,964	8.65
1.1	ป่าพระฉาย	— อ.เมืองสระบุรี — ต.หนองปลาไหล	15,000	-	-	-	-
1.2	ป่าพระพุทธรบาท-มุแค	— อ.พระพุทธรบาท — ต.พระพุทธรบาท ชุมโชน เขาวง พุกร่าง	22,000	12,782	58.10	3,304	15.02
1.3	ป่าเขาพระ	— อ.เมืองสระบุรี — ต.หน้าพระลาน มุแค — อ.แก่งคอย — ต.ตาลเดี่ยว บ้านป่า	5,391	5,391	100	91	1.69
1.4	ป่าเขาโป่ง-เขากำเลื่อ	— อ.แก่งคอย — ต.ตาลเดี่ยว ทับกาง ชำผักแพว	9,900	9,900	100	777	7.85
1.5	ป่ามวกเหล็ก-ทับกาง แปลง 1	— อ.แก่งคอย — ต.ทับกาง บ้านป่า ท่าคล้อ	97,350	77,507	79.62	9,191	9.44
1.6	ป่ามวกเหล็ก-ทับกาง แปลง 2	— อ.มวกเหล็ก — ต.มวกเหล็ก — อ.แก่งคอย — ต.ทับกาง ห้วยแห้ง ชำผักแพว	112,425	41,875	37.25	2,564	2.28
1.7	ป่าลานท่าฤทธิ	— อ.มวกเหล็ก — ต.วังม่วง	5,800	5,800	100	3,955	68.18

ตาราง 4.4 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อป่า	ที่ตั้ง	เนื้อที่ (ไร่)	เนื้อที่ป่าถูกทำลาย		เนื้อที่จัดส.ท.ก.	
				ไร่	%	ไร่	%
1.8	ป่าท่าฤทธิ-ลำทองหลวง -ลำพญากลาง	— อ.มากเหล็ก — ต.วังม่วง หนองย่างเสือ ลำพญากลาง ลำสมพุง	124,994	124,994	100	14,082	1.13
2.	วนอุทยานและอุทยานแห่งชาติ		100,206	*	*	*	*
2.1	วนอุทยานเขาโป่ง	— อ.แก่งคอย — ต.ตาลเดี่ยว	625	-	-	-	-
2.2	วนอุทยานน้ำตก เจ็ดสาวน้อย	— อ.มากเหล็ก — ต.มากเหล็ก	1,000	-	-	-	-
2.3	อุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่	— อ.แก่งคอย — ต.ชะอม	70,725	*	*	*	*
2.4	อุทยานแห่งชาติ เขาสามหั่น	— อ.เมืองสระบุรี — ต.มิตรภาพ — อ.หนองแค — ต.หน่วยทราย โคกแย้ — อ.วิหารแดง — ต.บ้านลำ	27,856	2,968	10.66	-	-

ที่มา: สำนักงานป่าไม้เขตสระบุรี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เขาร่อง-เขากำเสื่อ ป่าเขาพระและป่าท่าฤทธิ-ลำทองกลาง-ลำพญากลาง ทำให้เนื้อที่ป่าที่ยังคงสภาพความสมบูรณ์ลดน้อยลง เหลือเพียง 114,611 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 29.2 ของเนื้อที่ป่าไม้ทั้งหมด (ไม่นับรวมป่าวนอุทยานและอุทยานแห่งชาติ) เมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่ของจังหวัดแล้ว เนื้อที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงร้อยละ 5.1 เท่านั้น

สำหรับป่าที่ถูกบุกรุกทำลายจนหมดสภาพป่าแล้วทางราชการได้เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติและเข้าใบคำเนิการปฏิรูปที่ดินได้แก่ พื้นที่บางส่วนของป่าท่าฤทธิ-ลำทองกลาง-ลำพญากลาง ทยอยมอบหมายให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสระบุรี เข้าใบคำเนิการจัดสรรที่ดินทำกิน เพื่อแก้ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์และเพื่อแก้ไขปัญหาการเข้าประโยชน์ที่ดินแม่เดิมประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการปรับปรุงพื้นที่เกษตร และมีการจัดการอย่างถูกวิธี เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ส่วนป่าสงวนที่ถูกบุกรุกทำลายไปบางส่วนและยังคงสภาพอยู่กรมป่าไม้จะเข้าใบคำเนิการฟื้นฟูสภาพป่า ทยอยปลูกสร้างสวนป่าขึ้นทดแทน ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการไปแล้ว 85,604 ไร่ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติพระพุทธบาท-หุบแค จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 6,533 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติมวกเหล็ก-ทับทิมแยงแปลง 1 จำนวน 4 แปลง เนื้อที่ 25,500 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติท่าฤทธิ-ลำทองกลาง-ลำพญากลาง จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 9,800 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติมวกเหล็ก-ทับทิมแยง แปลง 2 จำนวน 24,467 ไร่ และป่าอื่น ๆ ในเขตท้องที่อำเภอเมือง 4,000 ไร่ อำเภอแก่งคอย 5,600 ไร่ และอำเภอมวกเหล็กอีก 9,700 ไร่ นอกจากนี้กรมป่าไม้ยังได้ดำเนินการจัดสิทธิทำกิน (ส.ท.ก.) แก่ราษฎรในพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายจนหมดสภาพป่าแล้ว ทยอยมีเงื่อนไขให้ปฏิบัติซึ่งออกโดยกรมป่าไม้เพื่อเป็นการยืนยันถึงการบุกรุกขยายพื้นที่เพาะปลูกและมีการใช้พื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพเหมาะสมของพื้นที่

4.2.4.2 แร่ธาตุ

จังหวัดสระบุรีนับได้ว่าเป็นแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ทยอยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในสาขาเหมืองแร่และย่อยหินมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ จังหวัดสระบุรีจึงเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มากหลายประเภท ทยอยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้างทรัพยากรแร่ที่สำคัญได้แก่

1) ดินขาวและหินปูนเพื่ออุตสาหกรรม ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตปูนซีเมนต์ มีมากที่ตำบลบ้านหม้อ อำเภอบ้านหม้อ ตำบลทับทวน แสงห้วย ท่าคล้อ อำเภอแก่งคอย ตำบลม่วงเหล็ก อำเภอม่วงเหล็ก ตำบลบุษยเสน เขาวง พุทรา้ง อำเภอพระพุทธบาท และมีโรงงานตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านครัว อำเภอบ้านหม้อ และที่ตำบลทับทวน อำเภอแก่งคอย

2) ดินลูกรังและหินก่อสร้างคุณภาพดี มีมากที่ตำบลหุ้และหน้าพระลาน อำเภอเมืองสระบุรี และมีโรงงานรับคและย่อยหินเรียงรายหนาแน่นบริเวณ 2 พากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตั้งแต่ตำบลหุ้จนถึงตำบลหน้าพระลาน

3) ดินอ่อน มีมากที่ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมืองสระบุรี และเป็นแหล่งผลิตดินอ่อนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ

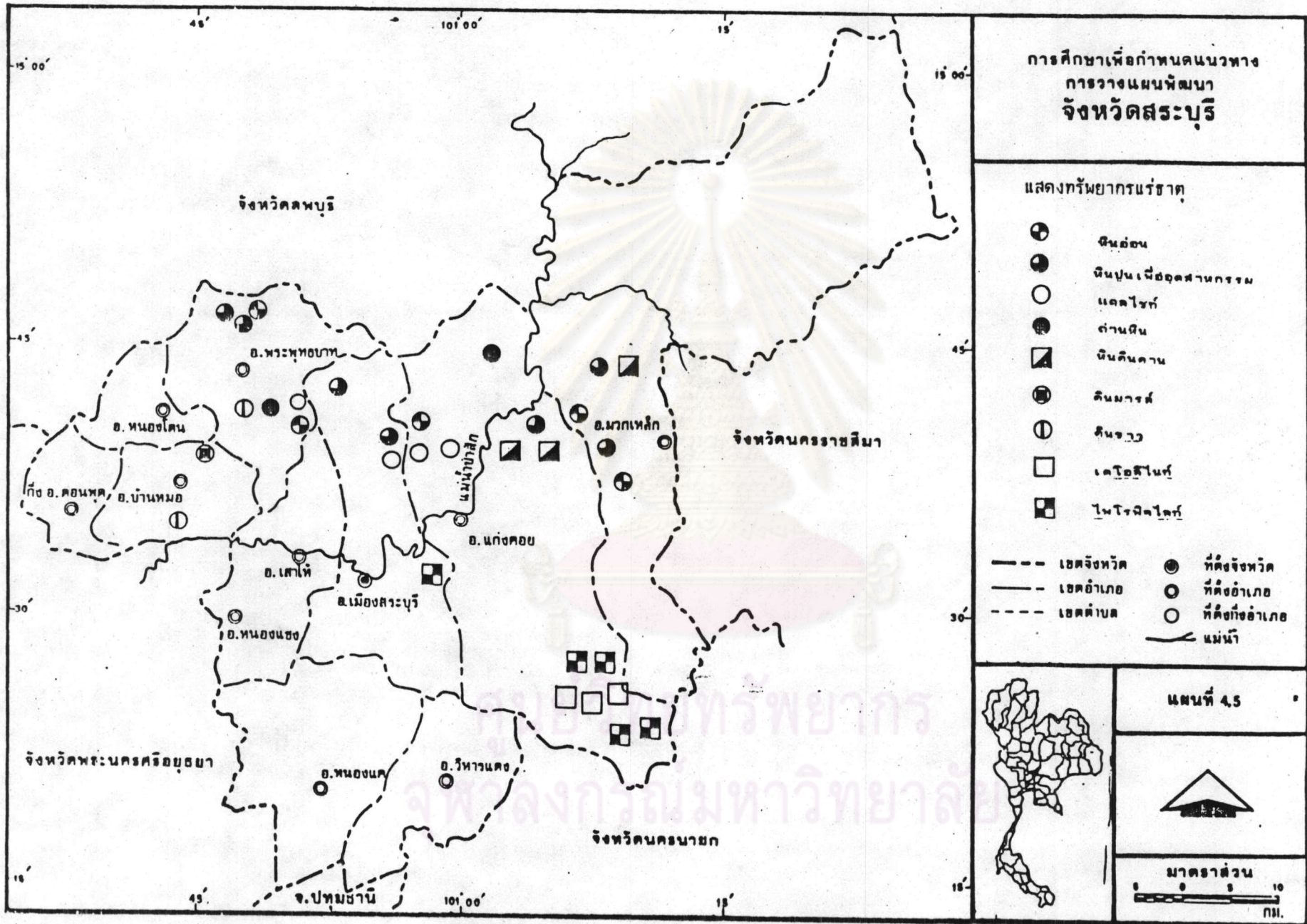
4) ดินมาร์ล มีมากที่ตำบลพุทรา้ง อำเภอพระพุทธบาท ตำบลสว่างรศกและหนองบัว อำเภอบ้านหม้อ ส่วนหนึ่งใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานปูนซีเมนต์และใช้ปรับสภาพดินเปรี้ยว ดินเป็นกรดมีสถานีผลิตและบริการปูนมาร์ล เพื่อการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ตำบลพุทรา้ง และให้บริการแก่เกษตรกรทั่วประเทศ

5) ดินดินดาน ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตกระเบื้องมุงหลังคา กระเบื้องปูพื้นและอุตสาหกรรมเซรามิค มีมากที่ตำบลบ้านป่าและท่าคล้อ อำเภอแก่งคอย ซึ่งผลผลิตเกือบทั้งหมดของประเทศมาจากแหล่งนี้

6) แร่พรทิลไลท์ มีมากที่ตำบลสังขีและตะกุด อำเภอเมืองสระบุรี ตำบลชำผักแพวและชะอม อำเภอแก่งคอย

นอกจากนี้ยังมีแคลเซียมที่ตำบลหุ้ อำเภอเมืองสระบุรี และที่ตำบลสองคอน อำเภอแก่งคอย มูลค้างคาว ใช้ทำปุ๋ยและดินประสิว ที่ตำบลทับทวน อำเภอแก่งคอย และยังมีแร่โครซิไนท์ สำหรับใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ตำบลชะอม อำเภอแก่งคอย เป็นต้น

ทรัพยากรแร่ธาตุเหล่านี้ปัจจุบันได้มีการนำมาใช้ประโยชน์โดยการให้สัมประทานแก่ผู้ประกอบการไปแล้วเป็นเนื้อที่ประมาณบัตรทั้งสิ้น 25,220 ไร่

4.2.4.3 แหล่งน้ำและชลประทาน

1) แหล่งน้ำ

ทรัพยากรแหล่งน้ำของจังหวัดสระบุรี ประกอบด้วย แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดินโดยแหล่งน้ำผิวดินส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำลำคลอง ้วย ท้องและบึงต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่

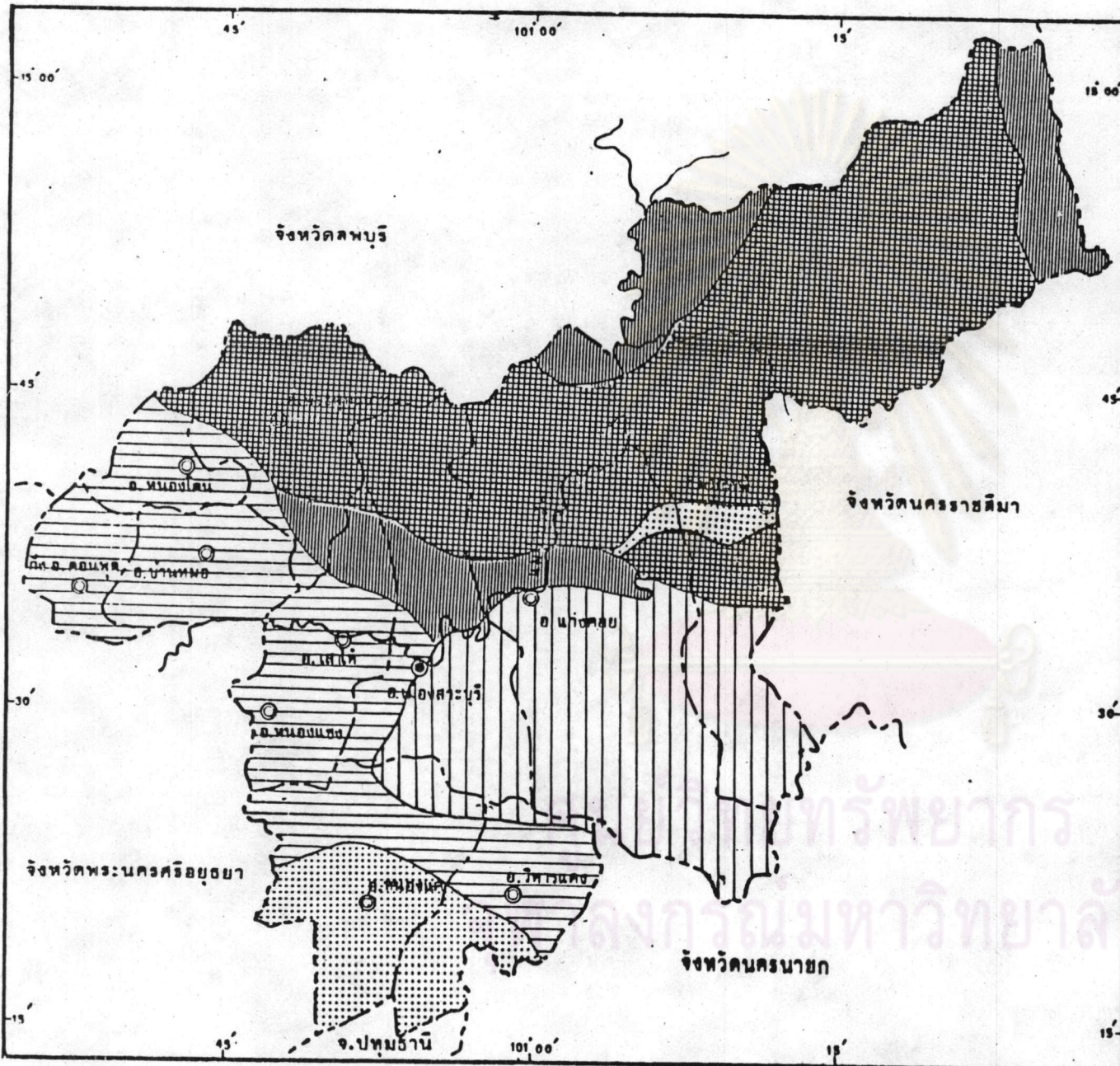
- แม่น้ำป่าสัก เป็นแหล่งน้ำหลักของจังหวัดสระบุรี เกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านเข้ามาทางตอนเหนือของจังหวัดผ่านอำเภอมวกเหล็ก แก่งคอย เมืองสระบุรี แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีความยาวช่วงที่ผ่านจังหวัดสระบุรีประมาณ 105 กม. บริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำป่าสัก เป็นที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง ประชากรจำนวนมากซึ่งตั้งบ้านเรือนบนฝั่งแม่น้ำนี้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมและเป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค

- ้วยมวกเหล็ก ต้นน้ำเกิดจาก เขาอินทนิลเขตกอำเภอแก่งคอย ไหลไปทางทิศเหนือผ่านอำเภอมวกเหล็กแล้วไหลลงมาทางตะวันตกลงสู่แม่น้ำป่าสักที่บ้านปากน้ำลำห้วยมวกเหล็กนี้เป็นเส้นกั้นอาณาเขตจังหวัดสระบุรีกับจังหวัดนครราชสีมา มีห้วยลำและห้วยชันยาวเป็นลำน้ำสาขา

- ้วยท่ามะปราง ต้นน้ำเกิดจาก เขาจรกสิศา เขตกอำเภอแก่งคอย ไหลไปทางตะวันตกบรรจบกับห้วยแห้งซึ่งเกิดจาก เทือกเขาเดียวกันที่บ้านท่ามะปราง แล้วไหลมาบรรจบกับห้วยตะเคียน รวมกันเรียกว่า "คลองเพรียง" ไหลลงสู่แม่น้ำป่าสักที่บริเวณตัวเมืองสระบุรี

- ้วยใหญ่ ต้นน้ำเกิดจาก เขาคลองใหญ่และ เขาอินทนิล เขตกอำเภอแก่งคอย ไหลลงมาทางใต้ผ่านท้องที่ตำบลชะอม เข้าสู่อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ในฤดูแล้งจะมีน้ำน้อย ฤดูฝนจะมีน้ำหลากท่วมฝั่งทุกปี

สำหรับแหล่งน้ำใต้ดินหรือแหล่งน้ำบาดาล ในเขตจังหวัดสระบุรีสามารถแบ่งได้เป็น 5 บริเวณ (แผนที่ 4.6) ได้แก่

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสระบุรี

แสดง ปริมาณน้ำใต้ดิน

- ฝนน้ำมากกว่า 100 แคลลอน/รินาท
- ฝนน้ำระหว่าง 20-50 แคลลอน/รินาท
- ฝนน้ำระหว่าง 20-100 แคลลอน/รินาท
- ฝนน้ำน้อยไม่เกิน 20 แคลลอน/รินาท
- ได้จากรอยแตกหรือรอยเชื่อมต่ของชั้นหิน
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 4/8

มาตราส่วน

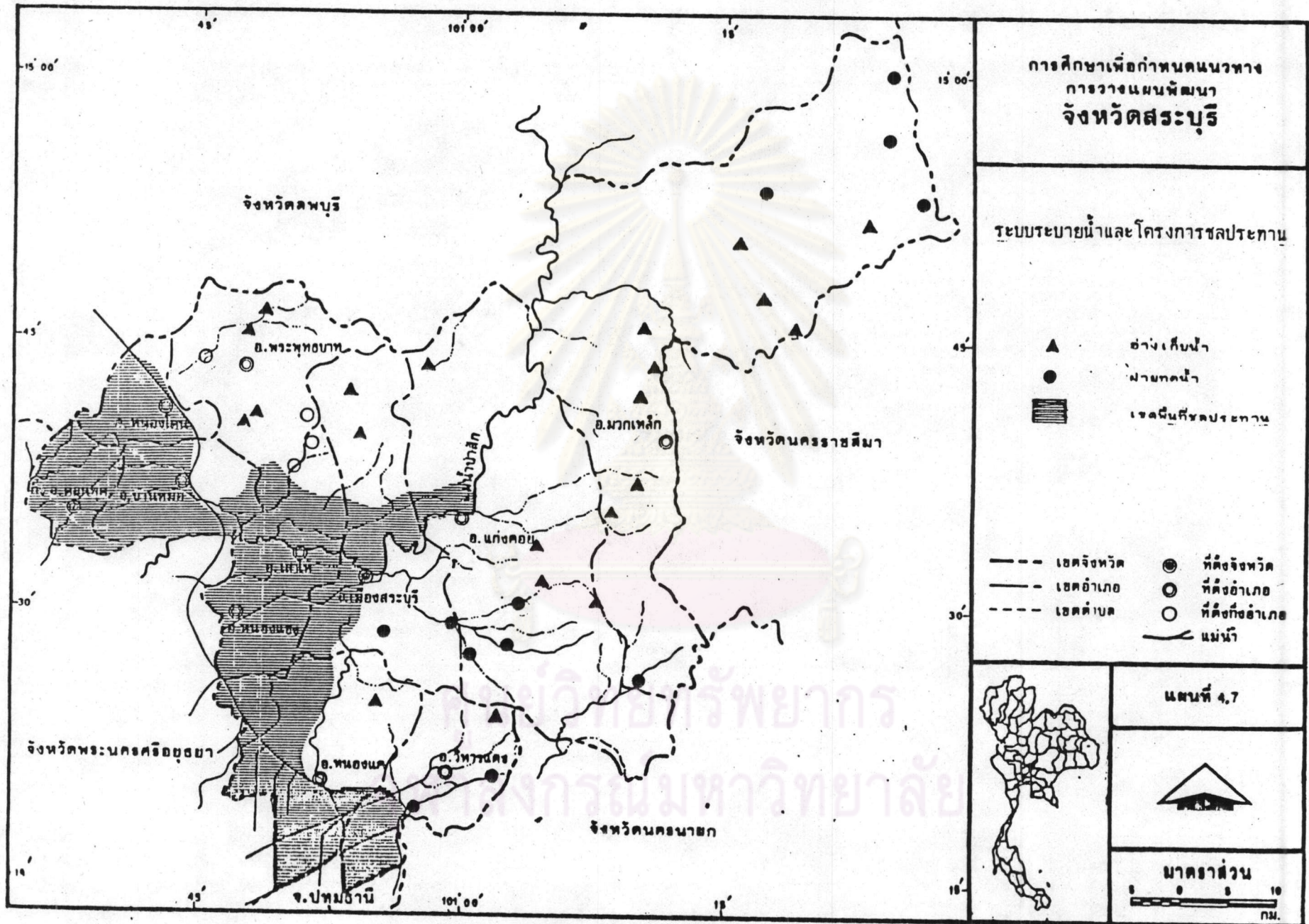

- บริเวณที่มีปริมาณน้ำ 100-500 แกลลอน/นาที่ ได้แก่ บริเวณทางคอนเทนีโอและตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด ในเขตอำเภอพระพุทธบาทและคอนเทนีโอของอำเภอเมืองสระบุรี แก่งค้อยและมากเหล็ก เป็นน้ำที่ได้จากพรหังหินปูน
- บริเวณที่มีปริมาณน้ำ 20-100 แกลลอน/นาที่ พบในบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงในเขตอำเภอหนองแค น้ำบริเวณนี้มีสารน้อย
- บริเวณที่มีปริมาณน้ำ 20-50 แกลลอน/นาที่ พบเป็นแนวยาวจากซ้ายไปขวาบริเวณตอนกลางของจังหวัด ในเขตอำเภอเมืองสระบุรี พระพุทธบาทและแก่งค้อย และบริเวณทางคอนเทนีโอและตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอมากเหล็ก น้ำในบริเวณนี้บางแบ่งมีสารเหล็ก เจือปน
- บริเวณที่มีน้ำน้อยน้ำไม่เกิน 30 แกลลอน/วินาที ส่วนใหญ่ได้จากรอยแตกหรือรอยเชื่อมค่อของชั้นหิน พบในบริเวณตอนใต้ของอำเภอเมืองสระบุรี แก่งค้อยและมากเหล็ก
- บริเวณที่มีน้ำน้อยน้ำไม่เกิน 20 แกลลอน/วินาที พบในบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงทางตะวันตกของจังหวัด ในเขตอำเภอหนองโดน บ้านหมอ กิ่งอำเภอคอนทุดเสาให้ ทองแดง และบางส่วนของอำเภอเมือง หนองแคและวิหารแดง น้ำในบริเวณนี้มีสารเหล็ก เจือปน

2) การชลประทาน

เนื่องจากจังหวัดสระบุรีเป็นแหล่งผลิตทางการเกษตรกรรมและทางอุตสาหกรรมที่สำคัญของภาคกลางและของประเทศ ประกอบกับจังหวัดสระบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลักคือ แม่น้ำป่าสักเพียงสายเดียวที่มีน้ำมากพอที่จะหล่อเลี้ยงกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัด ทั้งในเขตชุมชนและพื้นที่ชนบท ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำจลระบบชลประทานจึงมีความจำเป็นมาก

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคและเพื่อการเกษตรของจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ดำเนินการโดย สำนักงานชลประทานที่ 8 และศูนย์บริการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ซึ่งสามารถครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด 446,049 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 19.95 ของพื้นที่

จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ชลประทานขนาดใหญ่ 5 โครงการ เนื้อที่รวม 404,829 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอหนองจอกน กิ่งอำเภอคอนทุก บ้านหมอ เสาไห้ หนองแขง หนองแค วิหารแดงและอำเภอเมือง สระบุรี เป็นโครงการขนาดเล็ก เนื้อที่รวมกัน 31,450 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอเมืองสระบุรี 5 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์ 2,800 ไร่ อำเภอพระพุทธบาท 9 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์ 5,800 ไร่ อำเภอแก่งคอย 12 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์ 13,000 ไร่ อำเภอมวกเหล็ก 14 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์ 6,800 ไร่ อำเภอวิหารแดงและหนองแค 4 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์ 3,000 ไร่ และเป็นพื้นที่ส่งน้ำโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าอีก 9,700 ไร่ ภัยอาศัยแหล่งน้ำจากแม่น้ำป่าสักทั้งหมด (ตาราง 4.5, 4.6 และ 4.7)

นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำขนาดเล็กที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ 28 แห่ง ผายท่อน้ำ 50 แห่ง พังกั้นน้ำ 10 แห่ง บ่อบาดาล 280 แห่ง และบ่อน้ำตื้น 753 แห่ง

อย่างไรก็ตามระบบชลประทานที่มีอยู่ของจังหวัดก็ยังมีขยายไปทั่วทั้งจังหวัด เนื่องจากข้อจำกัดด้านลักษณะภูมิประเทศ

4.2.4.4 แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดสระบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ 39 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามที่สุดจำนวน 18 แห่ง รองลงมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนาสถาน จำนวน 13 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปะวัฒนธรรมอีก 8 แห่ง (ตาราง 4.8 และแผนที่ 4.8) แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้แก่ พระพุทธบาท วัดพระพุทธฉาย และสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก โดยเฉพาะพระพุทธบาท ในบึงหนึ่ง ๆ จะมีประชาชนจากทุกสารทิศทั้งชาวไทยและต่างประเทศเดินทางมานมัสการรอยพระพุทธบาทจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลงานนมัสการรอยพระพุทธบาท ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำปีละ 2 ครั้ง ตั้งแต่วันขึ้น 1 - 15 ค่ำ เดือน 3 และวันขึ้น 8 - 15 ค่ำ เดือน 4

ตาราง 4.5 โครงการชลประทานขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดสระบุรี

ลำดับ	ชื่อโครงการ	พื้นที่โครงการ (ไร่)	พื้นที่รับประโยชน์ในจังหวัดสระบุรี	
			จำนวน(ไร่)	พื้นที่อำเภอ
1.	โครงการโคกกระเทียม	225,300	47,797	หนองโดน, กิ่งอ.คอนนุก
2.	โครงการเรียงราง	189,141	49,900	บ้านหมอ, หนองโดน กิ่ง อ.คอนนุก
3.	โครงการคลองเพรีย	148,634	148,634	เมือง, หนองแค หนองแขง, เสาไห้
4.	โครงการป่าสักใต้(ท่าหลวง)	272,000	102,698	หนองแค, วิหารแดง
5.	โครงการรังสิตเหนือ	454,200	10,800	วิหารแดง
รวม			404,829	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.6 โครงการชลประทานขนาดเล็กที่ดำเนินการก่อสร้างโดยกรมชลประทาน

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ตำบลที่ตั้ง	ความจุ (ล้าน ม.3)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
1.	อำเภอเมือง: อ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง ฝายทดน้ำ 1 แห่ง			2,500
1.1	อ่างเก็บน้ำพุด	พุด	0.22	300
1.2	อ่างเก็บน้ำบ้านเขายอดเอียง	หน้าพระลาน	-	อุปโภค-บริโภค
1.3	อ่างเก็บน้ำบ้านบ่อสักน้ำ	"	0.29	"
1.4	อ่างเก็บน้ำบ้านหนองจาน	"	0.40	"
1.5	ฝายทดน้ำห้วยนาดี	ตลิ่งชัน	-	2,500
2.	อำเภอพระพุทธบาท: อ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง ฝายทดน้ำ 5 แห่ง			5,800
2.1	อ่างเก็บน้ำห้วยลึก	ชารเกษม	0.04	อุปโภค-บริโภค
2.2	อ่างเก็บน้ำสะแกเกลือ	"	0.17	"
2.3	ฝายทดน้ำบ้านส้มป่อย	หนองแก	-	1,000
2.4	อ่างเก็บน้ำบ้านพุกวาง	พุกวาง	0.02	อุปโภค-บริโภค
2.5	อ่างเก็บน้ำบ้านสองคอน	"	0.06	"
2.6	ฝายทดน้ำคลองน้ำพุ	"	-	2,000
2.7	ฝายทดน้ำรับบอน	เขาวง	-	300
2.8	ฝายทดน้ำคอนหินปูน	ห้วยป่าห้วย	-	500
2.9	ฝายทดน้ำบ้านห้วยศาลเจ้า	"	-	2,000
3.	อำเภอแก่งคอย: อ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง ฝายทดน้ำ 8 แห่ง			13,000
3.1	อ่างเก็บน้ำบ้านโคกเขือก	ตาลเดี่ยว	0.15	500
3.2	อ่างเก็บน้ำเขาสูง	ทับกาง	0.07	อุปโภค-บริโภค
3.3	ฝายทดน้ำทับกาง	"	-	1,000
3.4	ฝายทดน้ำห้วยแห้ง	ห้วยแห้ง	-	1,500
3.5	ฝายทดน้ำบ้านวังยาง	"	-	1,000
3.6	ฝายทดน้ำบ้านโคกคอม	"	-	2,000

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ตำบลที่ตั้ง	ความจุ (ล้าน ม.3)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
3.7	ฝายทดน้ำบ้านหนองสองห้อง	ห้วยแห้ง	-	1,000
3.8	ฝายทดน้ำบ้านเขาแย้	"	-	2,000
3.9	อ่างเก็บน้ำโป่งก้อนเส้า	ชำผักแพว	0.15	อุปโภค-บริโภค
3.10	อ่างบ้านคง	"	1.65	1,500
3.11	ฝายทดน้ำโคกกรุง	"	-	1,500
3.12	ฝายทดน้ำบ้านบึงไม้	ชะอม	-	1,000
4.	อำเภอรวมเหล็ก: อ่างเก็บน้ำ 9 แห่ง ฝายทดน้ำ 5 แห่ง			6,850
4.1	ฝายทดน้ำท่าพลู	ลำสมพุง	-	อุปโภค-บริโภค
4.2	ฝายทดน้ำพญากลาง	ลำพญากลาง	-	1,000
4.3	ฝายบ้านเขามนาง	"	-	3,700
4.4	ฝายคลองม่วงใต้	"	-	1,000
4.5	อ่างเก็บน้ำบ้านซับซอน	หนองย่างเสือ	0.19	อุปโภค-บริโภค
4.6	อ่างเก็บน้ำซับน้อยใต้	"	0.17	"
4.7	อ่างเก็บน้ำบ้านหนองผักหนอก	"	0.14	"
4.8	อ่างเก็บน้ำบ้านหนองจอก	"	0.12	"
4.9	ฝายบ้านซับขาม	"	-	500
4.10	อ่างเก็บน้ำบ้านซับอีจ	รวมเหล็ก	0.09	อุปโภค-บริโภค
4.11	อ่างเก็บน้ำบ้านเขาหลังหนึ่ง	"	0.20	"
4.12	อ่างเก็บน้ำบ้านโป่งเกตุ	วังม่วง	0.17	"
4.13	อ่างเก็บน้ำซับตะเคียน	มิตรภาพ	0.19	150
4.14	อ่างเก็บน้ำคำตะเคียน	"	0.63	500
5.	อำเภอวิหารแดง: อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง ฝายทดน้ำ 2 แห่ง			3,000
5.1	อ่างเก็บน้ำบ้านเขาแก้ว	คลองเรือ	0.08	อุปโภค-บริโภค
5.2	ฝายทดน้ำคลองไทร		-	1,000
5.3	ฝายทดน้ำบ้านลำ	บ้านลำ	-	2,000

ตาราง 4.6 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	ตำบลที่ตั้ง	ความจุ (ล้าน ม.3)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
6.	อำเภอหนองแค: อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง			-
6.1	อ่างเก็บน้ำบ้านโคกนัย	โคกนัย	-	อุปโภค บริโภค

ที่มา: กรมชลประทาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.7 พื้นที่ส่งน้ำ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จังหวัดสระบุรี

ลำดับ	ชื่อสถานี	อำเภอ	ตำบล	แหล่งน้ำ	พื้นที่ส่งน้ำ(ไร่)
1	บ้านหนองบัว	เมือง	บ้านแก่ง	ป่าสัก	2,030
2	บ้านตลิ่งชัน	"	ตลิ่งชัน	"	1,110
3	บ้านสองคอน	แก่งคอย	สองคอน	"	1,430
4	บ้านเตาปูน	"	เตาปูน	"	1,450
5	บ้านท่าศาลา	"	ท่าศาลา	"	-
6	บ้านท่าตุม	"	ท่าตุม	"	-
7	บ้านวังม่วง-คำพราน	มวกเหล็ก	วังม่วง คำพราน	"	2,250
8	บ้านพระยาทศ	เลาไห้	พระยาทศ	"	1,500
รวม					9,700

ที่มา: ศูนย์บริการโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจังหวัดสระบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย น้ำตกมากเหล็ก น้ำตกเจ็ดสาวน้อย ไร่กุสุมา และกิจการฟาร์มโคนมของ อ.ส.ค. ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยว เพื่อพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์แบบเช้าไปเย็นกลับ นอกจากนี้ยังเป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่ไปท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สามารถและเที่ยวได้สะดวก

ในส่วนของการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เกาะกลุ่มอยู่ในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสระบุรี พระพุทธบาท แก่งคอย และมากเหล็ก โดยแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองสระบุรีและพระพุทธบาทส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และศาสนาสถาน อำเภอแก่งคอยและมากเหล็กแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมกระจายอยู่ทั่วไป และบางแห่งเป็นสถานที่เดียวกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้วัดพระเชี้ยวแก้วและประเพณีเจ้าพ่อเขาคอก จะจัดขึ้นที่วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนาสถานด้วย

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ สามารถทำได้โดยสะดวก เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ห่างจากทางหลวงโดยเฉลี่ยไม่เกิน 15 กม. สภาพถนนที่เชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในสภาพดี แม้บางแห่งยังเป็นถนนลูกรังอยู่แต่ก็สามารถใช้เดินทางได้ทุกฤดูกาล ดังนั้น นักท่องเที่ยวจึงสามารถเดินทางมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้จะมีความประสงค์มาเที่ยวในงานเทศกาลและงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องมาเที่ยวเฉพาะในช่วงที่เป็นเทศกาลเท่านั้น เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของจังหวัดสระบุรีและมีแห่งเดียวในประเทศไทย โดยจะถือเอาเฉพาะวันเข้าพรรษาเพียงวันเดียวเท่านั้น ประเพณีเจ้าพ่อเขาคอก ซึ่งเป็นประเพณีคล้ายงานประเพณีกินเจที่ภูเก็ต จะจัดขึ้นเป็นประจำตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 4 รวม 4 วัน เป็นต้น

เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดสระบุรี อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นตลาดนักท่องเที่ยว สามารถเดินทางได้โดยสะดวกทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวแบบเช้าไปเย็นกลับเป็นส่วนใหญ่

ตาราง 4.8 แหล่งท่องเที่ยวในเขตจังหวัดสระบุรี

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ระยะทาง จากจังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความ น่าสนใจ
แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอพระพุทธบาท					
1	รอยพระพุทธบาท	ต. ชุนโรจน	28	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	สูง
2	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ	ต. ชุนโรจน	28	"	สูง
3	บ่อพรานล้างเนื้อ	ต. ชุนโรจน	28	"	สูง
4	สำนักสงฆ์น้ำกระบอก	ต. ชุนโรจน	25	วัฒนธรรมประเพณี	สูง
5	ถ้ำพระธาตุ	ต. ชุนโรจน	36	ธรรมชาติและสภาพภูมิทัศน์	ต่ำ
6	ประเพณีตักบาตรดอกไม้มะลิ	ต. ชุนโรจน	28	วัฒนธรรมประเพณี	ปานกลาง
7	ประเพณีแห่พระเขี้ยวแก้ว	ต. ชุนโรจน	28	"	ต่ำ
8	ประเพณีเจ้าพ่อเขาคอก	ต. ชุนโรจน	28	"	ต่ำ
แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอบ้านหมอ					
9	เมืองซีคชิน	ต. บ้านหมอ	33	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	ต่ำ
แหล่งท่องเที่ยวในเขต กิ่งอ. คอนนุก					
10	การค้ำจูน	ต. คอนนุก		วัฒนธรรมประเพณี	ต่ำ
แหล่งท่องเที่ยวในเขต อ. เสาไห้					
11	เสาร่องไห้	ต. เสาไห้	8	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	ปานกลาง
12	วัดสมุทประดิษฐาราม	ต. เสาไห้	10	"	ต่ำ
13	การทอผ้าพื้นเมือง	ต. คันคาล	5-7	วัฒนธรรมประเพณี	ปานกลาง
14	บึงจรัส	ต. เมืองเก่า	12	ธรรมชาติและสภาพภูมิทัศน์	ต่ำ

ตาราง 4.8 (ต่อ)

หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ระยะทาง จากจังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความ น่าสนใจ
แหล่งท่องเที่ยวในเขต อ. เมืองสระบุรี					
15	ถ้ำประทุน	ต. หน้าพระลาน	22	ธรรมชาติและสภาพพักผ่อน	ต่ำ
16	ถ้ำศรีวิไล	ต. หน้าพระลาน	22	"	ต่ำ
17	สวนพฤกษศาสตร์พุแค	ต. พุแค	17	"	ปานกลาง
18	วัดป่าสัก	ต. คาวเรือง	2	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	ต่ำ
19	วัดศาลาแดง	ต. คลองเพรียว	-	"	ต่ำ
20	ศาลเจ้าพ่อหลัก เมือง	ต. คลองเพรียว	-	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	ต่ำ
21	อ่างเก็บน้ำคลองเพรียว	ต. คลองเพรียว	-	ธรรมชาติและสภาพพักผ่อน	ปานกลาง
22	วัดพระพุทธฉาย	ต. ทนงปลาไหล	12	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	สูง
23	ฟาร์มจระเข้	ต. ทนงปลาไหล	13	วัฒนธรรมประเพณี	ปานกลาง
24	อุทยานแห่งชาติน้ำตกสามหลั่น	ต. ทนงปลาไหล	16	ธรรมชาติและสภาพพักผ่อน	ปานกลาง
แหล่งท่องเที่ยวในเขต อ. วิหารแดง					
25	เจดีย์พระคุณแม่	ต. ทนงหมู	42	วัฒนธรรมประเพณี	ต่ำ
แหล่งท่องเที่ยวในเขต อ. แก่งคอย					
26	พระพุทธบาทน้อย	ต. สองคอน	28	ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	ปานกลาง
27	ถ้ำพระธาตุเจริญธรรม	ต. สองคอน		วัฒนธรรมประเพณี	สูง
28	การล่องแก่งแม่น้ำป่าสัก	ต. ท่าคล้อ	15	ธรรมชาติและสภาพพักผ่อน	สูง
29	ผาเสด็จ	ต. หักวาง		ประวัติศาสตร์และศาสนสถาน	ต่ำ
30	ถ้ำพระพรหมสัตว์	ต. หักวาง	32	"	ปานกลาง
แหล่งท่องเที่ยวในเขต อ. มวกเหล็ก					
31	น้ำตกภูเกาะ	ต. วังม่วง		ธรรมชาติและสภาพพักผ่อน	ต่ำ

ตาราง 4.8 (ต่อ)

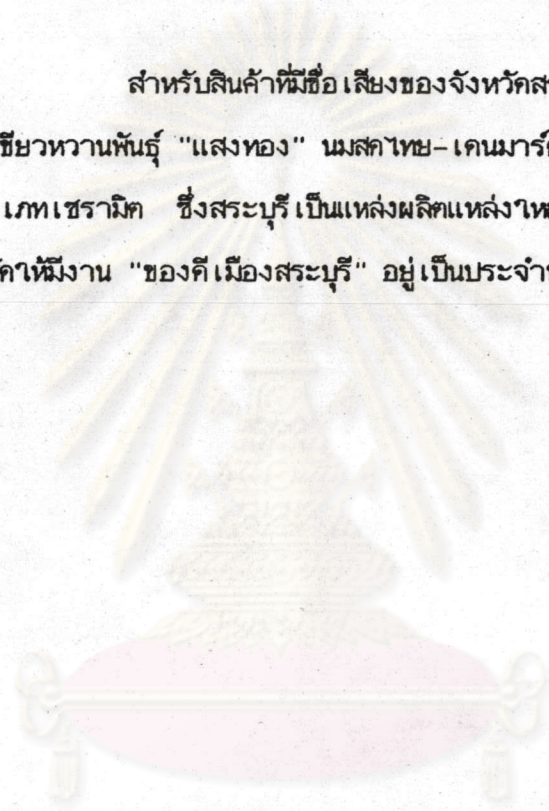
หมายเลข	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ที่ตั้ง	ระยะทาง จากจังหวัด	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความ น่าสนใจ
32	ถ้ำดาว เขาแก้ว	ค. ลำพูนกลาง	75	ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม	ต่ำ
33	น้ำตกปากคลอง			"	"
34	น้ำตก เจ็ดสาวน้อย	ค. มาก เหล็ก	45	"	ปานกลาง
35	ที่พักริมทาง	"	43	"	ต่ำ
36	ไร่กุสุมา	"	42	"	ปานกลาง
37	สวนรุกขชาติมวกเหล็ก	"	37	"	"
38	น้ำตกมวกเหล็ก	"	37	"	"
39	ฟาร์มโคนมไทย-เดนมาร์ค	"	38	"	"

ที่มา: สำนักงานจังหวัดสระบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม จังหวัดสระบุรีก็มีความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกพอสมควรได้แก่ โรงแรม 7 แห่ง ห้างในเมืองสระบุรี และในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงได้แก่ โรงแรมเกียฮวน มวกเหล็กแคมป์ ไร่กุสุมา นอกจากนี้ยังมีร้านอาหาร หัตถ์คาร และสวนอาหาร ที่มีชื่ออีกหลายแห่ง ส่วนสถานบริการประเภทรีสอร์ท คิสโก้ และอานอนนาค แม่น้ำมกนักแต่ก็เพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

สำหรับสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสระบุรีได้แก่ ข้าวเสาให้ มะม่วงทองแดง ส้มเขียวหวานพันธุ์ "แสงทอง" นมสคไทย-เคนมาร์ค ผลิตภัณฑ์หินอ่อน ผ้าทอพื้นเมืองและสินค้าประเภทเซรามิค ซึ่งสระบุรีเป็นแหล่งผลิตแหล่งใหญ่ของประเทศ ซึ่งสินค้าเหล่านี้ทางจังหวัดได้จัดให้จัดงาน "ของดีเมืองสระบุรี" อยู่เป็นประจำทุกปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

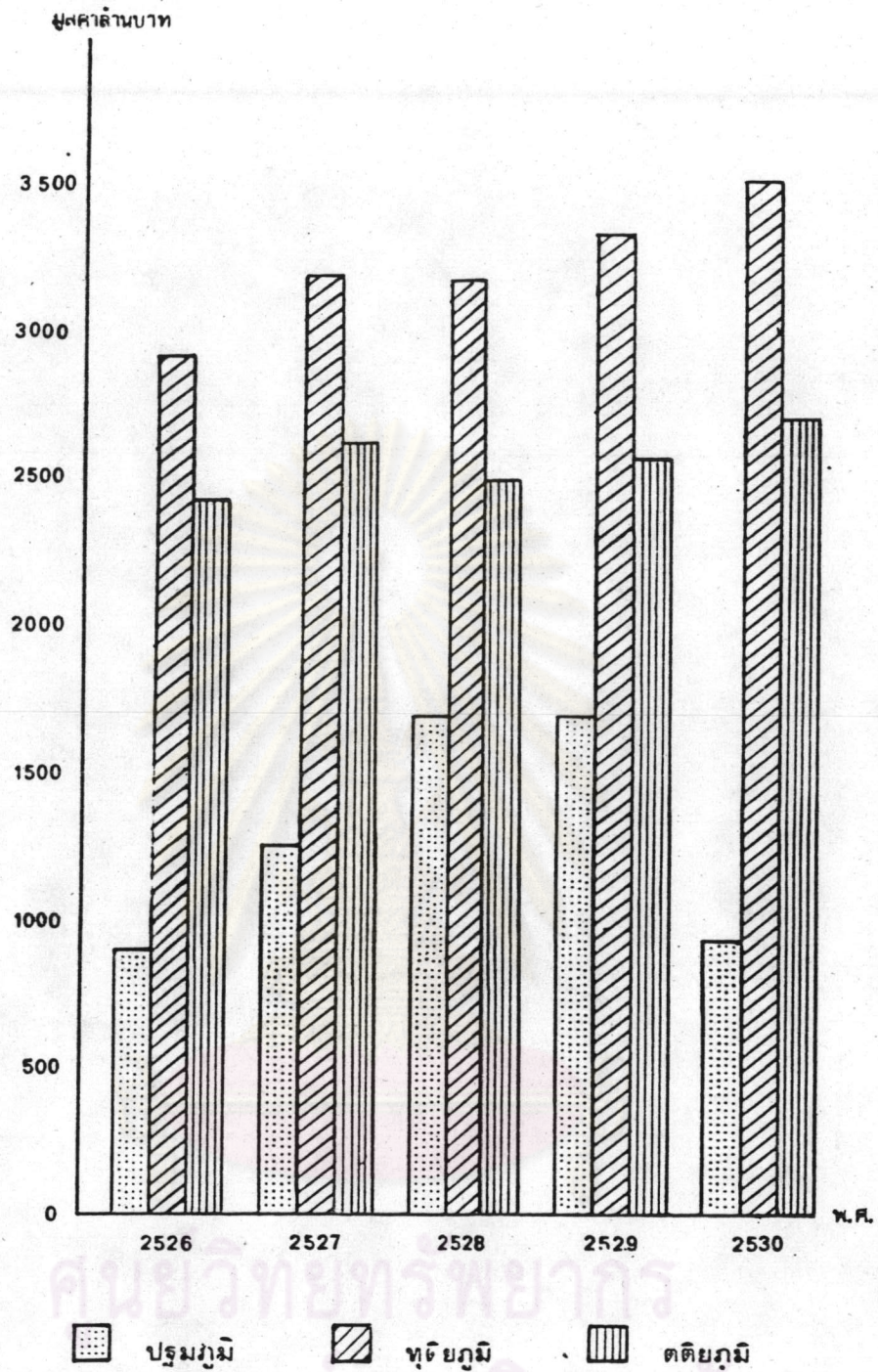
4.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

4.3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

จังหวัดสระบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ. 2530 สูงเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดในภาคกลางคือ 7,199.5 ล้านบาท (ณ.ราคาปี พ.ศ.2515) หรือร้อยละ 37.42 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคหรือประมาณร้อยละ 1.60 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศ โดยมูลค่าการผลิตในสาขาการผลิตหลักคือ สาขาปศุสัตว์มีมูลค่า 781.1 ล้านบาท สาขาหัตถกรรม 4,033.0 ล้านบาท และสาขาหัตถกรรม 2,305.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.87, 56.65 และร้อยละ 32.37 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ตามลำดับ เมื่อพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขา พบว่า การผลิตในสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุด คือ 2,134.4 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 29.98 รองลงมาได้แก่สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน 1,235.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 17.33 สาขาการค้าปลีกและส่ง 1,107.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.55 ส่วนสาขาการไฟฟ้าส่วนสาขาอื่น ๆ มีมูลค่าต่ำกว่าร้อยละ 10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

4.3.2 การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม

ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 จังหวัดสระบุรีมีมูลค่าการผลิตรวมเพิ่มขึ้น 1,850.5 ล้านบาท คิดเป็นอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 6.21 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลาง โดยมีการขยายตัวในสาขาหัตถกรรมมากที่สุด คือร้อยละ 8.26 ต่อปี สาขาหัตถกรรมขยายตัวร้อยละ 4.78 ต่อปี และสาขาปศุสัตว์ขยายตัวร้อยละ 1.34 เมื่อพิจารณาการขยายตัวรายสาขาพบว่าสาขาที่มีการขยายตัวมากที่สุดคือ สาขาการไฟฟ้าและประปาที่มีการขยายตัวร้อยละ 15.87 รองลงมาได้แก่ สาขาก่อสร้าง สาขาสุลัทธิ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการธนาคารและประกันภัย และสาขาการบริการ มีการขยายตัวร้อยละ 13.07, 12.69, 9.75, 7.53 และร้อยละ 6.78 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนสาขาที่มีมูลค่าการผลิตลดลงได้แก่ สาขาประมง สาขาการบริการทางการเกษตรและสาขากสิกรรม โดยลดลงร้อยละ 5.12, 3.11 และ ร้อยละ 1.84 ต่อปี ตามลำดับ

แผนภูมิ 4.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรีตามสาขาการผลิตหลัก

พ.ศ. 2526-2530

4.3.3 โครงสร้างการผลิตรายสาขา

4.3.3.1 สาขาเกษตรกรรม

สาขาเกษตรกรรมประกอบด้วยสาขาการผลิต 6 สาขาย่อยคือ สาขาการเลี้ยงสัตว์ สาขาปศุสัตว์ สาขาประมง สาขาป่าน้ำ สาขาการบริการทางการเกษตร และ สาขาแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย ๆ โดยสาขาการเลี้ยงสัตว์มีบทบาทสำคัญที่สุดในสาขาเกษตรกรรม คือมีมูลค่าการผลิตในปี พ.ศ.2530 จำนวน 472.9 ล้านบาท (ณ.ราคาคงที่ พ.ศ.2515) คิดเป็นร้อยละ 6.64 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด รองลงมาคือ สาขาปศุสัตว์มีมูลค่า 197.1 ล้านบาท หรือร้อยละ 2.77 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด ส่วนสาขาที่มีบทบาทน้อยได้แก่ สาขาประมง สาขาป่าน้ำ สาขาการบริการทางการเกษตรและสาขาการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรอย่างง่าย ๆ โดยมีมูลค่าการผลิตรวมกัน 111.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 1.56 ของผลิตภัณฑ์รวมจังหวัด

1) สาขาการเลี้ยงสัตว์

สาขาการเลี้ยงสัตว์นับว่าเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากประชากรประมาณร้อยละ 80 ของจังหวัดประกอบอาชีพการเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,554,101 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 69.52 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด จำแนกเป็นพื้นที่ทำนา 712,219 ไร่ พืชไร่ 750,641 ไร่ ไม้ผลและไม้ยืนต้น 77,728 ไร่ พืชผักและดอกไม้ 13,513 ไร่ ผลผลิตทางการเกษตรกรรมในเขตท้องที่จังหวัดสระบุรีอยู่ในเกณฑ์ระดับดี พืชเศรษฐกิจของจังหวัด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียว ข้าวพ่าง มันสำปะหลัง อ้อย ฝ้ายและละหุ่ง ส่วนไม้ผลได้แก่ มะม่วง น้อยหน่า ส้มเขียวหวาน ละมุดและขนุน เป็นต้น

ข้าว เป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัด ในฤดูกาลเพาะปลูก 2531/32 มีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวในปี 680,982 ไร่ ผลผลิตรวม 334,919 เมตริกตัน ผลผลิตเฉลี่ย 492 กก./ไร่ มูลค่า 1,340 ล้านบาท (4,000 บาท/ตัน) มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปรัง 63,689 ไร่ ผลผลิตรวม 44,466 เมตริกตัน ผลผลิตเฉลี่ย 698 กก./ไร่ มูลค่า 178 ล้าน

ตาราง 4.9 เนื้อที่ปลูกและผลผลิตสินค้าเกษตรกรรมสำคัญ จังหวัดสระบุรี ยุทธการครั้งที่ 2532/2533 รายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนปี			จำนวนไร่			จำนวนคนถึงสัตว์			กิโลกรัม		
	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)
เมืองสระบุรี	80,840	468	37,232	3,779	650	2,456	27,240	470	12,803	2,888	200	576
หนองแค	139,863	528	72,761	25,656	680	17,677	-	-	-	-	-	-
แก่งคอย	98,988	463	48,801	2,915	668	1,950	78,718	490	39,058	336	118	37
พระพุทธบาท	28,970	418	11,878	15	650	18	51,367	400	20,547	7,800	100	780
มากเหล็ก	3,960	360	1,426	-	-	-	420,217	445	187,021	45,870	100	4,587
บ้านหมอ	65,064	458	29,278	7,428	725	5,386	14,744	400	5,898	-	-	-
วิภาวดี	69,551	428	29,211	6,005	620	3,723	402	500	201	-	-	-
เสาไห้	62,170	588	36,858	5,960	750	4,478	2,900	400	1,160	80	110	8
หนองไผ่	49,511	508	24,756	10,353	750	7,765	6,118	450	2,750	-	-	-
หนองปรือ	47,233	658	30,781	65	700	46	-	-	-	-	-	-
กิ่ง อ.คอนสาร	34,582	378	12,785	1,512	650	983	-	-	-	-	-	-
รวม	680,892	492	334,818	63,688	698	44,466	602,744	447	268,438	56,876	105	5,980

ตาราง 4.9 (ต่อ)

อำเภอ	กิโลกรัม			จำนวนไร่			สินค้าประมง			อ้อยโรงงาน		
	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิต (ตัน)
เมืองสระบุรี	-	-	-	255	230	52	250	2,000	500	-	-	-
หนองแค	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
แก่งคอย	5,583	175	877	3,556	220	818	19,518	2,743	53,516	2,280	5,314	12,116
พระพุทธบาท	360	160	58	18,367	230	4,224	-	-	-	60	5,000	300
มากเหล็ก	38,620	200	7,724	14,482	230	3,333	17,108	2,500	42,773	31,845	5,000	159,725
บ้านหมอ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
วิภาวดี	-	-	-	-	-	-	615	1,850	1,189	-	-	-
เสาไห้	-	-	-	60	280	17	-	-	-	-	-	-
หนองไผ่	-	-	-	2,300	230	529	-	-	-	-	-	-
หนองปรือ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
กิ่ง อ.คอนสาร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	44,563	197	8,759	39,000	230	8,973	37,484	2,614	97,988	34,285	5,021	172,14

บาท พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกข้าวมากที่สุดได้แก่ อำเภอนองแคะ รองลงมาได้แก่ อำเภอแก่งคอย เมืองสระบุรี วิหารแดง บ้านหมอ เสาไห้ หนองจอก หนองแซง กิ่งอำเภอกอนนุช และอำเภอ มากเหล็ก อย่างไรก็ตามอำเภอหนองแคะก็ประสบกับปัญหาการถือครองที่ดินมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่เป็นที่เช่า สำหรับอำเภอที่ปลูกข้าวและให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงสุดคือ อำเภอ หนองแซง รองลงมาได้แก่ อำเภอเสาไห้ หนองแคะ หนองจอก เมืองสระบุรี และบ้านหมอ ซึ่ง พื้นที่เพาะปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน ส่วนอำเภอวิหารแดงผลผลิตต่อไร่ไม่สูงมากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่มีปัญหาดินเปรี้ยว และอำเภอที่ผลผลิตต่อไร่ต่ำที่สุดคือ อำเภอมากเหล็ก เนื่องจากสภาพพื้นที่หลายแห่งไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวและประสบกับปัญหาฝนแล้ง ขาดแคลน แหล่งน้ำและชลประทาน ทำให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ข้าวหกด เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 รอง จากข้าว มีเนื้อที่เพาะปลูกในฤดูกาลผลิต 2531/2532 ประมาณ 602,744 ไร่ มีผลผลิตรวม 269,438 เมตริกตัน ผลผลิตเฉลี่ย 448 กก./ไร่ มูลค่า 719 ล้านบาท (2.67 บาท/กก.) พื้นที่ที่เพาะปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอมากเหล็ก แก่งคอย พระพุทธบาท เมืองสระบุรีและบ้านหมอ รัชชโยธินเนื้อที่เพาะปลูกมากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตท้องที่อำเภอมากเหล็ก ผลผลิตข้าวหกดที่ผลิตได้ หลังจากที่มีการรับซื้อในท้องถิ่นแล้วจะถูกส่งไปขายที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อส่งต่อไปอีกทีหนึ่ง เนื่องจากสถานการณ์ค่าราคา ที่ ้นมแน่นอน และมีแนวโน้มลดลงในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะลดพื้นที่เพาะปลูกลง

ถั่วเขียว เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง ส่วนใหญ่เพาะ ปลูกหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวหกดเสร็จแล้ว มีพื้นที่เพาะปลูก 56,976 ไร่ ผลผลิตรวม 10,256 เมตริกตัน เฉลี่ย 180 กก./ไร่ พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมากที่สุดได้แก่ อำเภอมากเหล็ก พระพุทธบาท และ เมืองสระบุรี

ข้าวฟ่าง เป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถทนแล้งได้ดี ดังนั้นจึงทำ การเพาะปลูกมากในเขตที่ฝนน้อย ได้แก่ พื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดในอำเภอพระพุทธบาท แก่งคอย มากเหล็กและหนองจอกมีเนื้อที่เพาะปลูก 39,025 ไร่ มีผลผลิต 10,530 เมตริกตัน

มันสำปะหลัง มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 37,484 ไร่ ผลผลิต 79,987 เมตริกตัน ปลูกมากที่อำเภอแก่งคอยและมากเหล็ก

อ้อยโรงงาน ปลูกมากทางตอนเหนือของจังหวัด ในอำเภอ มากเหล็กและแก่งคอย มีเนื้อที่เพาะปลูก 34,285 ไร่ ผลผลิตรวม 181,711 เมตริกตัน ผลผลิตทั้งหมดส่งบ่อนโรงงานที่อ้อยยานเขตจังหวัดลพบุรี

2) สาขาปศุสัตว์

สาขาปศุสัตว์ เป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้เป็นอันดับ 2 ในสาขาเกษตรกรรม มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดประมาณ 197.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.77 ครอบคลุมการขยายตัวระหว่างปี พ.ศ.2525-2530 เฉลี่ยร้อยละ 12.69 ต่อปี สัตว์ที่มีการเลี้ยงกันมาก ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ ครอบคลุมการเลี้ยงอยู่ทั่วพื้นที่ทั้งการเลี้ยงไว้เพื่อการบริโภค ใช้งานในครอบครัวและเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ จากสถิติการเลี้ยงสัตว์ของจังหวัดสระบุรี ในปี พ.ศ. 2531 มีดังนี้คือ

โค มีจำนวนทั้งสิ้น 73,686 ตัว ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ ทั้งประเภทโคเนื้อและโคนมเป็นการเลี้ยงในฟาร์ม 1,025 แห่ง จำนวน 23,338 ตัว และที่เลี้ยงในครัวเรือนเกษตรกร 50,348 ตัว อำเภอที่มีการเลี้ยงกันมาก ได้แก่ อำเภอ มากเหล็ก แก่งคอย เมืองสระบุรี และพระพุทธบาท ครอบคลุมที่อำเภอมากเหล็กมีปริมาณการเลี้ยงโคถึง 26,800 ตัว หรือประมาณ ร้อยละ 36 ของจังหวัด และเป็นการเลี้ยงในฟาร์ม 7,800 ตัว จากฟาร์ม 623 แห่ง ที่เหลือเป็นการเลี้ยงในครัวเรือนเกษตรกร

การเลี้ยงโคในปัจจุบันของจังหวัดสระบุรีกำลังได้รับความนิยมมาก ครอบคลุมการเลี้ยงโคนม เนื่องจากได้รับการส่งเสริมจากทางราชการ เพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้แก่เกษตรกร ครอบคลุมการส่งเสริมทั้งด้านการบริการผสมเทียม การบริการเมล็ด

ตาราง 4.10 สถิติการเลี้ยงสัตว์เคี้ยวเอื้องที่สำนักงานจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2531 แยกเป็นรายอำเภอ

ลำดับ	อำเภอ	รวม		เมืองสระบุรี		หนองนาค		แก่งคอย		พระพุทธบาท		มากเหล็ก		บ้านหม้อ		ไทรนาค		เตาไฟ		หนองปรือ		หนองไทร		กิ่ง ชาติอนาค	
		จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1.	โค	73,686	100	8,808	11.94	1,742	2.36	13,200	17.91	6,160	8.36	26,800	36.37	3,446	4.68	2,208	3.12	5,840	7.93	1,750	2.37	3,200	4.34	450	0.61
1.1	-เลี้ยงในฟาร์ม	23,338	31.67	2,985	4.05	1,402	1.90	3,200	4.34	4,160	5.65	7,000	9.50	1,445	1.96	1,208	1.76	72	0.99	-	-	876	1.32	-	-
1.2	-เลี้ยงในครัวเรือน	50,348	68.32	5,815	7.89	340	0.46	10,000	13.57	2,000	2.71	10,000	13.57	2,001	2.72	1,000	1.38	5,738	7.79	1,750	2.37	2,224	3.02	450	0.61
2.	กระบือ	16,189	100	4,000	24.71	286	1.77	5,500	33.97	548	3.34	2,128	13.18	152	0.94	2,067	12.77	122	0.75	228	1.36	250	1.54	38	0.19
2.1	-เลี้ยงในฟาร์ม	2,864	17.70	568	3.50	-	-	2,200	13.59	86	0.53	-	-	-	-	-	-	-	-	228	1.36	250	1.54	38	0.19
2.2	-เลี้ยงในครัวเรือน	13,325	82.30	3,432	21.20	286	1.77	3,300	20.38	462	2.81	2,128	13.18	152	0.94	2,067	12.77	122	0.75	-	-	-	-	-	-
3.	สุกร	181,100	100	9,500	5.25	3,856	2.13	22,400	12.37	7,200	4.03	40,140	22.17	1,064	0.59	10,528	5.81	978	0.54	2,878	1.59	1,400	0.77	280	0.16
3.1	-เลี้ยงในฟาร์ม	37,612	20.77	3,200	1.77	2,400	1.33	4,600	2.54	4,300	2.38	11,200	6.18	186	0.10	9,100	5.02	165	0.09	1,500	0.83	878	0.48	-	-
3.2	-เลี้ยงในครัวเรือน	63,578	35.23	6,300	3.48	1,456	0.80	17,800	9.83	2,900	1.60	28,940	16.00	1,778	0.98	1,428	0.79	813	0.45	1,378	0.76	430	0.24	280	0.16
4.	เป็ด	55,569	100	11,500	20.69	10,168	18.28	3,800	6.84	4,175	7.51	10,168	18.28	3,085	5.55	4,015	7.22	4,100	7.36	2,100	3.78	850	1.53	800	1.44
4.1	-เลี้ยงในฟาร์ม	24,100	43.37	10,200	18.36	-	-	-	-	2,200	3.96	3,100	5.58	-	-	3,600	6.48	2,500	4.50	-	-	-	-	7,200	12.96
4.2	-เลี้ยงในครัวเรือน	31,469	56.63	1,300	2.34	10,168	18.28	3,800	6.84	1,975	3.55	7,068	12.70	3,085	5.55	1,315	2.37	1,600	2.88	2,100	3.78	850	1.53	800	1.44
5.	ไก่	1,878,000	100	138,000	7.35	153,742	8.20	312,000	16.62	67,388	3.59	166,500	8.86	26,510	1.41	381,700	20.33	394,100	21.00	55,650	2.97	250,000	13.31	4,500	0.24
5.1	-เลี้ยงในฟาร์ม	87,488	4.66	12,000	0.64	9,600	0.51	5,000	0.27	6,100	0.33	2,888	0.15	2,800	0.15	31,300	1.67	2,800	0.15	6,800	0.36	3,000	0.16	4,200	0.22
5.2	-เลี้ยงในครัวเรือน	1,790,512	95.34	126,000	6.69	144,142	7.69	306,998	16.35	61,288	3.26	163,612	8.71	24,710	1.32	350,400	18.63	391,300	20.85	48,850	2.61	247,000	13.15	300	0.02

-ที่มา สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พันธุ์พืชอาหารสัตว์ แหล่งเงินทุน และการป้องกันกำจัดโรคระบาดสัตว์ ที่สำคัญพื้นที่ยของจังหวัด
สระบุรี เป็นพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการเลี้ยงโคนม ทั้งยังมีข้อได้เปรียบที่เป็นที่ตั้งโรงงานผลิตภัณ
ฑ์ของ อ.ส.ค. และมีศูนย์รับซื้อน้ำนมดิบจากเกษตรกร 4 แห่งตั้งอยู่ในอำเภอมวกเหล็ก 2 แห่ง
อำเภอวิหารแดงและพระพุทธบาท อีกอำเภอละ 1 แห่ง ซึ่งสะดวกสำหรับเกษตรกรในการส่ง
ขาย ประกอบกับราคาโคที่ได้รับอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทำให้มีแนวโน้มที่เกษตรกรจะหันมานิยม
เลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นอีก โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสระบุรี แก่งคอย เสาไห้ หนองแคและ
วิหารแดง ซึ่งทางราชการกำลังดำเนินการส่งเสริมอยู่

กระบือ มีการเลี้ยงอยู่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อใช้งาน
การเลี้ยงในเชิงพาณิชย์ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแก่งคอยและอำเภอเมือง มีจำนวน 2,864 ตัว
จากจำนวนกระบือทั้งจังหวัด 16,189 ตัว

สุกร มีการเลี้ยงทั้งหมด 101,119 ตัว เป็นการเลี้ยงในฟาร์ม
57 แห่ง จำนวน 37,621 ตัว และอีก 63,498 ตัวเป็นการเลี้ยงในครัวเรือน อำเภอที่มีการ
เลี้ยงกันมากที่สุดแก่ อำเภอมวกเหล็ก 40,140 ตัว แก่งคอย 22,400 ตัว วิหารแดง 10,520
ตัว เมืองสระบุรี 9,500 ตัว พระพุทธบาท 7,299 ตัว ส่วนอำเภออื่น ๆ มีเลี้ยงกันน้อยมาก

เป็ด มีเลี้ยงกันอยู่โดยทั่วไป ในแต่มีปริมาณน้อยมาก โดยม
ีการเลี้ยงทั้งสิ้น 55,569 ตัว และเป็นการเลี้ยงในฟาร์ม 28,800 ตัว จากฟาร์ม 10 แห่ง

ไก่ มีปริมาณการเลี้ยง 1,870,082 ตัว ซึ่งมากเป็นอันดับ 2
ของประเทศรองจากจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเป็นการเลี้ยงในฟาร์มจำนวน 87,480 ตัว และ
อีก 1,782,602 ตัว เกษตรกรเป็นผู้เลี้ยง อำเภอที่เลี้ยงมากที่สุดแก่ อำเภอเสาไห้ แก่งคอย
วิหารแดงและหนองโดน ตามลำดับ ส่วนอำเภออื่น ๆ มีปริมาณการเลี้ยงน้อยมาก การเลี้ยงไก่
ของจังหวัดสระบุรี ส่วนมากเป็นการเลี้ยงไก่ไข่ โดยมิใช่ลักษณะการเลี้ยงเป็นระบบครบวงจร ที่มี
บริษัทเอกชนให้ปัจจัยการผลิตและรับซื้อผลผลิตทั้งหมด

3) สาขาประมง

ในปี พ.ศ.2530 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม 2.8 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.42 ของภาคกลาง มีบทบาทและความสำคัญลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2525 ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม 3.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 3.5 ของภาคกลาง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสาขาอื่นของจังหวัดพบว่ามูลค่าเป็นร้อยละ 0.04 ของผลิตภัณฑ์รวมจังหวัดในปี พ.ศ.2530

เนื่องจากจังหวัดสระบุรีไม่มีพื้นที่ติดต่อกับทะเล การประกอบอาชีพประมงจึงเป็นประมงน้ำจืดทั้งสิ้น ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยจับในแหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีการเพาะเลี้ยงในบ่อ ในนาข้าวและในท้องร่อง ใดยานปี พ.ศ.2531 มีคร่าวเรือที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 515 ราย ส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่อำเภอบ้านหมอ หนองแค เสาไห้และเมืองสระบุรี สัตว์น้ำที่จับได้มากได้แก่ ปลาดุก 146,536 กก. ปลาทะเียน-เทโพ 106,617 กก. ปลาช่อน 64,144 กก. ปลาหมอ 20,294 กก. และกุ้งก้ามกราม 45,050 กก. (ตาราง 4.11)

4.3.3.2 สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน

จังหวัดสระบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในสาขาเหมืองแร่และย่อยหินประมาณ 1,235.1 ล้านบาท หรือร้อยละ 88.15 ของผลิตภัณฑ์รวมในสาขาเหมืองแร่และย่อยหินของภาคนี้ว่าสูงสุกานภาคกลางและ เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของผลิตภัณฑ์รายสาขาภายในจังหวัดสระบุรี ปรากฏว่าสาขาเหมืองแร่และย่อยหินมีบทบาทสำคัญเป็นอันดับ 2 รองจากสาขาอุตสาหกรรม ใดยมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์รวมจังหวัดเท่ากับร้อยละ 17.35 และมีอัตราการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 เฉลี่ยร้อยละ 3.38 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าการขยายตัวของภาคที่มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.97 แต่ต่ำกว่าการขยายตัวโดยรวมของภาคและจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.64 ต่อปี และร้อยละ 6.21 ต่อปี ตามลำดับ

ตาราง 4.11 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ในจังหวัดสระบุรี ปี 2531 จำแนกรายอำเภอ
หน่วย: กิโลกรัม

อำเภอ	ปลาดุก	ปลาตะเพียน -ปลาเทโพ	ปลาช่อน	ปลานมอ	กุ้งก้ามกราม
เมืองสระบุรี	7,500	12,000	6,000	4,000	2,500
หนองแค	25,000	36,000	18,000	-	18,000
แก่งคอย	-	-	-	-	-
พระพุทธบาท	-	-	-	-	-
มากเหล็ก	200	180	250	60	-
บ้านหมอ	12,000	34,000	24,000	9,000	600
วิหารแดง	78,000	7,000	3,500	2,500	23,750
เสาไห้	12,000	16,500	10,400	4,000	200
หนองแซง	11,636	237	1,994	734	-
หนองไค่น	-	-	-	-	-
กิ่งอ.คอนพลัด	-	-	-	-	-
รวม	146,536	106,617	46,144	20,294	45,050

ที่มา: ประมงจังหวัดสระบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลผลิตแร่ที่ผลิตได้ในเขตจังหวัดสระบุรีได้แก่ หินปูนเพื่อการอุตสาหกรรม และก่อสร้างที่ตำบลหน้าพระลานและทับทิมทอง ผลิตได้ประมาณร้อยละ 80 ของที่ผลิตได้ทั่วประเทศ หินอ่อนที่ตำบลหน้าพระลานผลิตได้ประมาณร้อยละ 45 ที่ผลิตได้ทั่วประเทศ หินดินดานที่ตำบลท่าค้อและบ้านป่าผลิตได้ประมาณร้อยละ 79 ของที่ผลิตได้ทั่วประเทศ และแร่ไพไรไฟไลต์ที่ตำบลข่าฝักแพวและชะอมผลิตได้ร้อยละ 97 ของที่ผลิตได้ทั่วประเทศ เป็นต้น แร่ธาตุเหล่านี้นอกจากจะทำรายได้โดยตรงแล้วบางชนิดยังเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอุตสาหกรรม เช่น ในอุตสาหกรรมผลิตปูนซีเมนต์ที่หินดินขาวและหินปูนเป็นวัตถุดิบ อุตสาหกรรมเซรามิกมีแร่ไพไรไฟไลต์เป็นวัตถุดิบ เป็นต้น

4.3.3.3 สาขาอุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ. 2530 จังหวัดสระบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จากสาขาอุตสาหกรรมหรือคิดเป็นร้อยละ 62.63 ของภาคกลาง นับเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าการผลิตในสาขาอุตสาหกรรมสูงที่สุดในภาคกลาง เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของผลิตภัณฑ์รายสาขาในจังหวัดสระบุรีปรากฏว่าสาขาอุตสาหกรรมมีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 29.98 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ครอบคลุมการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 เฉลี่ยร้อยละ 9.75 ต่อปี สาขาอุตสาหกรรมจึงนับเป็นเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของจังหวัด ก่อให้เกิดการเพิ่มทุนของรายได้และการจ้างงาน

1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางอุตสาหกรรม

- การคมนาคม เนื่องจากจังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดชุมทางของการคมนาคมแห่งหนึ่ง สามารถติดต่อกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ อย่างสะดวกรวดเร็วทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ การขนส่งสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สู่ท้องตลาดจึงเป็นไปอย่างคล่องตัว

- ผลผลิตทางกสิกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวไร้ กุ้ง ข้าวโพด ถั่วเขียว ข้าวฟ่าง มันสำปะหลัง อันก่อให้เกิดแนวระดมการขยายตัวของอุตสาหกรรมแปรรูปจากผลิตผลการเกษตรและการผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น

ตาราง 4.12, แสดงจำนวนโรงงานและคนงานตามประเภทการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนเป็นรายอำเภอ

ลำดับ	อุตสาหกรรมเกษตร	อำเภอ		เมือง		หนองแค		แก่งคอย		พระพุทธบาท		มากเหล็ก		บ้านหมอ		วิหารแดง		เสนาใต้		หนองปรือ		หนองโดน	
		(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
1.	อุตสาหกรรมเกษตร	31	548	36	445	22	2625	17	210	6	43	10	57	15	88	15	3813	13	69	7	37		
1.1	ลิ้นจี่	27	438	30	239	13	47	8	58	-	-	10	57	15	88	14	132	13	69	7	37		
1.2	ลิ้นจี่และผลไม้ชนิดอื่น	1	10	-	-	-	-	4	38	3	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3	มันเส้น มันเม็ด	2	12	1	7	5	40	1	7	3	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.4	ผลิตเห็ด กอกระสอบ	-	-	-	-	1	1270	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.5	เห็ดฟ้าย เห็ดฟ้าย ปั้นนุ่นและผักนุ่น	1	88	5	199	2	58	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.6	ทอดผ้า ปั่นค้าย	-	-	-	-	1	1210	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.7	อบ หักเมล็ดพันธุ์พืช ข้าวโพด	-	-	-	-	-	-	4	107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	อุตสาหกรรมประกอบอาหาร เครื่องดื่ม	14	93	8	761	2	15	3	16	2	133	1	23	6	23	11	73	-	-	-	-	-	-
2.1	ผลิตเนื้อสัตว์ ทำลูกชิ้นจากเนื้อสัตว์	4	26	-	-	-	-	1	4	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2	อาหารนมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	-	-	-	-	-	1	125	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3	ทำข้าวตอก ข้าวเม่า	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	73	-	-	-	-	-	-
2.4	ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว รนจิมเต๋านู้ รนเส้น	2	8	6	257	1	4	2	12	-	-	-	-	6	23	-	-	-	-	-	-	-	-
2.5	ทำน้ำแข็ง น้ำหวาน	6	23	1	20	1	14	-	-	-	-	1	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.6	ผลิตขนมต่างๆ	-	-	1	484	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.7	ทำผลไม้แห้ง	1	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.8	ทำเต้าเจี้ยวและซีอิ๊ว	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	อุตสาหกรรมก่อสร้าง เหมืองแร่	75	2178	10	2275	16	2143	10	225	-	-	12	4071	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.1	อิฐ อิฐบด อิฐกลนรมอิฐเค	-	-	-	-	4	36	-	-	-	-	1	204	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2	ไม้และข่อยหิน	23	572	-	-	1	12	7	170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.3	บดถ่านหินลิกไนท์	-	-	-	-	1	20	-	-	-	-	1	1140	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.4	ผลิตหินที่เครื่องสุกที่	-	-	-	-	1	268	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.5	ทำปูนซีเมนต์ ปูนขาว	21	412	-	-	5	1363	1	40	-	-	1	920	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ลำดับ	อุตสาหกรรมเกษตร	อำเภอ	เมือง		หนองแค		แก่งคอย		พระพุทธบาท		ม่วงเหล็ก		บ้านหม้อ		วิหารแดง		เสาไห้		หนองขง		หนองโดน	
			(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
3.6	ผลิตคอลกทิบลิ้อค ท่อน้ำ เสา เสาไฟ		14	595	2	16	2	10	1	10	-	-	4	54	-	-	-	-	-	-	-	-
3.7	เหล็กเส้น เหล็กหล่อ เหล็กถลุง		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1735	-	-	-	-	-	-	-	-
3.8	กระเบื้องเผาไฮดิน เครื่องปั้นดินเผา		1	313	6	2205	1	432	-	-	-	-	1	N.A.	-	-	-	-	-	-	-	-
3.9	ทำทาช่ายปีกกระเบื้องโมเสค		-	-	1	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.10	ผลิตโคมเคลือบสี		1	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.11	บดแร่เพื่ออุตสาหกรรมเคมี		1	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.12	ผลิตดินอ่อน		2	107	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.13	ทำประทุนน้ำค้างเหล็ก อลูมิเนียม		3	18	1	4	1	2	1	5	-	-	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ ไม้ไม้อ่อน ไม้ยาง		9	245	2	13	1	11	-	-	-	-	-	-	1	6	1	5	-	-	-	-
4.1	กลึงไม้ประกอบเครื่องประดับ		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-
4.2	เลื่อยไม้ ไม้ไม้อ่อน และขอยไม้		3	128	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-	-
4.3	ทำจกบประทุนน้ำค้างไม้		4	98	1	3	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.4	ทำเครื่องเรือนไม้ อลูมิเนียม		2	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	อุตสาหกรรมบริการ		42	387	13	121	7	71	10	135	3	13	8	87	1	2	1	8	-	-	-	-
5.1	กลึงและเชื่อมโลหะ ทำโต๊ะเหล็ก		10	69	2	7	2	51	6	43	2	7	1	14	1	2	1	8	-	-	-	-
5.2	ซ่อมเครื่องยนต์ ซ่อมรถโกนและอุปกรณ์		17	140	5	24	3	14	10	62	1	6	5	19	-	-	-	-	-	-	-	-
5.3	ปะยางรถยนต์ หล่อคอกยางรถยนต์		3	15	1	2	1	2	1	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.4	เคาะแผ่นสิริรถยนต์ เชื้อป้อนหัวฉีด		2	13	1	5	1	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.5	ต่อตัวถังรถยนต์ ทำโครงหลังคารถ		4	43	3	67	-	-	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.6	ผลิตรถโก ประกบรถเครื่องยนต์		1	90	1	16	-	-	-	-	-	-	1	51	-	-	-	-	-	-	-	-
5.7	ซ่อมโลหะ		1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.8	ซ่อมตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ		1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.9	ปั๊มผ้าเบรกรถยนต์		1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตาราง 4.12 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	เมือง		หนองนาค		แก่งคอย		พระพุทธบาท		มากเหล็ก		บ้านหมก		วิหารแดง		เสาไห้		หนองแซง		หนองโดน	
		(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
5.10	ทำท่งไอลิยรยนต์ ซ่อมท่งไอลิย	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.11	ทำกุงกรองผืน ซ่อมเครื่องสูบลม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-
6.	อุตสาหกรรมอื่นๆ	13	114	5	193	6	238	1	3	-	-	1	24	-	-	1	69	-	-	-	-
6.1	บรรจุสุรา	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	69	-	-	-	-
6.2	บรรจุก๊าซหุงต้ม	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.3	บรรจุน้ำปลา	2	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.4	ผลิตยานยนต์โบราณ	2	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.5	ผลิตอิฐกึ่งเผาเผา ไนโตรเจนเหลว	-	-	1	8	-	-	-	-	-	-	1	24	-	-	-	-	-	-	-	-
6.6	ผลิตตะกั่วอ่อน ตะกั่วผสม กระสุนปืน ระเบิด	-	-	-	-	3	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.7	เหล็กฉากและไม้บรรทัดเหล็ก	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.8	ผลิตการรีเมตการจากเบงมัน กาเพื่ออุตสาหกรรมเคมี	1	7	2	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.9	ทำถุงพลาสติก	-	-	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.10	ผลิตวัสดุทนไฟทุกรีด	-	-	3	154	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.11	เชือกกระดาษ กุงกระดาษ กุงบรรจุปูน	-	-	-	-	3	154	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.12	พิมพ์สิ่งพิมพ์ต่างๆ	4	15	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.13	ทำนจกัณโคม	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

หมายเหตุ

(1) เท่ากับจำนวนโรงงาน

(2) เท่ากับจำนวนแรงงาน

ทั้งอำเภอครบทุก หมู่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม

ที่มา: ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ. 2530 สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี

- ผลผลิตทางปศุสัตว์ มีสัตว์ที่เลี้ยงกันมาก ได้แก่ โคนเนื้อ โคนนม สุกร ไก่และเป็ด ซึ่งมีปริมาณมากเพียงพอสำหรับส่งขายต่างจังหวัดและต่างประเทศ ทั้งนี้จะเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ อุตสาหกรรมแปรรูปเนื้อสัตว์ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมมีแนวโน้มการขยายตัวสูงมาก เนื่องจากตลาดมีความต้องการสูง และรัฐบาลได้มีนโยบายอันแน่วแน่ที่จะส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคนม

- แรงงาน ตลาดแรงงานที่สำคัญของประเทศคือกรุงเทพฯ ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมสามารถจ้างงานได้โดยสะดวก จากแรงงานเคลื่อนย้ายภาคอีสาน ซึ่งเมื่อประโยชน์การขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม และจังหวัดสระบุรีจะเป็นจุดที่สกัดกั้นแนวเคลื่อนย้ายแรงงานสู่กรุงเทพฯ เป็นอย่างดี

- แร่และหิน แร่ที่สำคัญคือ หินปูนและหินอ่อน ซึ่งการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบเหล่านี้ได้แก่อุตสาหกรรมผลิตวัสดุก่อสร้าง อุตสาหกรรมประเภทนี้มีแนวโน้มที่จะขยายเพิ่มสูงขึ้น เพื่อรองรับความต้องการของตลาดในอนาคคและเพื่อการส่งออก

ดังนั้น ในปัจจุบันภาวะการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสระบุรีจึงคิดว่าอยู่ในเกณฑ์ดีและมีแนวโน้มที่จะดีขึ้นเรื่อย ๆ เพราะจังหวัดสระบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบที่สามารถป้อนให้กับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายประเภท ทั้งมีความพร้อมทางด้านให้บริการสาธารณูปโภค และมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก สามารถติดต่อกับแหล่งวัตถุดิบที่จะนำมาป้อนโรงงาน และตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตลาดรายใหญ่ ส่วนทางด้านพลังงานเชื้อเพลิง จังหวัดสระบุรีมีความได้เปรียบกว่าจังหวัดอื่น ๆ อีกหลายจังหวัด คือ มีแก๊สธรรมชาติมาป้อนโรงงานโดยตรงในราคาถูก ปัจจัยที่กล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการประกอบกิจการอุตสาหกรรม จึงทำให้นักลงทุนสนใจที่จะมาลงทุนด้านอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดสระบุรี

2) การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ. 2531 จังหวัดสระบุรีมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม 476 โรง มีารจ้างงาน 22,477 คน และเงินลงทุน 24,978 ล้านบาท โรงงานมีการกระจุก

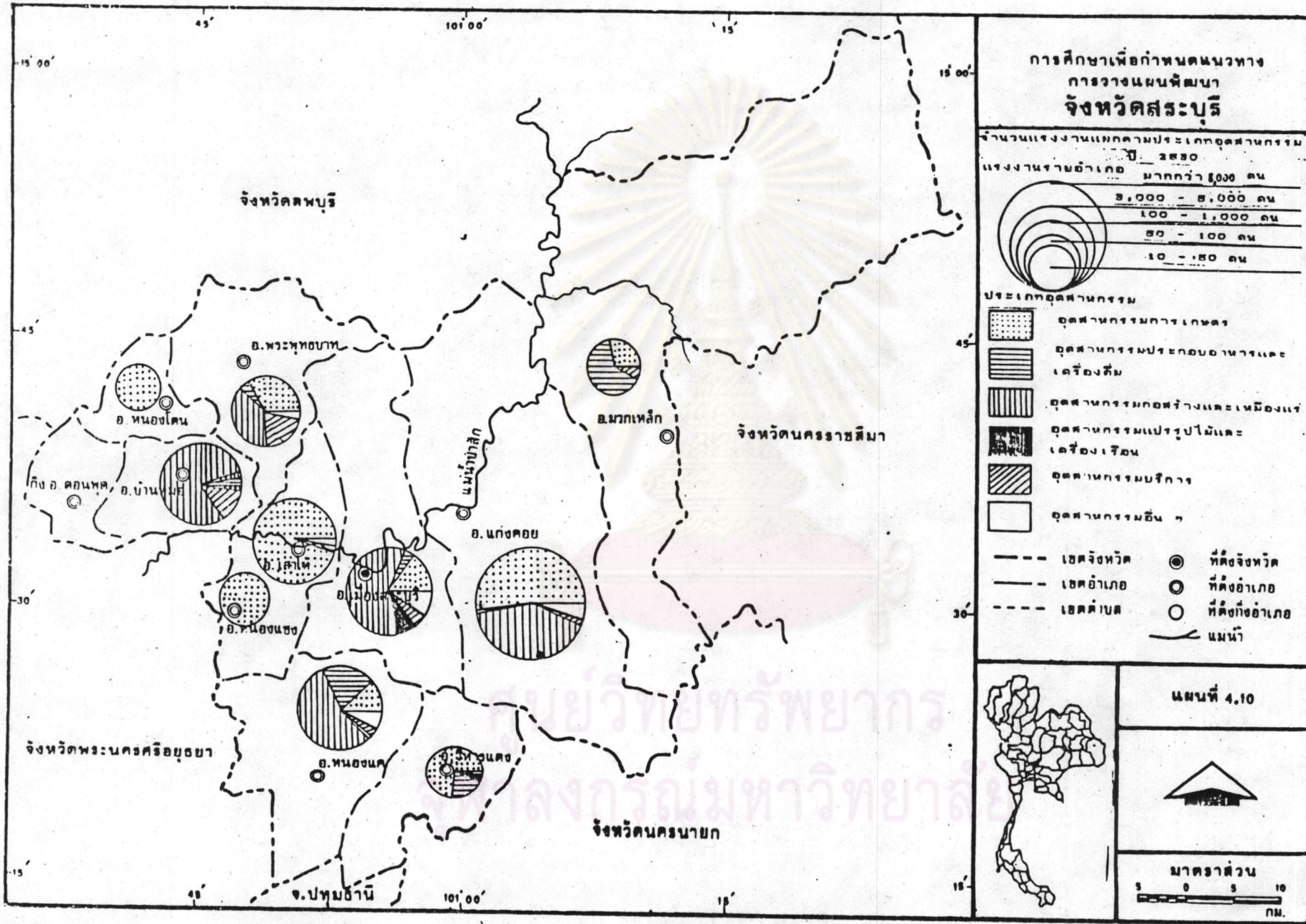
ก้าวหน้าแน่นอนมากที่อำเภอเมือง อำเภอแก่งคอย อำเภอหนองแค และอำเภอพระพุทธบาท วิทยที่
 กิ่งอำเภอคอนทูนมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เลข ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่ขึ้นมาก ได้แก่
 อุตสาหกรรมเกษตร และอุตสาหกรรมก่อสร้างและเหมืองแร่ จังหวัดสระบุรีมีการขยายตัวใน
 การลงทุนอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากจังหวัดมีข้อได้เปรียบหลายประการทั้งที่ได้กล่าว
 แล้วในตอนต้น และนอกจากนี้สำนักงานส่งเสริมการลงทุน ได้กำหนดให้สระบุรีเป็นเขตส่งเสริม
 การลงทุน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ.2520 ที่อำเภอเมืองและอำเภอแก่งคอย
 และขยายเป็นทั้งจังหวัดในปี พ.ศ. 2531 วิทยผู้ที่ได้รับการส่งเสริมที่ประกอบกิจการใน
 เขตส่งเสริมการลงทุน จะได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษเพิ่มเติมมากขึ้นมาจากที่ได้รับในเกณฑ์ปกติ
 และจะได้รับประโยชน์จากการบริการสาธารณสุขและสิ่งอำนวยความสะดวกมูลฐานของรัฐบาล
 ซึ่งจะระดมจัดค่าให้แก่ท้องถิ่นในเขตนี้ให้สมบูรณ์เป็นอันดับแรกก่อนท้องถิ่นอื่น

3) ประเภทอุตสาหกรรม

ในการพิจารณาการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมได้จำแนกประเภท
 ของอุตสาหกรรม ออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. อุตสาหกรรมเกษตร
2. อุตสาหกรรมประกอบอาหารและ เครื่องดื่ม
3. อุตสาหกรรมก่อสร้างและ เหมืองแร่
4. อุตสาหกรรมแปรรูปไม้และ เครื่อง เรือ
5. อุตสาหกรรมบริการ
6. อุตสาหกรรมอื่น ๆ

1. อุตสาหกรรมเกษตร ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบจาก
 การเกษตรแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมเกษตรมีการกระจุกตัวหนาแน่นมากที่อำเภอหนองแค
 อำเภอเมือง และอำเภอเสาไห้ ที่พบมากที่สุด โรงสีข้าว มีการกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัด

โดยมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านกล้วย อำเภอหนองโดน คือ บริษัทโรงสีไทยธัญญารุ่งเรือง มีตลาดจำหน่ายภายในท้องถิ่น กรุงเทพฯและต่างประเทศ อุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่ที่มีขนาดการจ้างงานตั้งแต่ 500 คน ขึ้นไปได้แก่ โรงงานทอผ้าและบันด้ายที่ตำบลบ้านป่า อำเภอแก่งคอย ซึ่งใช้วัตถุดิบคือฝ้ายภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง โรงงานทอกระสอบ จำนวน 2 โรงที่ตำบลศาลเคี้ยว อำเภอแก่งคอย และตำบลสวนคอกน้ำ อำเภอเสนาห์ โรงงานใช้วัตถุดิบคือ ปอจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและปราจีนบุรี โดยมีแหล่งตลาดคือ กรุงเทพฯ และตลาดต่างประเทศ ทั้งในเอเชียและยุโรป โครงสร้างการผลิตของโรงงานเป็นแบบเข้มข้นแรงงานมาก (Labour Intensive) จึงมีการใช้แรงงานในท้องถิ่นมาก แต่ปัจจุบันประสบกับปัญหาการแข่งขันด้านการตลาดจากผลิตภัณฑ์กระสอบพลาสติก นอกจากนี้มีโรงงานประเภทสีและบดข้าวโพด โรงงานอบและคั่วเมล็ดพันธุ์พืชและโรงงานอาหารสัตว์ เป็นอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับสาขาปศุสัตว์ ซึ่งใช้เป็นปัจจัยการผลิตในการเลี้ยงสัตว์ จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเกษตรมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่เป็นตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร และเป็นปัจจัยการผลิตในสาขาการผลิตอื่น

2. อุตสาหกรรมประกอบอาหารและเครื่องดื่ม มีการกระจุกตัวหนาแน่นที่อำเภอเมือง เสนาห์ และหนองแค ที่พบมากได้แก่ โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยวและวุ้นเส้น โรงงานทำข้าวคอกข้าวเม่า และโรงงานผลิตน้ำแข็ง ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กซึ่งดำเนินการโดยสมาชิกในครอบครัว มีขนาดการจ้างงานไม่มากนัก อุตสาหกรรมประกอบอาหารและเครื่องดื่มประเภทที่มีการจ้างงานมาก ได้แก่ โรงงานผลิตภัณฑอาหารสำเร็จรูปจากนมและเนื้อสัตว์ขององค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (อ.ส.ค.) ตั้งอยู่ที่อำเภอมวกเหล็ก วัตถุดิบใช้น้ำนมดิบที่รับจากสมาชิกฟาร์มและนิตมเลี้ยงโคนมมวกเหล็ก ทยรับซื้อในราคาประกัน ซึ่งสภาพความต้องการของตลาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ แนวโน้มขยายตัวได้อีกมาก

3. อุตสาหกรรมก่อสร้างและเหมืองแร่ เป็นอุตสาหกรรมที่มีมากรองจากอุตสาหกรรมเกษตร จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อภาคการผลิตในสาขาอุตสาหกรรม เพราะเป็นอุตสาหกรรมหลักสำหรับงานก่อสร้างปัจจัยขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยมีภาระกระจุกตัวมากที่อำเภอเมืองสระบุรี ส่วนใหญ่ ได้แก่ โรงงานนมและย่อยหิน โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ขาว โรงงานผลิตคอนกรีตบล็อก และโรงงานหินอ่อน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากที่ตำบลหุศุและหน้าพระลาน เป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ เช่น หินปูนหินอ่อนและหินก่อสร้าง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจุกตัวอยู่ที่อำเภอแก่งคอย บ้านหมอและหนองแค โรงงานเหล่านี้ส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังกรุงเทพมหานคร จังหวัดใกล้เคียงและต่างประเทศ โรงงานอุตสาหกรรม ขนาดใหญ่ที่สำคัญได้แก่ โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ที่อำเภอบ้านหมอ และอำเภอแก่งคอย มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตและเปลี่ยนแปลงกรรมวิธีแบบ WET PROCESS เป็นกรรมวิธีแบบ DRY PROCESS ในส่วนขยายการผลิตเดิม ศึกษาระบบ DUSPENSON PRECEATER WUTH PRECALEUNER ทำให้ประหยัดพลังงานเชื้อเพลิงเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันมูลค่าน้ำมันเตาที่ใช้ในการผลิตปูนซีเมนต์ร้อยละ 40 ของต้นทุนการผลิต โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ คือ หินปูนและดินขาว ศึกษาระบบวัตถุดิบในพื้นที่จังหวัดร้อยละ 80 นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการกรรมวิธีการผลิต คือ แม่น้ำป่าสัก ศึกษาระบบวัตถุดิบจากที่อื่นเพียงเล็กน้อยได้แก่ แร่ยิบซั่ม จากจังหวัดพิจิตรและถ่านหินลิทอนันต์ จากแพร่ การขนส่งผลผลิตสามารถทำได้ทั้งทางรถยนต์ทางรถไฟและทางน้ำ ศึกษาระบบแม่น้ำป่าสักเป็นทางลำเลียง ตลาดส่วนใหญ่คือกรุงเทพฯ และต่างประเทศ แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่ร้อยละ 60 เป็นแรงงานมีฝีมือจากสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพฯ นอกจากนี้มีโรงงานผลิตเหล็กและเหล็กเส้น เหล็กหล่อ ที่อำเภอบ้านหมอ ศึกษาระบบวัตถุดิบจากทั่วประเทศและภายในจังหวัดและมีการจ้างงานมากกว่า 2,000 คน และที่ตำบลระเคอแก้ว อำเภอหนองแค มีโรงงานผลิตนมสดและเซรามิกส์ 4 โรง ทำการผลิตกระเบื้องชนิดเคลือบและแม่เคลือบ ศึกษาระบบคนงานถึง 1,975 คน ซึ่งก่อให้เกิดการจ้างงานจำนวนมากในท้องถิ่น

4. อุตสาหกรรมแปรรูปนมและเครื่องเรือน ส่วนใหญ่ได้แก่ โรงงานแปรรูปนม โสณห์ทำวงกบประตูหน้าต่าง มีการกระจุกตัวมากที่อำเภอเมืองสระบุรี

5. อุตสาหกรรมบริการ ได้แก่ โรงงานประเภทซ่อมรถยนต์ เครื่องยนต์ ท่อตัวถังรถยนต์และอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดสระบุรี แต่จะมีการกระจุกตัวมากที่อำเภอเมืองสระบุรี พระพุทธบาท และหนองแค

6. อุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในจังหวัดสระบุรี ได้แก่ โรงงานผลิตก๊าซอีทิกซิเจนเหลว ในนครเจนนทรว ซึ่ง เป็นโรงงานผลิตก๊าซเหลวชนิดต่าง ๆ ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางโฉลก อำเภอบ้านหมอ ก๊าซอีทิกซิเจนเหลวที่ผลิตได้ส่งไปจำหน่ายในเครือของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) มีขนาดเงินลงทุน 123.5 ล้านบาท นอกจากนี้มีโรงงานที่สำคัญที่ใช้เงินลงทุนจำนวนมาก เช่น บริษัทไทยอินเตอร์อามส์ จำกัด ตั้งอยู่ที่อำเภอแก่งคอย ประกอบกิจกรรมผลิตกระดาษเป็นชนิดต่าง ๆ บริษัทรอสเวลเอเซียบริคแอนคัล จำกัด ผลิตวัสดุทนไฟทุกชนิด ตั้งที่ตำบลโคกแย้ อำเภอหนองแค และโรงงานบดถ่านหินลิกันท์ของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด ผลิตผงถ่านหินลิกันท์ปีละ 311,000 ตัน มีขนาดการจ้างงาน 2,295 คน และเงินทุน 612 ล้านบาท ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านคร้ว อำเภอบ้านหมอ

จึงเห็นว่าอุตสาหกรรมในจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่ล้วนเป็น อุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวม

4.3.3.4 สาขาการไฟฟ้าและประปา

สาขาการไฟฟ้าและประปาเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ เป็นอันดับ 4 ของจังหวัดเคยในปี พ.ศ. 2530 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม 532.1 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.47 ของผลิตภัณฑ์รวมจังหวัด เป็นสาขาการผลิตที่มีการขยายตัวมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 เคยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 15.84 ต่อปี สาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการขยายตัวในระดับสูง เนื่องมาจากการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมที่มีการขยายการผลิต และก่อสร้างโรงงานใหม่ ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะโรงงานขนาดใหญ่ซึ่งต้องใช้พลังงานไฟฟ้าจำนวนมากในการผลิต ทำให้มูลค่าการผลิตในสาขานี้เติบโตตามไปด้วย

4.3.3.5 สาขาการค้าปลีกและค้าส่ง

สาขาการค้าปลีกและค้าส่ง เป็นสาขาการผลิตที่มีบทบาทสำคัญของจังหวัดสระบุรีรองมาจากสาขาอุตสาหกรรมและสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน โดยมีผลิตภัณฑ์

มวลรวมปี พ.ศ. 2530 มูลค่า 1,107.2 ล้านบาท หรือร้อยละ 15.55 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5.19 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าการขยายตัวของจังหวัดเล็กน้อย แต่สูงกว่าการขยายตัวในสาขาเดียวกันของภาคที่มีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.21 และร้อยละ 1.52 ตามลำดับ การขยายตัวดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากการขยายตัวในสาขาอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามสภาพโดยรวมเกี่ยวกับการค้าของจังหวัดสระบุรีก็ประสบปัญหาเช่นกัน โดยเฉพาะในปีที่ราคาสินค้าเกษตรหลักตกต่ำอำนาจซื้อของประชากรส่วนใหญ่ลดต่ำลง ส่งผลต่อภาวะการค้าและพาณิชย์อยู่ในสภาพซบเซา และอีกสาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากรัฐบาลใช้มาตรการทางด้านการเงินและการคลังจำกัดการใช้จ่ายในภาครัฐบาลและเอกชน ทำให้ภาวะการเงินเข้มงวดตัว จึงส่งผลให้อำนาจซื้อของประชาชนลดต่ำลง และเป็นสาเหตุทำให้การขยายตัวในสาขานี้มีขยายตัวเท่าที่ควร

สำหรับตลาดการค้าและแหล่งธุรกิจของจังหวัดสระบุรีส่วนใหญ่จะอยู่ในย่านชุมชนในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล โดยมีเทศบาลเมืองสระบุรีเป็นศูนย์กลางใหญ่ที่สุดของจังหวัด ศูนย์กลางรองลงมา ได้แก่ เทศบาลตำบลพระพุทธบาท หนองแค และแก่งคอย สำหรับแหล่งธุรกิจประเภทค้าหินต่าง ๆ เพื่อการก่อสร้าง เช่น หินอ่อน หินมด หินย้อยและหินลูกรัง ได้แก่ บริเวณตำบลหน้าพระลาน ตลาดวังม่วง อำเภอมากเหล็กและตลาดอำเภอแก่งคอย ใน พ.ศ. 2531 จังหวัดสระบุรีมีสถานประกอบการกิจการค้าและการบริการจำแนกตามประเภทของการจดทะเบียนดังนี้ ร้านเอกชน จำนวน 7,198 ราย หุนจดทะเบียน 86.1 ล้านบาท กระจายอยู่ในอำเภอเมืองมากที่สุด 2,793 ราย รองลงมาได้แก่อำเภอหนองแค 1,163 ราย อำเภอพระพุทธบาท 1,049 ราย สถานประกอบการประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด 572 ราย หุนจดทะเบียน 849.2 ล้านบาท อยู่ในอำเภอเมืองสระบุรี 86 ราย อำเภอบ้านหม้อ 67 รายและอำเภอพระพุทธบาท 60 ราย สถานประกอบการประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญ 17 ราย เงินลงทุน 8.8 ล้านบาท อยู่ในอำเภอเมืองสระบุรีถึง 11 ราย อำเภอบ้านหม้อและพระพุทธบาทอำเภอละ 2 ราย อำเภอหนองแคและแก่งคอย อำเภอละ 1 ราย ส่วนสถานประกอบการประเภทบริษัทมีจำนวน 159 ราย เงินลงทุน 701.3 ล้านบาท กระจายอยู่ในอำเภอเมืองสระบุรี 91 ราย หนองแค 17 ราย แก่งคอย 15 ราย พระพุทธบาท 11 ราย และกระจายอยู่ในอำเภออื่น ๆ อีก 25 ราย (ตาราง 4.13)

ตาราง 4.13 การจดทะเบียนทุนประเภทต่าง ๆ จังหวัดสระบุรี ปี 2531

ลำดับ	อำเภอ	ร้านบุคคลธรรมดา		ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล		ห้างหุ้นส่วนจำกัด		บริษัทจำกัด	
		จำนวน (ราย)	เงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน (ราย)	เงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน (ราย)	เงินทุน (ล้านบาท)	จำนวน (ราย)	เงินทุน (ล้านบาท)
1.	อำเภอเมืองสระบุรี	2,793	32.27	11	4.73	251	369.50	91	463.00
2.	อำเภอหนองแค	1,163	13.83	1	0.23	86	115.39	17	56.99
3.	อำเภอแก่งคอย	334	3.91	1	0.20	53	109.15	15	70.42
4.	อำเภอมวกเหล็ก	415	5.79	-	-	22	31.88	6	32.84
5.	อำเภอพระพุทธบาท	1,049	11.15	2	0.70	60	97.77	11	42.37
6.	อำเภอบ้านหมอ	665	6.46	2	3.00	67	69.13	9	19.01
7.	อำเภอเสาไห้	198	2.42	-	-	15	14.42	4	22.20
8.	อำเภอวิหารแดง	325	3.50	-	-	15	26.70	4	14.82
9.	อำเภอหนองแซง	197	1.87	-	-	2	6.54	-	-
10.	อำเภอหนองไผ่	54	0.56	-	-	2	1.57	2	4.2
11.	กิ่งอำเภอดอนพุด	5	0.03	-	-	-	-	-	-
รวม		7,198	-	17	8.86	573	849.2	159	701.32

4.3.3.6 สาขาการบริการ

สาขาการบริการ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 470.6 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2530 หรือคิดเป็นร้อยละ 6.61 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ขณะที่ปี พ.ศ. 2525 มีมูลค่าร้อยละ 6.43 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การเปลี่ยนแปลงในช่วงปี พ.ศ.2525-2530 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.78 ซึ่งสูงกว่าการขยายตัวโดยรวมของจังหวัดสระบุรีเล็กน้อย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสัดส่วนมูลค่าการบริการกับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดแล้วจัดได้ว่าสาขาการบริการยังมีบทบาทน้อยอยู่ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินธุรกิจประเภทให้การบริการภายในจังหวัดมีน้อย เพราะสระบุรีเป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก และอยู่ใกล้กรุงเทพฯ นักธุรกิจและนักท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางไป-กลับได้ ครอบคลุมทั้งภาคข้างขึ้นในด้านการบริการในปัจจุบันสระบุรีมีโรงแรมที่เปิดดำเนินการในตัวเมืองสระบุรี 7 แห่ง สถานบริการประเภทเรีงรมย์บิลิ่ง ในห้ลลับ และอาบอบนวด 9 แห่ง และโรงภาพยนตร์ 5 โรง

4.3.3.7 สาขาอื่น ๆ

เป็นสาขาผลิตภัณฑ์ที่มีบทบาทน้อยในโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัด ได้แก่ สาขาการบริการทางการเกษตร สาขาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอย่างง่าย ๆ สาขาก่อสร้าง สาขาการคมนาคมขนส่ง สาขาการธนาคารและประกันภัย สาขาที่อยู่อาศัย และสาขาการบริหารและป้องกันประเทศ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ร้อยละ 0.61, 0.91, 1.85, 2.91, 1.20, 2.58, และร้อยละ 3.52 ตามลำดับ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แม้มีอัตราการขยายตัวสูงในบางสาขาแต่เนื่องจากมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่ำ จึงไม่มีผลกระทบต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมากนัก

4.3.4 สถานการณ์การเงิน การคลัง

4.3.4.1 การเงิน

ระบบการเงินของจังหวัดสระบุรีนั้นธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสูงสุดในฐานะ เป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืมเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคเอกชน

ภายในจังหวัด การระดมเงินออมเงินจังหวัดมีปัจจัยสำคัญคือ การกระจายสาขาของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งในปี พ.ศ. 2530 มีสาขาธนาคารพาณิชย์ที่เปิดทำการทั้งสิ้น 24 แห่ง กระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสระบุรี 9 แห่ง พระพุทธบาท 5 แห่ง ทนองแค 4 แห่ง แก่งคอย และมากเหล็ก อำเภอละ 2 แห่ง บ้านหมอและวิหารแดง อำเภอละ 1 แห่ง ปริมาณยอดเงินฝากธนาคารพาณิชย์ ปี พ.ศ. 2530 มีจำนวนทั้งสิ้น 4,573.3 ล้านบาท และมีการเงินสินเชื่อเป็นจำนวนทั้งสิ้น 2,803.1 ล้านบาท (ตาราง 4.14)

ตาราง 4.14 เงินฝากและการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

ปี พ.ศ.	เงินฝาก (ล้านบาท)	สินเชื่อ (ล้านบาท)	สินเชื่อต่อเงินฝาก (ร้อยละ)
2525	2,286,673	1,308,539	57.2
2526	2,796,668	1,835,266	65.6
2527	3,169,393	2,137,265	67.4
2528	3,731,415	2,361,564	63.2
2529	3,976,687	2,341,647	58.9
2530	4,573,000	2,803,103	61.3

ที่มา: ฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาการให้สินเชื่อต่อเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดสระบุรี ในช่วงปี พ.ศ. 2526-2530 ภัยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ปานกลางแสดงถึงสถาบันการเงินของจังหวัดได้มีการสนับสนุนทางด้านการลงทุนพอสมควร สำหรับการให้สินเชื่อในระบบธนาคารพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2530 ได้เพิ่มขึ้นจากปี 2529 ประมาณ ร้อยละ 20 มีการให้สินเชื่อเพื่อการค้ามากที่สุดอันดับรองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต เพื่อใช้จ่ายส่วนบุคคล, การเกษตร, การก่อ

สร้างและการบริการและอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นสถาบันการเงินอีกแห่งหนึ่งที่มีบทบาทต่อเกษตรกร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือลงทุนที่เกี่ยวกับธุรกิจการเกษตร สำหรับการให้สินเชื่อของธนาคารในปี พ.ศ. 2529 และ 2523 พบว่ามีการให้สินเชื่อที่อำเภอแก่งคอยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอหนองแค และวิหารแดง

4.3.4.2 การคลัง ปริมาณเงินหมุนเวียนที่ผ่านคลังจังหวัดสระบุรีในปี พ.ศ. 2531 เป็นปริมาณเงิน 11,057.42 ล้านบาท มีปริมาณเงินจ่าย 10,185.2 ล้านบาท เป็นเงินรายได้แผ่นดินรวม 639.4 ล้านบาท (เพิ่มจากปีก่อน 32.8 ล้านบาท) และมียอดงบประมาณภาษีการขายทั่วไป ภาษีการขายเฉพาะ ภาษีการขายอนุญาต ภาษีการขายสิ่งของและบริการ และภาษีอื่น ๆ ประเภทที่มีรายได้มากที่สุดคือ ภาษีการค้าทั่วๆไปคือมีมูลค่า 329.7 ล้านบาท ในส่วนของงบประมาณรายจ่ายจำแนกตามหมวดรายจ่ายพบว่า ประเภทที่มีหมวดรายจ่ายมากที่สุดคือ หมวดเงินเดือน มีมูลค่า 721.9 ล้านบาท

4.3.5 ปัจจัยนำทาง เศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ส่วนร่วมและส่วนเบี่ยงเบนของจังหวัดสระบุรี (Shift and Share Analysis) เป็นการวิเคราะห์ส่วนร่วมและส่วนเบี่ยงเบนของโครงสร้างการผลิตรายสาขาที่มีผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของจังหวัดและภาค ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าสาขาการผลิตใดที่มีบทบาทความสำคัญต่อจังหวัดเมื่อเปรียบเทียบกับภาค และสมควรที่จะได้รับการส่งเสริมเพื่อการวางแผนพัฒนาจังหวัดต่อไป

ในการศึกษานี้ใช้แบบจำลองของการวิเคราะห์ส่วนร่วมและส่วนเบี่ยงเบนเพื่อดูความเจริญเติบโตของจังหวัดสระบุรีกับภาคกลาง ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2530 ศึกษามีรูปแบบการดังนี้

$$S_{ij}^* = S_{ij} + S_{ij}^*$$

$$\text{เมื่อ } \Delta S_{ij}^* = S_{ij} [(GSP^*/GDP)-1] + S_{ij} [(S_i^*/S_i) - (GDP^*/GDP)] + S_{ij} [(S_{ij}^*/S_{ij}) - (S_i^*/S_i)]$$

โดย	GDP	หมายถึงผลิตภัณฑ์ภายในภาคเบื้องต้นในปีฐาน
	GDP*	หมายถึงผลิตภัณฑ์ภายในภาคเบื้องต้นในปีปัจจุบัน
	S _i	หมายถึงมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ของอุตสาหกรรมที่ i ในปีฐาน
	S _i *	หมายถึงมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมที่ i ในปีปัจจุบัน
	S _{ij}	หมายถึงมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมที่ i ในจังหวัดที่ j ในปีฐาน
	S _{ij} *	หมายถึงมูลค่าเพิ่มของอุตสาหกรรมที่ i ในจังหวัดที่ j ในปีปัจจุบัน
△	S _{ij} *	หมายถึงการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมที่ i ในจังหวัดที่ j ระหว่างปีฐาน-ปีปัจจุบัน

และ

$$\text{Share} = S_{ij} [(GDP^*/GDP)-1]$$

$$\text{Proportionality Shift} = S_{ij} [(S_i^*/S_i) - (GDP^*/GDP)]$$

$$\text{Differential Shift} = S_{ij} [(S_{ij}^*/S_{ij}) - (S_i^*/S_i)]$$

นั่นคือ

$$\Delta S_{ij}^* = \text{share} + \text{proportional shift} + \text{differential shift}$$

จากผลการศึกษา Shift-Share Analysis โดยการเปรียบเทียบจังหวัดสระบุรีกับจังหวัดภาคกลางสามารถพิจารณาเติบโตในสาขาการผลิตต่าง ๆ ได้ดังนี้ (แผนภูมิ 4.2)

- 1) สาขาการผลิตที่ค่า P-Shift เป็นบวก และ D-Shift เป็นบวก แนวโน้มของสาขาการผลิตที่มีลักษณะดังนี้ จะมีการขยายตัวเร็วกว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค และการผลิตในสาขานี้ของจังหวัดสระบุรีจะมีการเติบโตเร็วกว่าจังหวัดอื่นในภาคกลาง

===== > S H I F T A N D S H A R E A N A L Y S I S (table 3) <=====

Study area: SARABURI
 Base area: CENTRAL
 Time period: 6 years(2525 - 2530)
 in billions of Baht

sectors	sij	sij*	(s)share	(p) p-shift	(d) d-shift	(sij-sij*) chang
Agriculture	730,902	781,102	142,985.8	-124,757.1	31,971.2	50,200.0
crops	518014.0	472937.0	101338.7	-129379.7	-17036.0	-45077.0
livestock	108452.0	197050.0	21216.4	20968.7	46412.9	88598.0
fisheries	3624.0	2823.0	709.0	-1440.1	-69.8	-801.0
forestry	6.0	0.0	1.2	65.2	-72.4	-6.0
agricult. services	50628.0	43442.0	9904.3	-20130.6	3040.3	-7186.0
simple agricult. p	50178.0	64850.0	8816.3	5159.5	-303.8	14672.0
Mining	1046138.0	1235128.0	204655.2	-39518.1	23852.9	188990.0
Manufacturing	1340477.0	2134416.0	262236.5	312246.3	219456.2	793939.0
Construction	71095.0	131368.0	13908.3	343.4	46021.3	60273.0
Electricity & water	254733.0	532118.0	49833.2	153050.1	74501.7	277385.0
Transportation	205665.0	207469.0	40234.1	-7197.0	-31233.1	1804.0
Trade	859864.0	1107163.0	168175.4	-100733.2	180056.8	247499.0
Banking	59620.0	85731.0	11663.4	22570.5	-8122.9	26111.0
Owner of dwelling	159422.0	183812.0	31187.6	-11889.4	5091.8	24390.0
Pub. Administration	202262.0	250597.0	39568.4	3369.3	5397.3	48335.0
Services	339023.0	470621.0	66322.8	50264.9	15010.3	131598.0
	5269001.0	7119525.0	1030770.7	257749.7	562003.6	1850524.0

included areas:

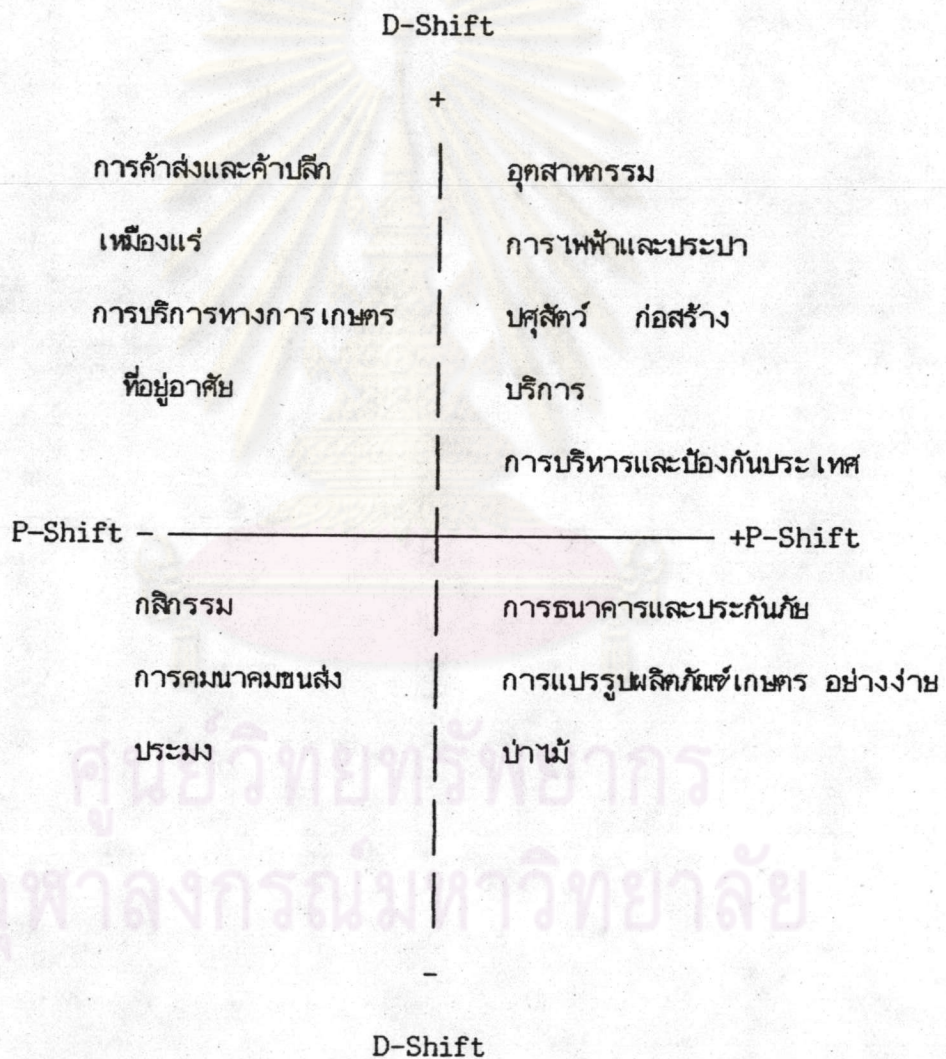
1

SARABURI

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ซึ่ง ได้แก่ สาขาบุคลากร สาขาอุตสาหกรรม สาขาการก่อสร้าง สาขาการไฟฟ้า และ ประปา
 สาขาการบริหารและป้องกันประเทศ และสาขาบริการ

2) สาขาการผลิตที่มีค่า P-Shift เป็นบวก และ
 S-Shift เป็นลบ แนวโน้มของสาขาการผลิตที่มีลักษณะดังนี้ จะมีการขยายตัวเร็วกว่าจังหวัด
 อื่นในภาค ได้แก่ สาขาการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย และสาขาธนาคารและประกันภัย

แผนภูมิ 4.2 แสดงการแจกแจงสาขาการผลิตทางด้าน เศรษฐกิจ ตามค่าของ

P-Shift และ D-Shift ของจังหวัดสระบุรี ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530

3) สาขาการผลิตที่มีค่า P-Shift เป็นลบและ D-Shift เป็นบวกแนวโน้มของสาขาผลิตที่มีลักษณะดังนี้ จะมีการขยายตัวช้ากว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค แต่การผลิตในสาขานี้ของจังหวัดสระบุรีจะมีการเติบโตมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาค ได้แก่ สาขาการบริการทางการเกษตร สาขาเหมืองแร่ สาขาการค้าส่งและค้าปลีกและ สาขาที่อยู่อาศัย

4) สาขาการผลิตที่มีค่า P-Shift เป็นลบและ D-Shift เป็นลบแนวโน้มของสาขาการผลิตที่มีลักษณะดังนี้ จะมีการขยายตัวช้ากว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค และสาขาการผลิตนี้ของจังหวัดสระบุรีจะมีการเติบโตช้ากว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคซึ่ง ได้แก่ สาขากสิกรรม สาขาประมง และสาขาคมนาคมขนส่ง

จะเห็นได้ว่าสาขาที่มีการเติบโตเร็วและมีการขยายตัวเร็วกว่าภาคอื่น ๆ ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการไฟฟ้าและประปา สาขาสัตว์ สาขาการก่อสร้าง สาขาการบริการ สาขาการบริหาร และป้องกันประเทศโดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดจึงเป็นสาขาที่ควรได้รับการสนับสนุนให้หันมาทำไป เนื่องจากจังหวัดสระบุรีมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ประกอบกับเกิดความอึดตัวของอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ฉะนั้นจึงเป็นโอกาสที่อุตสาหกรรมของจังหวัดสระบุรีจะเติบโตและขยายตัวต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4 ลักษณะประชากร

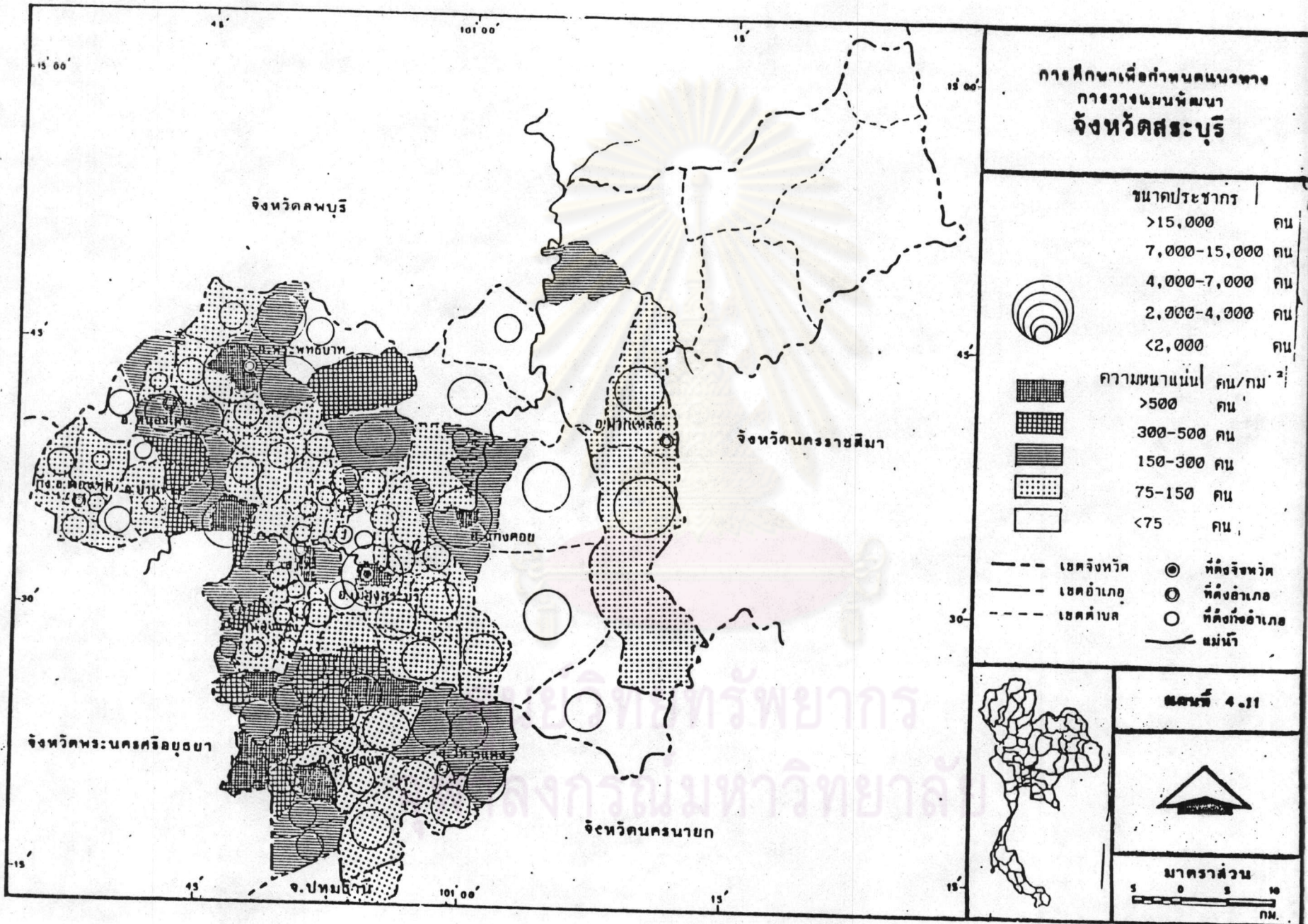
ในปี พ.ศ. 2530 จังหวัดสระบุรีมีประชากรจำนวน 509,750 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.62 ของจำนวนประชากรภาคกลาง นับเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากเป็นอันดับ 3 รองจากจังหวัดลพบุรี และพระนครศรีอยุธยา และเมื่อเปรียบเทียบกับความหนาแน่น จังหวัดสระบุรีจัดเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นปานกลาง คือมีความหนาแน่นประชากร 143 คน/กม.² ซึ่งต่ำกว่าของภาคกลางที่มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 165 คน/กม.² และเมื่อเทียบกับจังหวัดในภาคกลางจัดเป็นอันดับที่ 4 ส่วนอัตราการเพิ่มประชากรจัดเป็นจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มต่ำ uly ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 มีอัตราการเพิ่มประชากรเฉลี่ยต่อปีเท่ากับร้อยละ 1.23 ซึ่งต่ำกว่าของภาคและประเทศซึ่งมีอัตราการเพิ่มเท่ากับร้อยละ 1.27 และ 1.92 ตามลำดับ และเมื่อเทียบกับจังหวัดในภาคกลางด้วยกันแล้วจัดเป็นอันดับ 4

4.4.1 การกระจายตัวประชากร

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวประชากรของพื้นที่ระดับตำบลในจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2530 สามารถแบ่งกลุ่มตำบล ตามขนาดประชากรได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

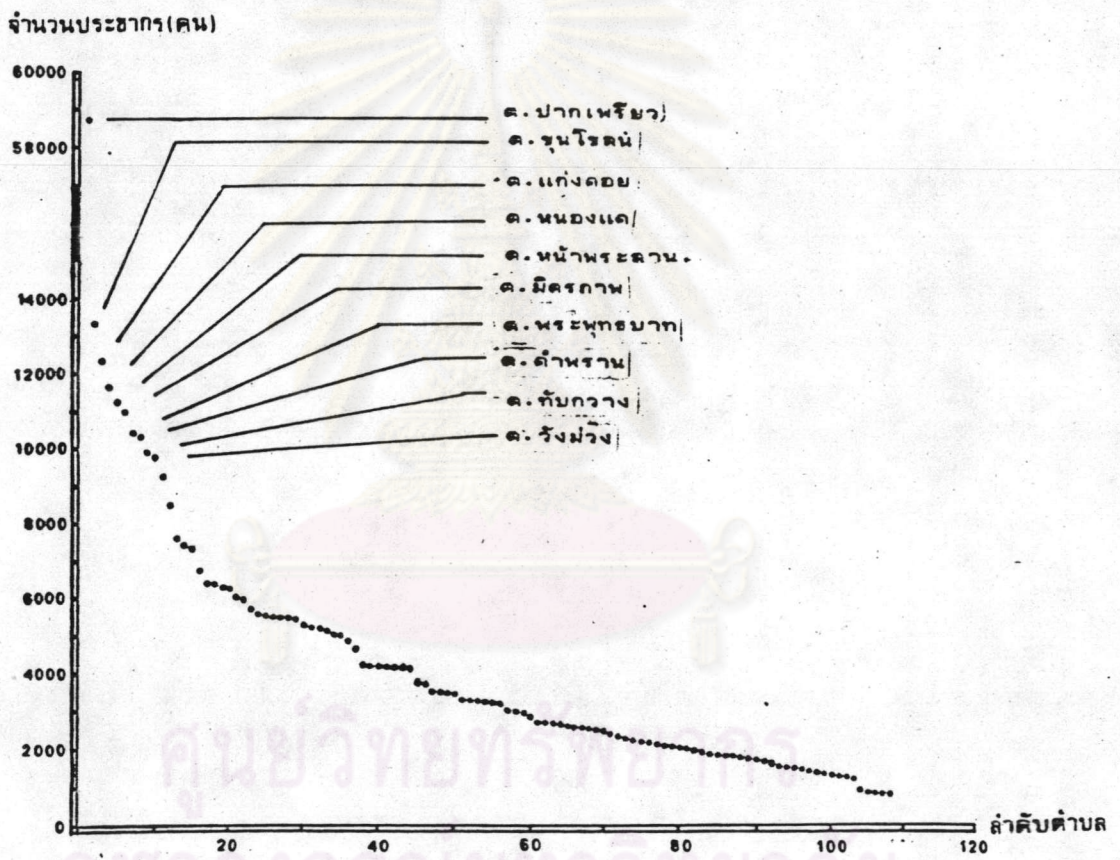
4.4.1.1 ตำบลที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 10,000 คน ได้แก่ ตำบลปากเพรียวและหน้าพระลานอำเภอเมืองสระบุรี ตำบลหนองแค อำเภอหนองแค ตำบลแก่งคอย อำเภอแก่งคอย ตำบลขุนโขลนและพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท ตำบลมิตรภาพและคำพราน อำเภอมากเห็ลล และตำบลบ้านคร้ว อำเภอบ้านหมอ

4.4.1.2 ตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 7,000-9,9000 คน ได้แก่ ตำบลโคกแย้และห้วยขมิ้น อำเภอหนองแค ตำบลทับทิมและชำผักแพว อำเภอแก่งคอย ตำบลธารเกษม อำเภอพระพุทธบาท ตำบลวังม่วง อำเภอมากเห็ลล และตำบลบ้านหมอ อำเภอบ้านหมอ

ตาราง 4.16 (ต่อ)

เขตการปกครอง	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530	
	ประชากร	ร้อยละ	ประชากร	ร้อยละ
อำเภอหนองไผ่	13,122		13,459	
ส.หนองไผ่	3,215		3,350	
ประชากรเมือง	3,215	24.50	3,350	24.89
ประชากรชนบท	9,907	75.50	10,109	75.11
อำเภอพระพุทธบาท	46,498		47,100	
ส.พระพุทธบาท	26,184		33,969	
ประชากรเมือง	26,184	56.33	33,969	72.12
ประชากรชนบท	20,304	43.66	13,131	27.78
อำเภอบ้านหม้อ	43,076		46,259	
ส.บ้านหม้อ	6,671		5,300	
ส.ท่าลาน	9,971		10,002	
ประชากรเมือง	16,642	38.63	15,302	33.08
ประชากรชนบท	26,434	61.37	30,957	66.92
อำเภอวิหารแดง	28,485		31,245	
ส.บ้านลำ	6,240		6,668	
ส.หนองหมู	1,992		2,355	
ประชากรเมือง	8,232	28.90	9,023	28.88
ประชากรชนบท	20,253	71.10	22,222	71.12
อำเภอเสนาห์	26,300		25,498	
ส.เสนาห์	1,879		2,120	
ส.บ้านยาง	1,355		1,106	
ประชากรเมือง	3,234	12.30	3,226	12.65
ประชากรชนบท	23,066	87.70	22,272	87.35
อำเภอหนองแซง	15,331		15,820	
ส.หนองแซง	1,394		1,427	
ประชากรเมือง	1,394	9.08	1,427	9.02
ประชากรชนบท	13,937	90.91	14,393	90.98

แผนภูมิ 4.3 แสดงการกระจายจำนวนประชากร รายตำบล

ตาราง 4.15: พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลงอัตราเพิ่มและการคาดประมาณประชากร สหบุรี (ต่อ)

ลำดับ	เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวนประชากร		ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		อัตรา เพิ่ม %/ปี	การคาดประมาณประชากร	
			พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2530	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2530	จำนวน	% เพิ่ม-ลด		พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2540
	ตำบล, อำเภอ										
	จังหวัดสระบุรี	3,576.486	479,431	509,750	134.05	142.53	30,319	+100.00	1.23	541,900	576,700
	ยอคราม										
1.	เมืองสระบุรี	452.203	103,710	118,866	229.34	262.86	15,156	-100.00	2.77	136,200	156,100
1.1	ปากเพรีย	27.000	48,664	58,686	1,802.37	2,173.56	10,022	33.06	3.82	70,700	85,300
1.2	หน้าพระลาน	33.145	12,103	11,173	365.15	337.09	-930	-3.82	-1.59	10,300	9,600
1.3	พุด	26.516	5,561	5,045	209.72	190.26	-516	-2.12	1.93	4,600	4,200
1.4	ห้วยบง	24.622	5,156**	3,303	136.11	134.15	456*	1.51	1.71	3,600	3,900
1.5	ตาเรือ	26.516	1,557	1,786	58.72	67.36	229	0.76	2.78	2,000	2,300
1.6	นาโจ	17.046	548	798	32.15	46.81	250	0.82	7.81	1,100	1,700
1.7	โคกสว่าง	35.039	2,458	2,487	70.15	70.98	29	0.10	0.24	2,500	2,500
1.8	หนองโน	35.039	3,104	3,482	88.59	99.38	378	1.25	2.33	3,900	4,400
1.9	หนองยาว	33.145	4,816	5,165	145.30	155.83	349	1.15	1.41	5,500	5,900
1.10	หนองปลาไหล	26.516	4,500	5,658	169.70	213.38	1,158	3.82	4.69	7,100	8,900
1.11	กุดนกเปล้า	31.251	4,454	5,193	142.52	166.17	739	2.44	3.12	6,000	7,100
1.12	ตะกุด	26.516	1,748	2,365	65.92	89.19	617	2.04	6.23	3,200	4,300
1.13	บ้านแก้ง	29.357	2,276	2,498	77.53	85.09	222	0.73	1.88	2,700	3,000
1.14	ฝั่งราง	23.675	1,586	2,191	66.99	92.55	605	2.00	6.68	3,000	4,200
1.15	ปากข้าวสาร	17.045	2,156	3,461	426.49	203.05	1,305	4.30	9.93	5,600	8,900
1.16	คลังหิน	26.516	3,023	3,266	114.00	123.17	243	0.8	1.55	3,500	3,800
1.17	เขาคินพัฒนา	13.258	2,104*	2,309	-	174.16	-	-	1.71	2,500	2,700
2.	หนองแค	262.867	76,637	75,735	291.54	288.10	-902	+3.198	-0.23	74,800	74,000
2.1	หนองแค	5.000	11,637	12,984	2,327.4	2,596.8	1,347	4.44	2.21	14,500	16,200
2.2	คชสิทธิ์	23.89	4,272	4,209	180.34	177.68	-63	-0.26	-0.29	4,100	4,100

ตาราง 4.15 (ต่อ)

ลำดับ	เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวนประชากร		ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		อัตรา เพิ่ม %/ปี	การคาดประมาณประชากร	
			ม.ค.2525	ม.ค.2530	ม.ค.2525	ม.ค.2530	จำนวน	% เพิ่ม-ลด		ม.ค.2535	ม.ค.2540
	ตำบล อำเภอ										
2.3	โคกตูม	6.622	2,204	2,070	332.83	312.59	-134	-0.55	-1.24	2,000	1,800
2.4	โคกแย้	66.787	7,375	7,581	110.43	113.51	206	0.68	0.55	7,800	8,000
2.5	บัวลอย	16.649	3,558	2,950	213.70	177.19	-608	-2.50	-3.67	2,400	2,000
2.6	ไผ่ดำ	6.697	2,793	2,708	417.50	404.36	-85	-0.35	-0.61	2,600	2,500
2.7	โพนทอง	3.219	2,161	1,839	671.33	571.30	-322	-1.32	-3.17	1,600	1,300
2.8	ห้วยขมิ้น	24.028	6,504	7,288	270.68	303.31	784	2.59	2.30	8,200	9,100
2.9	ห้วยทราย	7.568	7,345	6,311	970.53	833.91	-1,034	-4.25	-2.98	5,400	4,700
2.10	หนองเขม	3.311	2,222	2,694	671.10	813.65	472	1.56	3.93	3,300	4,000
2.11	หนองไผ่ดำ	4.730	2,818	2,235	595.77	472.52	-583	-2.40	-4.52	1,800	1,400
2.12	หนองจระเข้	24.217	3,231	3,263	133.42	134.74	32	0.11	0.19	3,400	3,300
2.13	หนองนาถ	6.622	2,990	2,742	451.53	414.07	-248	-1.02	-1.71	2,500	2,300
2.14	หนองปลาหมอ	11.418	3,243	3,584	284.03	313.89	341	1.12	2.02	4,000	4,400
2.15	หนองปลิง	3.784	3,439	3,172	908.83	838.27	-267	-1.07	-1.16	3,000	2,700
2.16	หนองจิก	5.155	2,424	2,440	470.22	473.33	16	0.05	0.13	2,400	2,500
2.17	หนองโรง	19.724	4,211	3,895	213.50	197.48	-316	-1.30	1.54	3,600	3,300
2.18	กุ่มหัก	27.650	4,210	3,770	152.26	136.35	-440	-1.83	-2.18	3,400	3,000
3.	แก่งคอย	801.162	28,802	69,423	85.88	86.65	621	+3,999	1.79	70,000	70,700
3.1	แก่งคอย	2.841	10,956	12,302	3,856.39	4,330.17	1,346	4.44	2.35	13,800	15,500
3.2	บ้านป่า	27.463	7,167	6,556	260.97	238.72	-611	-2.51	-1.77	6,000	5,500
3.3	ท่าคล้อ	92.806	4,912	4,198	52.93	45.23	-714	-2.94	-3.09	3,600	3,100
3.4	หินซ้อน	55.873	4,278	3,192	76.57	57.13	-1,086	-4.47	-5.69	2,400	1,800
3.5	ท่าชุม	12.311	1,972	1,845	160.18	149.87	-127	-0.52	-1.32	1,700	1,200
3.6	บ้านนาตุ	14.205	1,577	1,937	111.02	136.36	360	1.19	4.20	2,400	3,000

ตาราง 4.15 (ต่อ)

ลำดับ	รายการปกครอง ตำบล, อำเภอ	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวนประชากร		ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง			การคาดประมาณประชากร	
			พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2530	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2530	จำนวน	ร. ใหม่-ต.ค.	ร/ปี	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2540
3.7	สองคอน	32.198	4,190	4,214	130.13	130.88	24	0.08	0.11	4,200	4,300
3.8	เตาปูน	8.523	2,135	1,379	250.50	161.80	-756	3.10	-8.37	900	600
3.9	ศาลเตี้ย	29.357	4,854	5,466	165.34	186.19	612	2.01	2.40	6,100	6,900
3.10	ทับทวน	160.043	9,079	9,845	56.73	61.52	-766	2.53	1.63	10,700	11,600
3.11	ห้วยผึ้ง	49.244	5,634	5,550	114.41	112.70	-84	-0.34	-0.30	5,500	5,400
3.12	ช่อม	818.824	5,431	5,500	29.87	30.25	69	0.23	0.25	5,600	5,600
3.13	ช้างคันทนา	134.474	6,617	7,439	49.21	55.32	822	2.71	2.37	8,400	9,400
4.	พระพุทธบาท	287.065	46,653	47,100	162.52	164.07	447	6.801	0.18	47,500	46,000
							-6,354				
4.1	พระพุทธบาท	16.196	12,155	10,424	750.49	643.62	-1,731	-7.11	-3.02	8,900	7,700
4.2	ขุนโจมน	20.174	6,979	13,341	345.49	661.39	6,362	20.98	13.84	25,500	48,700
4.3	ราวีเกษม	49.582	9,866	8,045	199.18	162.26	-1,781	-7.32	-3.99	6,600	5,300
4.4	นายาว	26.680	3,235	2,642	121.25	99.03	-593	-2.44	-3.96	2,100	1,800
4.5	ห้วยป่าหวาย	35.396	2,503	2,942	70.71	83.12	439	1.45	3.29	3,500	4,100
4.6	พุกวาง	22.891	3,996	3,009	173.81	143.83	-687	-2.82	-3.70	2,700	2,300
4.7	หนองนก	37.523	3,466	2,846	92.37	75.85	-620	-2.55	-3.86	2,200	1,900
4.8	ห้วยจาง	59.897	2,882	2,044	48.12	34.13	-638	-3.45	-6.64	1,400	1,000
4.9	เขาวง	18.575	1,616	1,507	86.73	81.13	-104	-0.43	-1.32	1,400	1,300
5.	มากเหล็ก	1,589.439	51,419	60,052	50.44	58.91	8,633	10,635	3.15	70,100	81,000
							-2002				
5.1	มากเหล็ก	76.127	7,306	6,245	95.97	82.03	-1,061	-4.36	-3.08	5,300	4,600
5.2	มิตรภาพ	83.704	6,752	10,984	80.67	131.22	4,232	13.86	10.22	17,000	29,000
5.3	คำพราหม	68.551	5,064	10,398	73.87	151.65	5,334	17.59	15.48	21,300	43,800
5.4	คำมพุง	100.749	5,618	5,496	55.76	54.55	-122	-0.50	-0.43	5,400	5,300
5.5	คำมกลาง	189.767	6,116	6,377	32.23	33.60	261	0.86	0.84	6,600	6,900
5.6	มดล่งหิน	111.170	3,724	3,667	33.50	32.99	-57	-0.23	-0.30	3,600	3,500
5.7	หนองช้างเหือ	109.272	2,809	2,159	25.71	19.76	-650	-2.67	-5.12	1,600	1,300
5.8	วังม่วง	155.625	8,952	9,760	57.52	62.72	808	2.66	1.74	10,600	11,600
5.9	ซับสมบูรณ์	124.424	5,078	4,966	40.81	39.91	-112	-0.46	-0.44	4,800	4,700
6.	บ้านหมอ	283.576	43,385	46,254	211.40	227.23	3,219	3,219	1.46	49,700	53,400
6.1	บ้านหมอ	16.922	9,718	9,231	515.18	945.50	513	1.69	1.15	9,800	10,300
6.2	บางโจมน	41.172	5,815	6,352	141.24	154.28	537	1.77	1.78	6,900	7,600
6.3	บ้านควิว	4.985	9,970	10,667	2,032.62	2,174.72	697	2.30	1.36	11,400	12,200
6.4	หนองบัว	23.840	2,524	2,722	105.87	114.18	198	0.65	1.52	2,900	3,200
6.5	สว่างโคก	24.834	5,430	5,986	218.65	241.01	556	1.83	1.97	6,600	7,300
6.6	ศาลคณอ	14.718	4,958	5,242	336.87	356.16	284	0.94	1.12	5,500	5,900
6.7	ห้วยท	26.358	1,693	1,897	64.23	68.56	114	0.38	1.13	1,900	2,000
6.8	โคกโพธิ์	15.269	1,591	1,697	104.20	111.14	106	0.35	1.30	1,800	1,900
6.9	ไม้ขวาง	35.565	2,336	2,550	65.68	71.78	214	0.71	1.77	2,784	3,399
7.	บริหารดง	284.501	28,490	31,245	139.32	152.79	2,755	+3,028	1.86	34,300	37,600
							-273				
7.1	บริหารดง	38.284	4,750	5,544	124.07	144.81	794	2.61	3.14	6,500	7,500
7.2	บ้านคำ	37.357	4,973	5,655	133.12	151.38	682	2.25	2.60	6,400	7,300

ตาราง 4.15 (ต่อ)

ลำดับ	เขตการปกครอง ตำบล, อำเภอ	พื้นที่ (ตร. กว.)	จำนวนประชากร		ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		อัตรา เพิ่ม %/ปี	การคาดประมาณประชากร	
			พ.ศ.2525	พ.ศ.2530	พ.ศ.2525	พ.ศ.2530	จำนวน	% เพิ่ม-ลด		พ.ศ.2535	พ.ศ.2540
7.4	หนองหมุ	36.337	3,661	4,205	100.75	115.72	544	1.80	2.81	4,800	5,500
7.5	หนองหลวง	43.884	5,023	6,031	114.43	137.40	1,008	3.32	3.73	7,200	8,700
7.6	เจริญธรรม	-	-	4,599	-	181.04	-	-	-0.45	4,500	4,300
8.	เสาไห้	111.808	26,019	25,498	232.71	228.05	-521	3,904 -4,425	-0.40	23,900	24,500
8.1	เสาไห้	5.787	2,059	4,850	335.18	836.64	2,7919	0.21	18.69	11,400	26,900
8.2	ท่าช้าง	9.389	1,151	1,244	122.59	132.50	93	0.31	1.57	1,300	1,400
8.3	พระยาหน	8.765	1,536	1,287	175.24	146.83	-249	-1.02	-3.47	1,100	900
8.4	วังงาม	5.802	840	808	162.01	139.26	-132	-0.54	-2.98	700	600
8.5	ศาลาวิไทย	4.669	1,010	851	216.32	182.27	-159	-0.65	-3.36	700	600
8.6	หัวปลวก	20.203	2,844	2,042	140.77	101.07	-802	-3.30	-6.41	1,500	1,000
8.7	บ้านยาง	13.907	3,909	4,141	281.08	297.76	232	0.77	1.16	4,400	4,600
8.8	ม่วงงาม	9.230	1,807	2,595	195.78	218.15	788	2.60	7.51	3,700	5,300
8.9	สวนคอกไม้	8.680	2,800	1,858	322.58	214.06	-942	-3.87	-7.87	1,200	800
8.10	เรียงราง	6.241	2,773	2,734	444.32	438.07	-39	-0.16	-0.29	2,700	2,600
8.11	เมืองเก่า	13.151	3,309	1,857	251.62	141.21	-1,452	-5.87	-10.91	1,000	600
8.12	ต้นตาล	5.926	1,881	1,231	317.42	207.73	-650	-2.67	-8.12	800	500
9.	หนองบร	87.081	15,260	15,820	175.24	181.67	560	+1,365 -805	0.72	16,400	17,000
9.1	หนองบร	10.640	1,909	2,059	178.42	193.52	150	0.50	1.52	2,200	2,400
9.2	หนองกบ	8.457	1,580	1,455	186.83	172.05	-125	-0.50	-1.63	1,300	1,200
9.3	ไกรเล้า	12.790	2,031	2,276	159.81	178.09	245	0.81	2.30	2,500	2,800
9.4	หนองลิดา	6.555	1,025	904	156.37	137.81	-121	-0.50	-2.48	800	700
9.5	หนองหัวโพ	10.703	1,482	1,507	139.40	140.80	15	-0.05	1.01	1,600	1,700
9.6	เรากัน	6.167	934	871	151.45	141.24	-63	-0.06	-1.38	800	700
9.7	โคกสะอาด	13.704	2,035	1,739	148.50	126.00	-296	-1.22	-3.09	1,500	1,100
9.8	ม่วงหวาน	11.132	1,786	1,586	160.44	142.47	-200	-0.82	-2.23	1,400	1,200
9.9	หนองควายไร่	7.014	2,468	3,423	351.87	488.02	955	3.15	6.76	4,700	6,600
10.	หนองโตน	88.070	13,108	13,459	148.84	152.82	351	1,538 -1,187	0.53	13,800	14,200
10.1	หนองโตน	20.265	3,933	5,471	194.08	269.87	1,538	5.07	6.82	7,700	10,600
10.2	บ้านกล้วย	18.561	4,873	4,203	262.54	226.44	-670	-2.76	-2.91	3,600	3,100
10.3	ดอนทอง	40.721	3,000	2,582	73.67	63.41	-418	-1.72	-2.91	2,200	1,800
10.4	บ้านโป่ง	8.523	1,302	1,203	153.76	141.15	-99	-0.40	-1.56	1,100	1,000
11.	กิ่ง อ.ดอนพุด	58.214	6,298	6,292	108.18	108.68	-6	343 -349	-0.01	6,300	6,300
11.1	ดอนพุด	13.258	1,427	1,432	107.63	108.01	5	0.02	0.07	1,400	1,400
11.2	บ้านหลวง	13.258	1,630	1,968	122.85	148.44	338	1.12	3.84	2,400	2,900
11.3	คงตะกาว	14.205	1,823	1,535	128.34	108.06	-288	-1.18	3.38	1,300	1,100
11.4	ไผ่ลัว	17.893	1,418	1,357	78.81	75.42	-61	-0.25	-0.87	1,300	1,200

4.4.1.3 ตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 4,000-6,999 คน ได้แก่ ตำบลพุดแค หนองยาว หนองปลาไหลและกุศกกเบลำ อำเภอมืองสระบุรี ตำบลคชสิทธิ์ และห้วยทราย อำเภอนองแค ตำบลบ้านป่า ท่าคล้อ สองคอน ตาลเคี้ยว ห้วยแห้งและชะอม อำเภอกงคอย ตำบลมวกเหล็ก ลำสนงษ์ ชับสนุ่นและลำพุกกลาง อำเภอมวกเหล็ก ตำบลบางขันหมากสว่างโรศ และตลาดน้อย อำเภอบ้านหมอ ตำบลบ้านลำ คลองเรือ หนองหมู วิหารแดง หนองสรวงและเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง ตำบลเสาไห้และบ้านยาง อำเภอเสาไห้

4.4.1.4 ตำบลที่มีจำนวนประชากรระหว่าง 2,000-3,999 คน ได้แก่ ตำบลห้วยบง รอกสว่าง หนองเงิน ตะกุก บ้านแก้ง ผึ่งรวง ปากข้าวสาร คลิ่งชัน และเขาคินพัฒนา อำเภอมืองสระบุรี ตำบลกลุ่มหัก รอกทุม บัวลอย ไร่ท่า หนองแถม หนองไชน้ำ หนองจรเช้ หนองนาก หนองปลาหมอ หนองปลิง หนองจิก และหนองโรง อำเภอนองแค ตำบลหินช้อน อำเภอกงคอย ตำบลนายาว ห้วยป่าหวาย พุกร่าง หนองแก และพุดจาง อำเภอพระพุทบาท ตำบลแสงพันและหนองย่างเสือ อำเภอมวกเหล็ก ตำบลหนองบัวและไร่ขวาง อำเภอบ้านหมอ ตำบลไค้เสา หนองควายไร่และหนองแซง อำเภอนองแซง ตำบลห้วยปลาก ม่วงงาม และเรียงราง อำเภอเสาไห้ และตำบลคอนทอง อำเภอนองเงิน

4.4.1.5 ตำบลที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 2,000 คน ได้แก่ ตำบลควาเรียงและนาโรง อำเภอมืองสระบุรี ตำบลพันทอง อำเภอนองแค ตำบลท่าชุม เตาปูน และบ้านธาตุ อำเภอกงคอย ตำบลเขาวง อำเภอพระพุทบาท ตำบลทรเทพ และโคกใหญ่ อำเภอบ้านหมอ ตำบลท่าช้าง พระยาท ไร่งาม ศาลาไทย สวนออกไม้ เมืองเก่าและคันตาล อำเภอเสาไห้ ตำบลหนองกบ หนองสีคา หนองหัวทัพ เขาคิน รอกสะอาดและม่วงหวาน อำเภอนองแซง ตำบลบ้านปร่ง อำเภอนองเงิน ตำบลคอนหูก บ้านหลวง กงตะงาว และไร่ลี้วกิ่งอำเภอกอนหูก

จะเห็นได้ว่าตำบลที่มีประชากรมากส่วนใหญ่จะเป็นที่ตั้งของ เทศบาลและสุขาภิบาลขนาดใหญ่ เช่น ตำบลปากเพรียวเป็นตั้งของ เทศบาลเมืองสระบุรี ตำบลแก่งคอย

4.4.2 ความหนาแน่นประชากร

ในปี พ.ศ. 2530 ความหนาแน่นประชากรของจังหวัดสระบุรี เท่ากับ 147 คน/กม.² โดยมีความหนาแน่นสูงทางตอนกลาง ตอนใต้และตะวันตกของจังหวัด ในท้องที่อำเภอเมืองสระบุรี หนองแค บ้านหมอ หนองโดน หนองแขงและเสาไห้ และมีประชากรเบาบางทางตะวันออกของจังหวัด ในท้องที่อำเภอแก่งคอย และมาก เพลิง ซึ่งมีพื้นที่ที่เป็นป่าและเขาจำนวนมาก ส่วนอำเภอพระพุทธบาท วิหารแดง และกิ่งอำเภอคอนทุด มีความหนาแน่นปานกลาง

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของพื้นที่ในระดับตำบล สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มตามระดับความหนาแน่น ดังนี้

4.4.2.1 กลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรมากกว่า 800 คน/กม.² ได้แก่ ตำบลปากเพรียว อำเภอเมืองสระบุรี ตำบลห้วยทราย หนองแขม หนองปลิงและหนองแค อำเภอหนองแค ตำบลแก่งคอย อำเภอแก่งคอย ตำบลบ้านคร้ว อำเภอบ้านหมอและตำบลเสาไห้ อำเภอเสาไห้

4.4.2.2 กลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นระหว่าง 500-799 คน/กม.² ได้แก่ ตำบลวิชนทอง อำเภอหนองแค ตำบลขุนริษนและพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท และตำบลบ้านหมอ อำเภอบ้านหมอ

4.4.2.3 กลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นระหว่าง 300-499 คน/กม.² ได้แก่ ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเมืองสระบุรี ตำบลโคกคูม ฝั่ท่า ห้วยขมิ้น หนองไช่น้ำ หนองบัว หนองปลาหมอ และหนองจิก อำเภอหนองแค ตำบลตลาดน้อย อำเภอบ้านหมอ ตำบลเรียงราง อำเภอเสาไห้ ตำบลหนองควายรัช อำเภอหนองแขง

4.4.2.4 กลุ่มตำบลที่มีความหนาแน่นระหว่าง 100-299 คน/กม.2ได้แก่

ตำบลพุดเค หัวขบง ทองยาง ทองปลาไหล กุศนภเบลา ปากข้าวสาร คลิ่งชันและเขาคินพัฒนา
อำเภอเมืองสระบุรี ตำบลกุ่มหัก คชสิทธิ์ โศกแย้ บัวลอย ทองจรเข้ และทองโรง อำเภอ
ทองแค ตำบลบ้านป่า ท่าชุม บ้านธาตุ สองคอน เตาปูน คาลเคี้ยว และห้วยแห้งอำเภอ
แก่งคอย ตำบลธารเกษมและพุทรา้ง อำเภอพระพุทธบาท ตำบลฉัตรภาพ คำพราน อำเภอมวก
เหล็ก ตำบลบางโฉลก ทองบัวสว่างโรสกและโรคาใหญ่ อำเภอบ้านหม้อ ตำบลบ้านลำ ทองหมู่
คลองเรือ ทองสว่างและเจริญธรรม อำเภอวิหารแดง ตำบลท่าช้าง พระยาทก วังงาม ศาลา
รีไทย หัวปลาก บ้านยาง ม่วงงาม สวนคอกน้ำ ดันศาลและเมืองเก่า อำเภอเสาให้ ตำบล
ทองกบ ไท่เล่า ทองสีคา ทองหัวรถไฟ เขาคิน โศกสะอาด ม่วงหวานและทองแซง อำเภอ
ทองแซง ตำบลทองโรคน บ้านกลับ และห้วยปรัง อำเภอทองโรคน และตำบลคอนหูก บ้าน
หลวง คงตะงาว กิ่งอำเภอคอนหูก

4.4.2.5 กลุ่มที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยกว่า 100 คน/กม.2ได้แก่

ตำบลดาวเรือง นารอง โศกสว่าง ทองจิน ตะกุด บ้านแก้ง และผึ้งรวง อำเภอเมืองสระบุรี
ตำบลท่าคล้อ หินซ้อน ชะอมและชำผักแพว อำเภอแก่งคอย ตำบลนายาว แสงพัน ทองย่าง
เลื้อ วังม่วง และขับสนุ่น อำเภอมวกเหล็ก ตำบลแฝชวาง อำเภอบ้านหม้อ ตำบลคอนทอง
อำเภอทองโรคน และตำบลแฝหลัว กิ่งอำเภอคอนหูก

จากการแบ่งกลุ่มตำบลตามความหนาแน่นประชากรพบว่าตำบล

ส่วนมากมีความหนาแน่นระหว่าง 100-399 คน/กม.2 โดยพื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรสูง
ส่วนมากจะเป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งชุมชนดั้งเดิมเช่น ตำบลปากเหริ้ว ทองแค แก่งคอย และพระ
พุทธบาท สำหรับชุมชนใหม่ที่มีความหนาแน่นสูงได้แก่ตำบลบ้านครัว ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงาน
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่

4.4.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

จังหวัดสระบุรี มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 เฉลี่ยร้อยละ 1.23 ต่อปี ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการเปลี่ยนแปลงของภาคกลาง อำเภอที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุด ได้แก่ อำเภอมากเหล็ก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 3.15 ต่อปี รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองสระบุรี วิหารแดง และบ้านหมอ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 2.77 ร้อยละ 1.84 1 และร้อยละ 1.14 ต่อปีตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในระดับตำบล ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรค่อนข้างสูง โดยพิจารณาอัตราเพิ่มและส่วนแบ่งการเพิ่มประชากร โดยมีอัตราการเพิ่มประชากรมากกว่าร้อยละ 2 ต่อปี และมีส่วนแบ่งการเพิ่มประชากรมากกว่าร้อยละ 4 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดได้แก่ ตำบลปากเพรียว หนองแค แก่งคอย ชุนโฮสน เสาไห้ หนองโดน และปากข้าวสาร ซึ่งลักษณะการเพิ่มประชากรมาจากการขยายตัวของ เมืองและการเพิ่มของโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนตำบลมิตรภาพและคำพรานลักษณะการเพิ่มประชากรส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเกษตร โดยเฉพาะมีการอพยพประชากรเข้าเพื่อแสวงหาที่ทำกินแหล่งใหม่

ตำบลที่มีอัตราการเพิ่มประชากรในระดับสูง และมีส่วนแบ่งการเพิ่มปานกลางได้แก่ ตำบลหนองปลาไหล กุดนุก เบล้า ตะกูด ผึ่งรวง คาลเคี้ยว หัวขม้น วิหารแดง หนองสรวง หนองควายโช และม่วงงาม มีลักษณะการเพิ่มของประชากร เนื่องจากเป็นเขตที่มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมสูงและ เขตชุมชน

ตำบลที่มีอัตราการเพิ่มและส่วนแบ่งการเพิ่มประชากรปานกลางได้แก่ ตำบลทับทวน บ้านครัว บ้านลำ มีลักษณะการเพิ่มประชากรเนื่องจากเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ส่วนตำบลวังม่วง และชำผักแพว การเพิ่มประชากรมาจากการอพยพเพื่อ เปิดพื้นที่ทำกินใหม่

ตำบลที่มีอัตราการเพิ่มค่าและมีส่วนแบ่งการเพิ่มประชากรค่าได้แก่ ตำบลในพื้นที่อำเภอหนองจิกน หนองแซง บ้านหมอและอำเภอเมืองสระบุรีบางแห่ง ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบอาชีพค้าขายเกษตรกรรมเป็นหลัก

สำหรับตำบลอื่น ๆ ที่มีอัตราการเพิ่มและส่วนแบ่งการเพิ่มลดลง เนื่องจากมีการอพยพออกหางานทำและหาพื้นที่ทำกินในพื้นที่อื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นตำบลในเขตอำเภอหนองแค พระพุทธบาท เสาไห้ และตอนบนของอำเภอมวกเหล็ก แก่งคอยและเมืองสระบุรี

4.4.4 ประชากรเมืองและชนบท

ในปี พ.ศ.2525 จังหวัดสระบุรีมีประชากรเมืองรวมทั้งหมด 187,802 คน ประชากรชนบท 291,629 คน คิดเป็นสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทร้อยละ 39:61 อำเภอที่ประชากรเมืองสูงสุดคือ อำเภอเมืองสระบุรีซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองสระบุรี มีสัดส่วนประชากรเมือง : ประชากรชนบทเท่ากับ 60 : 40 รองลงมาคือ อำเภอพระพุทธบาท มีสัดส่วน 56 : 44 ใน พ.ศ.2530 จังหวัดสระบุรีมีประชากรเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 205,513 คน และประชากรชนบท 304,231 คน มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทร้อยละ 40:60 อัตราเพิ่มประชากรเมืองในช่วง พ.ศ. 2525-2530 เฉลี่ยร้อยละ 1.82 ต่อปี อำเภอที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรเมืองเพิ่มขึ้นมากได้แก่ อำเภอพระพุทธบาทและเมืองสระบุรี ซึ่งอำเภอดังกล่าวเป็นศูนย์กลางการค้า บริการ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

เมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนประชากรในเขตเมืองและชนบทของอำเภอต่าง ๆ ในปี พ.ศ.2525 และ 2530 จะพบว่า อำเภอที่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมส่วนมากจะมีอัตราส่วนของประชากรเมืองเพิ่มขึ้นเช่น อำเภอเมือง แก่งคอย หนองแค บ้านหมอและพระพุทธบาท ส่วนอำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรจะมีอัตราส่วนประชากรเมืองลดลง เช่น อำเภอมวกเหล็ก วิหารแดง เสาไห้ หนองจิกน และอำเภอกอนนุก (ดูตาราง 4.16)

ตาราง 4.16 แสดงประชากรเมืองและชนบทรายอำเภอของจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2525 และ 2530

เขตการปกครอง	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530	
	ประชากร	ร้อยละ	ประชากร	ร้อยละ
รวมทั้งจังหวัด	479,431	100.0	509,740	100.0
ประชากรเมือง	187,802	39.17	205,516	40.32
ประชากรชนบท	291,629	60.83	304,234	59.68
อำเภอเมืองสระบุรี	103,710		118,866	
ทม.สระบุรี	48,664		56,801	
ส.หน้าพระลาน	11,936		13,855	
ส.ปอกระพี้	1,146		1,081	
ประชากรเมือง	61,746	59.54	71,737	60.35
ประชากรชนบท	41,964	40.46	47,129	39.65
อำเภอหนองแค	75,823		75,735	
ทต.หนองแค	11,637		12,218	
ส.หินกอง	11,452		10,215	
ส.ครุฑสิทธิ์	3,947		3,987	
ประชากรเมือง	27,036	35.66	26,420	34.88
ประชากรชนบท	48,787	64.34	49,315	56.12
อำเภอแก่งคอย	69,482		69,423	
ทต.แก่งคอย	10,956		11,193	
ส.ทับทิม	9,089		9,451	
ประชากรเมือง	20,045	28.85	20,644	29.74
ประชากรชนบท	49,437	71.15	48,779	70.26
อำเภอมวกเหล็ก	51,418		60,052	
ส.มวกเหล็ก	9,680		9,481	
ส.วังม่วง	8,957		9,531	
ประชากรเมือง	18,637	36.25	19,012	31.66
ประชากรชนบท	32,781	63.75	41,040	68.34

ตาราง 4.16 (ต่อ)

เขตการปกครอง	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530	
	ประชากร	ร้อยละ	ประชากร	ร้อยละ
กิ่งอำเภอคอนสาร	6,299		6,292	
ส.คอนสาร	1,427		1,403	
ประชากรเมือง	1,427	22.65	1,403	22.30
ประชากรชนบท	4,872	77.35	4,889	77.70

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4.5 การอพยพย้ายถิ่นของประชากร

จากการพิจารณาการอพยพย้ายถิ่นประชากรของจังหวัดสระบุรี ประชากรที่มีการอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรีมากที่สุด คือ ประชากรจากภาคตะวันออก เฉียงเหนือ เป็นจำนวนร้อยละ 34.25 ของประชากรที่ย้ายเข้าทั้งหมด รองลงมาคือภาคกลาง ภาคเหนือ และกรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนร้อยละ 26.81, 11.38 และ 9.68 ตามลำดับ ผู้ย้ายถิ่นเข้าส่วนมากจะเป็นประชากรที่อยู่ในวัยแรงงาน โดยเฉพาะในช่วงอายุ 20 - 40 ปี และพื้นที่ซึ่งมีการย้ายถิ่นเข้ามามากได้แก่ อำเภอเมือง มากเหล็ก บ้านหมอและวิหารแดง ตามลำดับ (ดูตาราง 4.17)

ประชากรที่อพยพออกจากจังหวัดสระบุรี จะเข้าไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ กรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.65 ของประชากรที่ย้ายออกทั้งหมด ผู้ที่ย้ายถิ่นออกส่วนมากจะเป็นประชากรที่อยู่ในวัยเรียน และวัยทำงานโดยเฉพาะจะอพยพออกไปศึกษาต่อหรือทำงานทำในกรุงเทพมหานคร

4.4.6 โครงสร้างประชากร กำลังแรงงานและการจ้างงาน

4.5.6.1 โครงสร้างประชากรของจังหวัดสระบุรีจำแนกโดยเพศชาย-หญิง กล่าวได้ว่าอยู่ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันมาก สำหรับโครงสร้างอายุตามการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะจำแนกตามอายุได้แสดงไว้ในแผนภูมิ 4.4

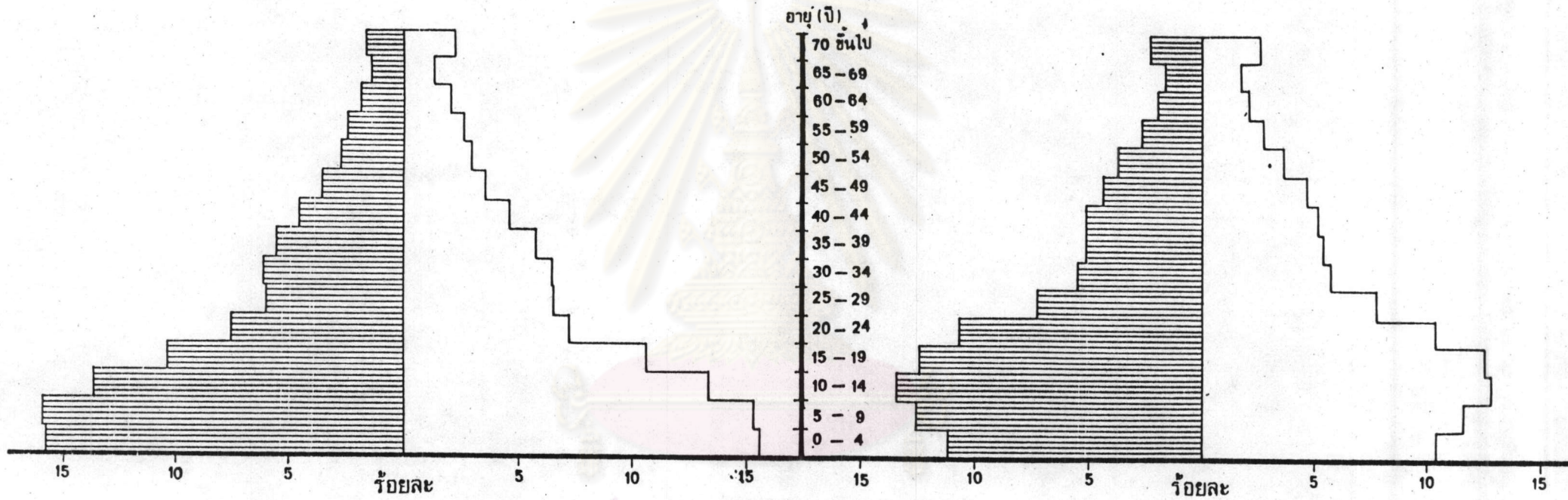
4.4.6.2 กำลังแรงงาน ในปี พ.ศ.2513 จังหวัดสระบุรีมีประชากรอยู่ในวัยแรงงานประมาณ 232,351 คน โดยมีอัตราการเข้าสู่แรงงานเป็นร้อยละ 75.43 ของประชากรวัยแรงงานและแยกเป็นกำลังแรงงาน 172,943 คน จัดเป็นผู้มีงานทำ 96,344 คน ผู้ที่กำลังหางานทำ 2,661 คน และรอฤดูกาล 73,938 คน คิดเป็นร้อยละ 55.71, 1.55 และ 42.75 ของประชากรกำลังแรงงาน ตามลำดับ สำหรับในปี พ.ศ. 2523 จังหวัดสระบุรี

ตาราง 4.17 แสดงการอพยพย้ายถิ่นของประชากรในจังหวัดกระบี่

ภาค	ย้ายเข้า		ย้ายออก		ย้ายสุทธิ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ	2,650	11.38	2,678	11.10	-28	3.30
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7,974	34.25	4,008	16.61	3,966	-467.14
ภาคใต้	284	1.22	68	0.28	216	-24.44
ภาคกลาง	6,242	26.81	4,453	18.45	1,789	-210.72
ภาคตะวันออก	2,120	9.11	3,180	13.18	-1,060	124.86
ภาคตะวันตก	932	4.00	788	3.27	144	-16.96
กรุงเทพมหานคร	2,243	9.68	6,189	25.65	-3,936	463.61
ปริมณฑล	825	3.55	2,765	11.46	-1,940	228.50
รวมทั้งจังหวัด	23,280	100.00	24,129	100.00	-849	100.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

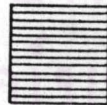
แผนภูมิ 4.4 โครงสร้างประชากรจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2513 , 2523

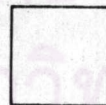
พ.ศ. 2513

พ.ศ. 2523

ชาย

หญิง

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีประชากรอยู่ในวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเป็น 322,119 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 3.34 ต่อปี ในช่วง 2513 - 2523 จัดเป็นกำลังแรงงาน 219,991 คน คิดเป็นอัตราการเข้าสู่วัยแรงงานร้อยละ 71.07 ของประชากรวัยแรงงาน ในประชากรกำลังแรงงานทั้งหมดแยกเป็น ผู้มีงานทำ 257,921 คน ผู้ที่กำลังหางานทำ 9,256 คน และรอฤดูกาล 52,814 คน คิดเป็นร้อยละ 71.78, 4.21 และ 24.01 ของประชากรกำลังแรงงานตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ผู้ที่กำลังหางานทำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในปี 2513 มีผู้กำลังหางานทำ ร้อยละ 1.54 และเพิ่มเป็นร้อยละ 4.21 ปี 2523 ซึ่งนับเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาจังหวัด

4.4.6.3 การจ้างงาน เมื่อพิจารณาสัดส่วนการจ้างงานเป็นรายสาขาที่สำคัญ คือ สาขาเกษตรกรรม เหมืองแร่และย่อยหิน อุตสาหกรรมและการบริการ จะพบว่าในปี 2513 มีสัดส่วนการจ้างงานเป็นร้อยละ 72 : 2 : 5 : 21 เมื่อเปรียบเทียบกับการจ้างงานในปี 2523 จะพบว่าสัดส่วนการจ้างงานเป็นร้อยละ 60 : 1 : 9 : 30 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มการจ้างงานในสาขาอุตสาหกรรม และการบริการ จะมีความสำคัญก่อนบทบาทของจังหวัดสระบุรีในอนาคต ในขณะที่สาขาเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลง กล่าวคือ ลดลงจากร้อยละ 72 เหลือเพียงร้อยละ 60 ของการจ้างงานทั้งหมด ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรม เพิ่มจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 9 ของการจ้างงาน และสาขาการบริการเพิ่มจากร้อยละ 21 เป็นร้อยละ 30 ของการจ้างงานทั้งหมด

4.4.7 การคาดประมาณประชากรในอนาคต

อัตราการขยายตัวของประชากรทำให้ทราบถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรบนพื้นที่หนึ่งๆ ว่าแต่ละช่วงปีนั้นประชากรมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด การคาดประมาณประชากรสามารถเข้าประโยชน์ในการวางแผนได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของประชากรในช่วงหนึ่งมาหาค่าประชากรในอนาคต ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงประชากรช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 นำมาคาดประมาณประชากรในปี พ.ศ. 2535 และ 2540 โดยวิธี Geometric Extrapolation โดยมีสูตร ดังนี้

$$P_n = P_t (i+r)^n$$

P_n คือ จำนวนประชากรที่คาดประมาณ

P_t คือ จำนวนประชากรปีฐานที่ 2

n คือ จำนวนปีระหว่าง $P_n - P_t$

P_0 คือ จำนวนประชากรปีฐานแรก

r คือ อัตราเพิ่มของประชากร

ผลของการคาดประมาณประชากรของจังหวัดสระบุรีในช่วงดังกล่าวมีผลดังนี้ในปี พ.ศ. 2535 จะมีประชากรประมาณ 541,900 คน และเพิ่มเป็น 576,200 คน ในปี พ.ศ. 2540 พิจารณาระดับอำเภอ คาดว่าประชากรจะเพิ่มขึ้นมากในอำเภอเมืองสระบุรี โดยเพิ่มขึ้นเป็น 136,200 คนในปี พ.ศ. 2535 และ 81,900 คนในปี พ.ศ. 2540 อำเภอหนองแค มีประชากรลดลงเล็กน้อยคือปี พ.ศ. 2535 จะมีประชากร 74,800 คน และในปี พ.ศ. 2540 มีประชากร 74,000 คน ซึ่งใกล้เคียงกับอำเภอแก่งคอยที่มีประชากรในปี พ.ศ. 2535 จำนวน 70,050 คน และในปี พ.ศ. 2540 จำนวน 70,682 คน ส่วนอำเภออื่น ๆ มีประชากรมากตามลำดับได้แก่ อำเภอแก่งคอย วิหารแดง เสาไห้ หนองแซง หนองโดนและกิ่งอำเภอกอนนุก

4.5 โครงสร้างพื้นฐานและการบริการสังคม

4.5.1 การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดสระบุรีนับได้ว่าเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งจังหวัดหนึ่ง โดยเฉพาะทางรถยนต์ ทั้งนี้เพราะเป็นจุดเชื่อมต่อของเส้นทางที่จะไปสู่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกตอนบนกับกรุงเทพมหานครและปริมณฑล นอกจากนี้ระบบถนนภายในจังหวัดยังมีโครงข่ายที่สามารถเชื่อมโยงติดต่อกันและกันได้อย่างสะดวก

4.5.1.1 ทางรถยนต์ มีโครงข่ายถนนสายประธานและสายรองที่สำคัญ ดังนี้

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นถนนสายประธานที่เชื่อมระหว่างภาคเริ่มจากกรุงเทพมหานคร ผ่านปทุมธานี พระนครศรีอยุธยาแล้วเข้า

สู่เขตอำเภอหนองแค เมืองสระบุรี พระพุทธบาท จากนั้นเข้าสู่เขตจังหวัดลพบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก ลำปางแล้วไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงราย

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) เป็นถนนสายประธานที่เปิดสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่ในเขตเทศบาลเมืองสระบุรี ผ่านอำเภอแก่งคอย และมวกเหล็กแล้วเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุรธานีและไปสิ้นสุดที่จังหวัดหนองคาย

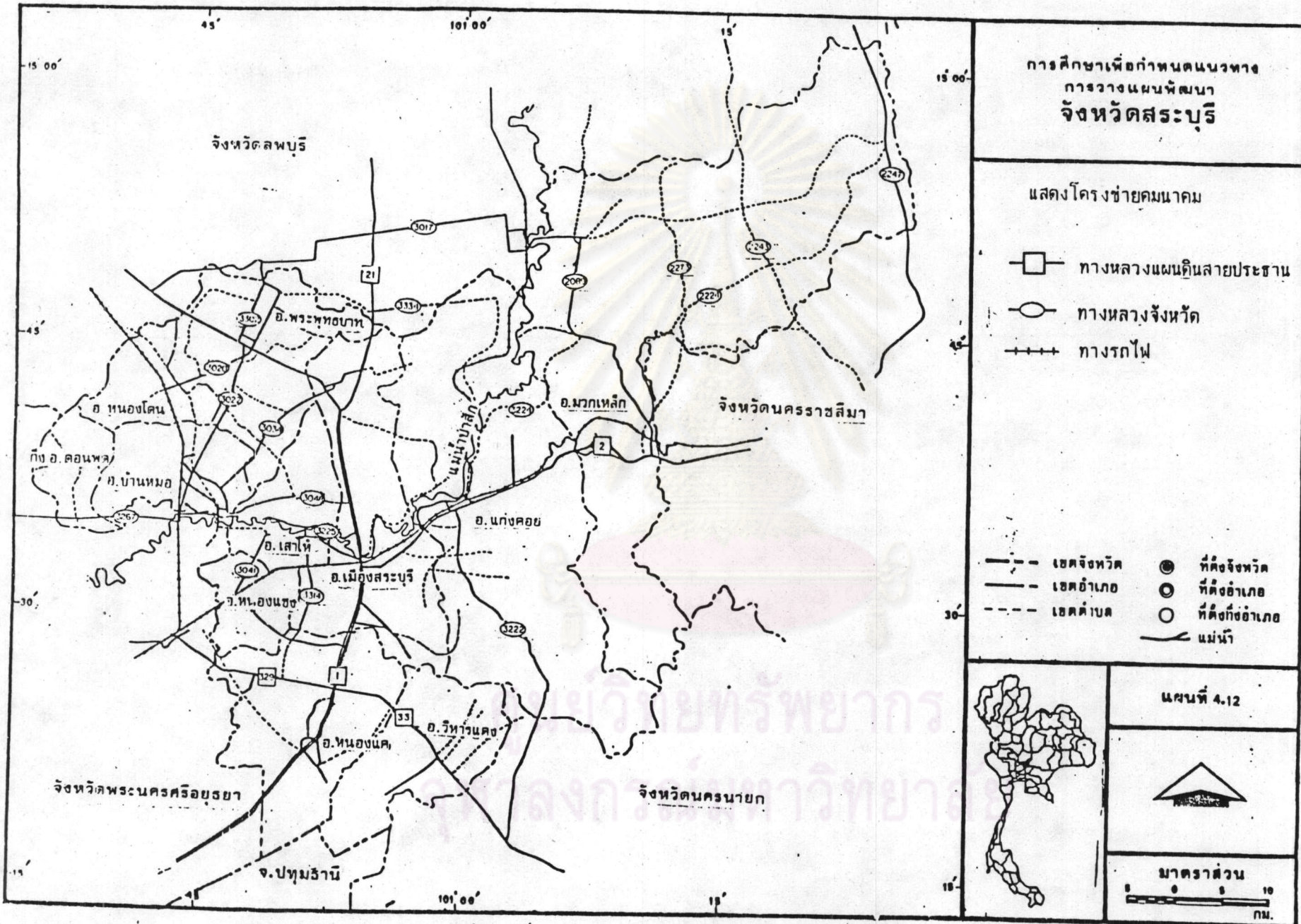
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 (หินกอง-อรัญประเทศ) เป็นถนนสายประธานแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ในเขตสุขาภิบาลหินกอง ผ่านอำเภอวิหารแดงแล้วเข้าสู่จังหวัดนครนายก และไปสิ้นสุดที่อรัญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี นับเป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างภาคอีก เส้นทางหนึ่ง

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 329 (หินกอง-ภาชี) เป็นถนนสายรองประธานเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และหมายเลข 33 ที่สุขาภิบาลหินกอง อำเภอหนองแค และไปเชื่อมต่อทางรถไฟสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือที่อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2089 เชื่อมระหว่างอำเภอมวกเหล็กกับอำเภอชัยบาดาลของจังหวัดลพบุรี และสามารถติดต่อกับอำเภอพัฒนานิคม โดยแยกเข้าทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3017 ที่บ้านวังม่วงได้อีกด้วย

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3022 เป็นเส้นทางที่เชื่อมระหว่างอำเภอพระพุทธบาทและบ้านหมอกกับอำเภอท่าเรือของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้าด้วยกัน

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3034 เป็นเส้นทางที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่สุขาภิบาลหน้าพระลานไปยังแหล่งอุตสาหกรรมในเขตอำเภอบ้านหมอ และเชื่อมต่อทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3267 ที่สามารถติดต่อบนฝั่งอ่างทองได้

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3041 เชื่อมโยงติดต่อระหว่าง
อำเภอเมืองสระบุรี เสาไห้ หนองแซง และอำเภอหนองแคเข้าด้วยกัน

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3222 เป็นเส้นทางที่เชื่อมทาง
หลวงแผ่นดินหมายเลข 2 กับหมายเลข 33 เข้าด้วยกัน โดยเริ่มต้นจากอำเภอแก่งคอยไป
ยังอำเภอบ้านนาจังหวัดนครนายก

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3267 เป็นเส้นทางที่สามารถ
ติดต่อไปยังจังหวัดอ่างทองได้ โดยมีจุดเริ่มที่ตำบลบ้านควั่นในเขตอำเภอบ้านหมอ

นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัด - ทางชลประทานและทาง
หลวงท้องถิ่นอีกหลายสายซึ่ง เชื่อมโยงชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้สามารถติดต่อถึงกัน
และกันได้โดยสะดวก

จากการสำรวจปริมาณการจราจรของกรมทางหลวง พ.ศ.
2530 ในเขตจังหวัดสระบุรีพบว่าปริมาณการจราจรของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 จาก
จังหวัดสระบุรีสู่กรุง เทพมหานครมีปริมาณสูงสุด มีปริมาณการจราจรมากกว่า 19,000 คัน
ต่อวัน รองลงมาเป็นปริมาณการจราจรบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ช่วงสระบุรีถึง
มากเหล็กมีปริมาณการจราจรประมาณ 10,000 คันต่อวัน ซึ่งใกล้เคียงกับปริมาณการจราจร
บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ช่วงสระบุรีถึงหุบเขที่มีปริมาณการจราจรประมาณ 9,700
คันต่อวัน

สำหรับปริมาณการจราจรบนทางหลวงจังหวัด พบว่าทาง
หลวงจังหวัดที่มีปริมาณการจราจรมากกว่า 1,500 คันต่อวันได้แก่ หมายเลข 2098 ช่วง
มิตรภาพถึงมากเหล็ก หมายเลข 3021 ช่วงจากทางหลวงหมายเลข 3022 ถึงบ้านหมอ
หมายเลข 3022 ช่วงจากพระพุทธรูปถึงท่าเรือ หมายเลข 3023 จากท่าลานถึงท่าเรือ

หมายเลข 3034 จากหน้าพระลานถึงบ้านครัว หมายเลข 3048 จากหัวบงถึงท่าลาน หมายเลข 3222 จากแก่งคอยถึงบ้านนา และหมายเลข 3267 จากกม.26 ถึงหมายเลข 3022 ซึ่งเส้นทางเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันตกของจังหวัด ยกเว้นหมายเลข 2089 และหมายเลข 3222 เท่านั้น (ดูตาราง 4.18 และแผนที่ 4.13)

เมื่อพิจารณาเส้นทางรถโดยสารประจำทางระหว่างชุมชนต่าง ๆ ภายในจังหวัดสระบุรีและกับจังหวัดอื่น ๆ จำแนกเป็นหมวดต่าง ๆ ได้ 4 หมวดใหญ่ ๆ และ 1 หมวดรถขนาดเล็ก (ดูตาราง 4.19 ประกอบ) จำนวนทั้งสิ้น 60 เส้นทาง ประกอบด้วยเส้นทางเดินรถรอบเมือง 3 เส้นทาง เดินรถระหว่างกรุงเทพฯ-สระบุรี 1 เส้นทาง เส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัด 13 เส้นทางและเส้นทางเดินรถภายในจังหวัด 17 เส้นทาง ส่วนเส้นทางเดินรถในหมวดรถเล็กมีทั้งหมด 26 เส้นทาง

นอกจากนี้ยังมีเส้นทางรถโดยสารจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเส้นทางผ่านจังหวัดสระบุรี 26 เส้นทาง และไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือที่มีเส้นทางผ่านจังหวัดสระบุรีอีก 7 เส้นทาง จึงนับได้ว่าจังหวัดสระบุรีเป็นศูนย์กลางการคมนาคมจังหวัดหนึ่ง

4.5.1.2 ทางรถไฟ เป็นเส้นทางคมนาคมที่ยังคงความสำคัญอยู่มาก แม้ปัจจุบันการพัฒนาการคมนาคมทางรถยนต์สามารถเข้าถึงจุดต่าง ๆ ได้สะดวกมากขึ้นและทำให้การคมนาคมขนส่งทางรถไฟได้รับความนิยมน้อยลง อย่างไรก็ตามการคมนาคมขนส่งทางรถไฟก็ยังคงมีความสำคัญอยู่โดยเฉพาะการขนส่งสินค้า

จังหวัดสระบุรีมีเส้นทางรถไฟผ่าน 2 เส้นทาง คือ สายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสายตะวันออกเฉียงเหนือนั้นเมื่อถึงสถานีแก่งคอยแยกเป็น 2 เส้นทาง เส้นทางหนึ่งมุ่งไปทางทิศเหนือเข้าเขตจังหวัดลพบุรีและชัยภูมิก่อนจะบรรจบกับสายตะวันออกเฉียงเหนืออีกครั้งหนึ่ง อีกเส้นทางหนึ่งไปยังจังหวัดนครราชสีมา

ตาราง 4.18 แสดงสภาพผิวทาง และปริมาณการจราจรของทางหลวงในจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2530

ทางหลวง หมายเลข	ระหว่าง	สภาพผิวทาง	ปริมาณการจราจร		
			รวม	รถโดยสาร	รถบรรทุก
1	กม. 80+000-สระบุรี	แอสฟัลท์คอนกรีต	19,122	10,437	8,685
	สระบุรี-พุแค	"	9,758	2,782	6,866
	พุแค-วงเวียนเทพสตรี	"	4,587	2,001	2,586
2	สระบุรี-มากเหล็ก	"	10,060	4,017	6,043
21	สะพานพุแค-พัฒนานิคม	"	2,915	851	1,864
33	หินกอง-บ้านนา	"	3,507	1,892	1,615
310	No. 1-พระพุทธรบาท	"	3,671	1,705	1,966
329	หินกอง-ภาชี	ลาดยาง	1,232	649	583
2089	แยกมิตรภาพ-มากเหล็ก	"	2,745	555	2,290
	มากเหล็ก-วังม่วง	"	137	86	69
	ทางเลี่ยงเมืองวังม่วง	ลูกรัง	38	16	22
	No. 205-วังน้ำสุค	"	254	97	157
224	ทางเลี่ยงเมืองมากเหล็ก	"	155	22	133
	มากเหล็ก-กม.25+400	ลาดยาง, ลูกรัง	383	178	205
	กม. 25+400-บ้านชันน้อยเหนือ	"	205	176	38
2273	บ้านหมาก-สามมะเตือ	ลูกรัง	467	125	342
2274	บ้านอีเหลอ-คลองไทร	ลาดยาง, ลูกรัง	122	77	45
2282	มะนาวหวาน-สามมะเตือ	ลูกรัง	235	135	100
3017	No. 1-No. 21	ลาดยาง	1,866	1,011	855
	No. 21-พัฒนานิคม	"	881	548	333
	พัฒนานิคม-วังม่วง	"	67	51	16
3020	พระพุทธรบาท-หนองโคน	"	566	321	245
3021	No. 3022-บ้านหมอ	"	1,752	866	886
3022	พระพุทธรบาท-ท่าเรือ	"	2,080	588	1,492
3023	บ้านท่าลาน-ท่าเรือ	"	2,020	822	1,196
3034	หน้าพระลาน-บ้านครัว	"	1,518	201	1,318
3041	สระบุรี-เสาไห้	"	1,433	895	538

ตาราง 4.18 (ต่อ)

ทางหลวง หมายเลข	ระหว่าง	สภาพผิวทาง	ปริมาณการจราจร		
			รวม	รถโดยสาร	รถบรรทุก
	เสาชิงช้า-หนองแขง	ลาดยาง	695	338	407
	หนองแขง-เขาขาด	"	283	173	110
3042	ปากขาวสาร-เขาขาด	"	390	235	155
3043	No.329-บ้านหนองตาโล่	"	599	691	365
3045	วิหารแดง-หนองหมู	"	598	200	398
3046	พระพุทธฉาย-น้ำตกสามหลั่น	"	77	52	15
3048	ห้วยบง-ท่าลาน	"	1,879	769	1,119
3188	No.2-แก่งค้อย	"	375	237	138
3222	แก่งค้อย-บ้านนา	แอสฟัลท์คอนกรีต	2,109	1,017	1,092
3223	No.3017-คำพราน	ลูกรัง	25	8	17
3224	แก่งค้อย-แสงพัน	ลาดยาง, ลูกรัง	184	101	83
3225	No.1-ท่าช้าง	ลาดยาง	155	109	46
3226	No.1-หินกอง	ลาดยาง, ลูกรัง	149	103	46
3250	No.3022-ห้วยบง	ลูกรัง	225	73	152
3267	กม.26+457-No.3022	ลาดยาง	1,691	441	1,250
	No.3022-บ้านครัว	"	1,249	277	972
3302	No.1-โคกตูม	"	1,207	439	769
3314	บึงกุ่ม-หนองโน	"	404	186	309
3334	No.3302-สถานีเขาสูง	ลูกรัง	173	24	149
3385	หน้าพระลาน-หนองจาน	ลาดยาง	1,351	219	1,131

ที่มา: กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม

ตาราง 4.19 เส้นทางการเดินทางโดยสารประจำทาง จังหวัดสระบุรี

ลำดับ	สายที่	เส้นทาง	ระยะทาง (กท.)	จำนวนเที่ยว ตามข้อกำหนด
หมวด 1				
1	1	รอบเมืองพระพุทธบาท	11	40
2	2	ชลประทานบ้านบึง-โรงงานกระเบื้องกระดาษไทย	17	278
3	3	หมู่บ้านเขาคิน-โรงเรียนวัดท่าไ้ว	19	278
หมวด 2				
1	804	กรุงเทพฯ-สระบุรี (ธรรมดา, แอร์)	108	80-86
หมวด 3				
1	102	สระบุรี-ปราจีนบุรี	90	70
2	104	สระบุรี-ลพบุรี	49	88
3	156	หินกอง-นครหลวง	35	28
4	161	สระบุรี-ลำน้ำราชมัย	97	44
5	162	สระบุรี-หล่มสัก	285	12-14
6	176	วิหารแดง-ชะอม	17	16-20
7	200	พระพุทธบาท-อ่างทอง	50	66-80
8	202	สระบุรี-ปากช่อง	65	84-112
9	223	สระบุรี-นครนายก	57	52-62
10	314	สระบุรี-จันทบุรี	339	32-38
11	464	สระบุรี-สุพรรณบุรี	112	34-40
12	601	วังม่วง-ลพบุรี	66	88-106
13	603	พระพุทธบาท-วังม่วง	56	70-84

ตาราง 4.18 (ต่อ)

ลำดับ	สายที่	เส้นทาง	ระยะทาง (กท.)	จำนวนเที่ยว ตามข้อกำหนด
หมวด 4				
1	1022	สระบุรี-แก่งคอย	15	48
2	1023	สระบุรี-หนองแขง	18	44
3	1024	สระบุรี-ท่าลาน	25	45
4	1027	สระบุรี-หนองแค	24	82
5	1028	สระบุรี-หนองแขง (ก.)	24	40
6	1029	สระบุรี-วิหารแดง	28	74
7	1030	พระพุทธบาท-หนองโคน	10	46
8	2150	สระบุรี-บ้านโคกกรุง	13	36
9	2155	แก่งคอย-ระดม	24	30
10	2161	สระบุรี-วัดปากบาง	12	40
11	2181	หน้าพระลาน-คอนฟูค	36	56
12	2211	สระบุรี-แก่งคอยจ	15	72
13	2214	วิหารแดง-หนองหมู	6	26
14	2230	สระบุรี-หน้าพระลาน	21	68
15	6149	สระบุรี-วัดบัวลอย	28	40
16	6156	พระพุทธบาท-ฟูแค	12	72
17	6166	แก่งคอย-ท่าสนุก	13	36
หมวดรถขนาดเล็ก				
1	14036	วังม่วง-สวนมะ เติ้อ	18	12
2	14027	วังม่วง-ซับสนุ่น	17	6
3	14028	มากเหล็ก-สวนมะ เติ้อ	35	12
4	14029	แก่งคอย-ท่าโพธิ์สัตว์	18	40
5	14030	บ้านผาแดง-วังม่วง	26	16
6	14031	บ้านผาแดง-บ้านหินร้อน	18	4

ตาราง 4.18 (ต่อ)

ลำดับ	สายที่	เส้นทาง	ระยะทาง (กม.)	จำนวนเที่ยว ตามข้อกำหนด
7	14032	แก่งคอย-สวนป่าโป่งก้อนเส้า	18	12
8	14033	แก่งคอย-บ้านท่าสนุก	13	20
9	14034	นิคมพระพุทธรบาท-สถานีรถไฟเขาสูง	40	100
10	14035	กองรักษาการ คผ.-วัดบ้านบึง	8	120
11	14036	จกบ. สระบุรี-วัดบ้านบึง	8	60
12	14037	สถานีรถไฟหินตาช-ตลาดหน้าพระลาน	35	30
13	14038	แก่งคอย-หินตาช	30	30
14	14039	แก่งคอย-เตาปูน	6	20
15	14040	ตลาดสีบศิริ-หินกอง-บ้านป่า	19	4
16	14041	สระบุรี-บ้านแก่ง	10	30
17	14042	ตลาดนิคมพระพุทธรบาท-เขาวง-ชลประทาน	30	8
18	14044	แก่งคอย-ข้าฝักแพว	15	4
19	14045	บ้านหมอ-ท่าลาน	8	40
20	14046	หน้ากรมทหารม้าที่ 4-ร.ร. สระบุรีวิทยาคม	7	40
21	14047	หมู่บ้านจัดสรรหมู่3-หน้าธนาคารกรุงไทย	6	40
22	14048	ตลาดสีบศิริ-พระพุทธรบาย-หมู่บ้านป่าไม้	19	40
23	14049	ตลาดหนองแคว-หินกอง	10	4
24	14050	หนองโตน-คอนพูด	23	12
25	14053	ตลาดนิคมพระพุทธรบาท-บ้านสวนสำราญ	22	20
26	14054	ตลาดหินกอง-วัดหนองจิก	8	4
27	14055	สระบุรี-ท่าเยี่ยม	20	12

ที่มา: สำนักงานขนส่งจังหวัดสระบุรี

แล้วแยกเป็น 2 เส้นทาง ไปจังหวัดอุบลราชธานีทางหนึ่งและหนองคายอีกทางหนึ่ง ส่วนเส้นทางสายเหนือนั้นหลังจากแยกกับสายตะวันออกเฉียงเหนือที่ชุมทางบ้านภาชีแล้วขึ้นมาทางเหนือผ่านเข้าเขตจังหวัดสระบุรีในเขตอำเภอบ้านหมอและอำเภอหนองโดน ก่อนเข้าสู่เขตจังหวัดลพบุรีต่อไป

ลักษณะการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ จำแนกตามลักษณะการขนส่งได้ 2 ประเภทคือ

1) การขนส่งผู้โดยสาร ในปี พ.ศ.2530 ผู้โดยสารที่ใช้บริการรถไฟมีจำนวน 1,607,931 คน เป็นผู้โดยสารเส้นทางสายเหนือ 691,609 คน โดยมีสถานีบ้านหมอ หนองโดนและบ้านกล้วยเป็นสถานีสำคัญ ส่วนสายตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้โดยสาร 916,322 คน มีสถานีที่สำคัญคือ สถานีสระบุรี หนองแขง หนองสีดา ชุมทางแก่งคอยและม่วงเหล็ก (ตาราง 4.20)

2) การขนส่งสินค้า จากสถิติการขนส่งสินค้าทางรถไฟ ปี พ.ศ.2530 มีทั้งสิ้น 838,047 ตัน สินค้าที่ขนส่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่อการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะปูนซีเมนต์ แร่ยิบซั่มและน้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนสินค้าทางการเกษตรมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากมีความสะดวกในการขนส่งทางรถยนต์มากกว่า สถานีที่มีบทบาทในการขนส่งสินค้าได้แก่ สถานีบ้านหมอ บ้านชองใต้และมาบกระเบา (ตาราง 4.20)

4.5.1.3 ทางเรือ เป็นเส้นทางการคมนาคมที่ลคบทบาทลงอย่างมาก จากอดีต ในปัจจุบันจึงใช้เพียงเส้นทางลำเรียงสินค้าเกษตรในพื้นที่ทางไกลบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสักและลำน้ำสาขา

4.5.2 ไฟฟ้า

โครงข่ายระบบไฟฟ้าของจังหวัดสระบุรี ดำเนินการโครงการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคโดยซื้อกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจากแหล่งผลิต เขื่อนภูมิพล

ตาราง 4.20 จำนวนผู้โดยสาร สินค้าและรายได้ของสถานีรถไฟในจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2530

ลำดับ	สถานี	จำนวนผู้โดยสาร (คน)	รายได้จากการ โดยสาร(บาท)	สินค้าที่บรรทุก (ตัน)	รายได้จากการ บรรทุก(บาท)
อำเภอเมืองสระบุรี		348,069	6,565,198	5,227	1,702,619
1	สระบุรี	281,770	6,369,880	5,214	1,702,619
2	หนองบัว	14,761	53,401	12	2,025
3	บ้านปึกเม็ก	26,861	141,917	1	-
อำเภอแก่งคอย		314,698	2,848,758	461,433	28,708,139
1	ชุมทางแก่งคอย	209,090	2,362,278	98	26,866
2	มาบกระเบา	10,729	70,674	461,247	28,649,893
3	ผาเสด็จ	12,021	48,168	-	-
4	หินลับ	45,143	188,712	87	31,380
5	หินร้อน	37,716	178,926	1	-
อำเภอมวกเหล็ก		72,872	1,122,779	13	5,246
1	มวกเหล็ก	72,872	1,122,779	13	5,246
อำเภอหนองแซง		206,257	1,461,764	44	10,457
1	หนองแซง	145,684	1,184,764	44	10,422
2	หนองสีดา	60,573	266,708	-	35
อำเภอบ้านหม้อ		351,522	3,230,948	318,613	22,446,095
1	บ้านหม้อ	351,522	3,230,948	318,613	22,446,095

ตาราง 4.20.(ต่อ)

ลำดับ	สถานี	จำนวนผู้โดยสาร (คน)	รายได้จากการ โดยสาร(บาท)	สินค้าที่บรรทุก (ตัน)	รายได้จากการ บรรทุก(บาท)
อำเภอหนองโคน		340,087	1,756,027	52,717	5,152,064
1	หนองโคน	190,383	1,232,956	67	40,704
2	บ้านกล้วย	148,992	521,740	4,278	1,742,080
3	บ้านช่องไต้	356	1,331	38,372	3,369,280
รวมจังหวัดสระบุรี		1,607,931	16,985,182	838,047	58,024,620

ที่มา: การรถไฟแห่งประเทศไทย กระทรวงคมนาคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เขื่อนเจ้าพระยาและเขื่อนอุบลรัตน์ ส่งผ่านสถานีไฟฟ้าย่อย 4 แห่งคือ สถานีไฟฟ้าย่อยสระบุรี แก่งคอย หินกอง และพระพุทธบาท ซึ่งรับซื้อในระบบ 22,000 จวลต์ สำหรับจ่ายให้ผู้ใช้ไฟฟ้าทั่วไป และระบบ 150,000 จวลต์ สำหรับจ่ายให้โรงงานปูนซีเมนต์

สำหรับปริมาณการใช้ไฟฟ้าในจังหวัดสระบุรีนั้นปรากฏว่าในปี 2531 มีปริมาณการใช้รวม 908,530,253.7 กิโลวัตต์/ชั่วโมง ประเภทผู้ใช้ไฟฟ้ามากที่สุดได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ใช้ไฟฟ้าถึงร้อยละ 80.28 ของปริมาณการใช้ทั้งหมด โดยมีผู้ใช้เพียง 7 รายเท่านั้น รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดกลาง ร้อยละ 5.60 ที่อยู่อาศัยร้อยละ 4.87 อุตสาหกรรมขนาดเล็กร้อยละ 2.93 และธุรกิจขนาดเล็กร้อยละ 2.73 ส่วนประเภทอื่น ๆ มีการใช้รวมกันร้อยละ 3.57 (ตาราง 4.21)

ในส่วนการให้บริการไฟฟ้าในพื้นที่ชนบท ปัจจุบันสามารถให้บริการได้ครอบคลุมทุกตำบล หรือประมาณร้อยละ 90 ของหมู่บ้านทั้งหมด

4.5.3 การประปา

การให้บริการประปาของจังหวัดสระบุรี ให้บริการได้เฉพาะในเขตชุมชนหลัก ๆ เท่านั้น ชุมชนเล็ก ๆ ในพื้นที่ชนบทยังต้องอาศัยน้ำจากบ่อน้ำคั้น บ่อน้ำบาดาล และแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ ขณะที่ความต้องการใช้น้ำมีมากทั้งเพื่ออุปโภค บริโภค และกิจการอุตสาหกรรม นอกจากนี้ในเขตชุมชนที่มีการบริการน้ำประปาแล้วก็ยังมีปัญหาการให้บริการไม่ทั่วถึง กำลังผลิตยังผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ แหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปาส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากแม่น้ำป่าสักและคลองชลประทานซึ่งท่อน้ำจากแม่น้ำป่าสัก ในช่วงหน้าแล้งปริมาณน้ำในแม่น้ำป่าสักลดลงและก่อให้เกิดปัญหาแหล่งน้ำดิบไม่เพียงพอจะนำมาใช้ผลิต เช่นเดียวกับชุมชนเล็ก ๆ และพื้นที่ชนบทที่อาศัยน้ำอุปโภค บริโภค จากแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นจะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากน้ำในแหล่งน้ำลดลงหรือบางแห่งแห้งขอด ซึ่งบางครั้งต้องขอความช่วยเหลือบริการน้ำบริโภคจากหน่วยงานในจังหวัด

ตาราง 4.21 สถิติการใช้ไฟฟ้าจังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ.2431 จำแนกตามประเภทผู้ใช้

ลำดับ	ประเภท	จำนวนผู้เช่า (ราย)	กระแสไฟฟ้าที่จำหน่าย (กิโลวัตต์/ชั่วโมง)	ร้อยละ
1	สาธารณูปโภค	24	3,380,042.50	0.37
2	ที่อยู่อาศัย	44,959	44,384,759.45	4.87
3	ธุรกิจขนาดใหญ่	22	6,699,302.12	0.74
4	ธุรกิจขนาดเล็ก	2,947	24,831,573.68	2.73
5	อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	7	729,340,192.80	80.28
6	อุตสาหกรรมขนาดกลาง	13	50,886,399.00	5.60
7	อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	75	26,620,910.24	2.93
8	ไฟฟ้าพิเศษ (ชั่วคราว)	175	2,708,948.41	0.30
9	เกษตร	20	3,466,809.91	0.38
10	ส่วนราชการ	545	16,311,415.62	1.80
รวม		48,787		100

ที่มา: สำนักงานการไฟฟ้าจังหวัดสระบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การให้บริการน้ำประปาในเขตจังหวัดสระบุรีมีดังนี้ คือ

- 1) การประปาเทศบาล อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการของเทศบาล มี 3 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสระบุรี เทศบาลตำบลหนองแค และเทศบาลตำบลแก่งคอย
- 2) การประปาสุขาภิบาล อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการของสุขาภิบาล มี 4 แห่ง คือ สุขาภิบาลหมากเหล็ก วังม่วง บ้านหมอ และหน้าพระลาน
- 3) การประปาซึ่งการประปาภูมิภาคจัดสร้าง และให้คำแนะนำด้านวิชาการแล้วให้สุขาภิบาลดำเนินการเอง มี 3 แห่ง คือ สุขาภิบาลเสาไห้ บ้านยาง และหนองแขง
- 4) การประปาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการของสำนักงานการประปาสวนภูมิภาคเขต 2 ได้แก่ การประปาหนองโดน-พระพุทธบาท และการประปาหนองโดน
- 5) การประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการโดยเอกชนมี 1 แห่ง คือ สุขาภิบาลท่าลาน อำเภอบ้านหมอ ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทปูนซิเมนต์ไทยจำกัด เป็นประปาที่ใช้ในโรงงานของบริษัท และให้บริการแก่ประชาชนเขตสุขาภิบาลท่าลานด้วย
- 6) การประปาที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ประปาชนบทเขต 1 จังหวัดสระบุรี ให้บริการครอบคลุมพื้นที่ 13 จังหวัดในภาคกลาง ภาคตะวันตก และภาคตะวันออกเฉียงบางส่วนเป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงสาธารณสุขดำเนินการให้บริการประปาสร้างถังเก็บน้ำและชุดบ่อน้ำในพื้นที่ชนบท มีหลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่โดยหน่วยงานสาธารณสุขจังหวัด ปัจจุบันดำเนินการไปแล้วในพื้นที่ตำบลพระยาพิชัย ตำบล และ เริงราง เขตอำเภอบ้านหมอ ใช้จ่ายงบประมาณจากเงิน กสช.

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของกรมทรัพยากรธรณีคือ ฝ่ายพัฒนา น้ำบาดาล ที่ 2 ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกแย้ อำเภอวิหารแดง ดำเนินการให้บริการสำรวจและชุดบ่อน้ำบาดาลในเขตพื้นที่ชนบทและชุมชนเล็ก ๆ ที่ไม่มีบริการประปา เช่นเดียวกับหน่วยงานราชการ

จังหวัดที่ให้บริการสำรวจและขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลในพื้นที่ขาดแคลนน้ำ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ.2503 ขณะนี้ดำเนินการไปแล้ว 241 บ่อ ส่วนมากอยู่ในพื้นที่อำเภอแก่งคอย มาก เหล็กและอำเภอเมืองสระบุรี

4.5.4 การสื่อสารและโทรคมนาคม

4.5.4.1 การไปรษณีย์โทรเลข จังหวัดสระบุรีมีทำการไปรษณีย์โทรเลขจำนวน 17 แห่ง กระจายอยู่ในเขตอำเภอหนองแค 3 แห่ง อำเภอเมืองสระบุรีแก่งคอย มากเหล็กและบ้านหม้อ อำเภอละ 2 แห่ง ส่วนอำเภอพระพุทธบาท วิหารแดง เสาไห้ หนองแขง หนองโคนและกิ่งอำเภอคอนหิน มีทำการไปรษณีย์อำเภอละ 1 แห่ง (ตาราง 4.22)

การให้บริการไปรษณีย์โทรเลขมี 3 ประเภท ที่สำคัญคือ

- บริการไปรษณีย์
- บริการการเงิน
- บริการโทรคมนาคม

การให้บริการโทรคมนาคม มีดังนี้ คือ

- 1) เทเล็กซ์ เป็นการติดต่อสื่อสารทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีทั้งสิ้น 14 เครื่อง สำหรับเทเล็กซ์ของกระทรวงมหาดไทยที่เข้ติดต่อราชการมี 3 เครื่อง
- 2) วิทยุความถี่สูง ให้บริการโทรศัพท์ต่างประเทศและบริการในกรณีท้องศการโทรศัพท์แห่งประเทศไทยบริการจนถึง การดำเนินการอยู่ในรูปของการคิดตั้งวิทยุหมุนแบบโทรศัพท์ติดต่อได้ภายในรัศมี 70 กม. สามารถติดต่อกับผู้รับปลายทางที่มีวิทยุโดยอาศัยโทรศัพท์
- 3) วิทยุสื่อสาร กรมสำรวจและกรมการปกครองจะมีวิทยุสื่อสารประจำอยู่ที่อำเภอ เช่นเดียวกับกระทรวงสาธารณสุขที่มีประจำตามโรงพยาบาลทุก

ตาราง 4.22 จำนวนที่ทำการประณีตจิตรเลขและตู้ประณีตจิตร จังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ. 2531

ลำดับ	อำเภอ	ชื่อที่ทำการ	จำนวนตู้รับจัดหมาย(ตู้)
1	เมืองสระบุรี	ที่ทำการประณีตจิตร เลขสระบุรี	34
2		" " พุเค	11
3	พระพุทธบาท	" " พระพุทธบาท	16
4	หนองแค	" " หนองแค	24
5		" " หินกอง	13
6		" " คชสิทธิ์	9
7	แก่งคอย	" " แก่งคอย	23
8		" " ทับทิม	8
9	มากเหล็ก	" " มากเหล็ก	15
10		" " วังม่วง	10
11	บ้านหมอ	" " บ้านหมอ	18
12		" " ท่าลาน	11
13	วิหารแดง	" " วิหารแดง	13
14	เสาไห้	" " เสาไห้	12
15	หนองแซง	" " หนองแซง	9
16	หนองโดน	" " หนองโดน	6
17	กิ่งอ.คอนหุก	" " คอนหุก	6

ที่มา: การสื่อสารแห่งประเทศไทย

แห่ง นอกจากนี้ยังมีสถานีรับ-ส่ง ความถี่ 1,000 กิโลวัตต์ ที่อำเภอหนองแขง และมีสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัด คือ สถานีวิทยุเสียงอิสระ 693 ขึ้นตรงกับศูนย์การทหารม้าค่ายอภิสร

4.5.4.2 การโทรศัพท์

การบริการโทรศัพท์มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว การให้บริการโทรศัพท์ของจังหวัดสระบุรีอยู่ในการดำเนินการของ เขตโทรศัพท์ ภูมิภาคที่ 9 ซึ่งให้บริการครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัดในภาคกลาง

การให้บริการโทรศัพท์ของจังหวัดสระบุรี นับได้ว่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี พ.ศ. 2521 มีชุมสายอยู่เพียง 3 แห่ง มีเลขหมายที่สามารถให้บริการได้รวม 2,200 เลขหมาย และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนปี พ.ศ. 2531 มีชุมสายเพิ่มเป็น 6 แห่ง และมีเลขหมายรวมเท่ากับ 6,448 เลขหมาย ในด้านผู้ใช้บริการปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 2521 มีผู้เช่า 1,526 เลขหมาย หรือคิดเป็นร้อยละ 69.36 ของเลขหมายที่มีอยู่ โดยผู้เช่ามากกว่าร้อยละ 50 เป็นประเภทธุรกิจ ผู้เช่าประเภทบ้านเรือนมีเพียงเล็กน้อย และเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จนในปี พ.ศ. 2531 ผู้เช่าประเภทบ้านเรือนมีจำนวนมากกว่าผู้เช่าประเภทอื่น ๆ รวมทั้งประเภทธุรกิจด้วย โดยมีผู้เช่าประเภทบ้านเรือน 2,460 ราย และผู้เช่าประเภทธุรกิจ 2,371 ราย จากจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าทั้งหมด 5,399 ราย (ดูตาราง 4.23 และ 4.24)

ส่วนของพื้นที่ที่อยู่นอกชายสาวยังมีบริการโทรศัพท์ทางไกลชนบท โดยคิดคั้งในเขตอำเภอมากเหล็ก 7 เลขหมาย อำเภอวิหารแดง 5 เลขหมาย อำเภอหนองโดน 4 เลขหมาย อำเภอเสาไห้ หนองแขงและกิ่งอำเภอคอนทูนอีกอำเภอละ 3 เลขหมาย และที่อำเภอแก่งคอยอีก 1 เลขหมาย

ตาราง 4.23 สถิติบริการโทรศัพท์ ของจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2521-2530

พ.ศ.	จำนวน ชุมสาย	เลขหมาย เต็ม	จำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่า						จำนวนครั้งที่พูดโทรศัพท์	
			รวม	ธุรกิจ	บ้าน	สาธารณะ	ราชการ	ท.ศ.ท.	ภายในท้องถิ่น	ทางไกล
2521	3	2,200	1,526	1,066	287	6	135	32	1,294,069	222,307
2522	3	2,200	1,663	1,128	346	6	149	34	1,306,957	236,540
2523	4	2,400	1,900	1,231	454	13	162	40	1,697,558	286,781
2524	4	2,400	2,095	1,328	509	28	175	55	1,950,302	566,964
2525	4	2,465	2,289	1,405	612	29	188	55	2,363,770	750,454
2526	4	2,465	2,373	1,435	646	32	200	60	3,168,771	861,749
2527	4	2,465	2,401	1,443	650	33	213	62	3,401,590	941,823
2528	5	4,065	3,617	1,813	1,418	36	152	98	3,793,868	1,149,730
2529	5	5,400	4,331	2,081	1,787	65	296	102	4,120,597	1,441,349
2530	5	5,400	4,659	2,156	1,988	80	325	110	3,913,135	1,620,194

ที่มา: กองเศรษฐกิจและสถิติ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

ตาราง 4.24 การบริการโทรศัพท์ของจังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ.2531

ลำดับ	ชุมสาย	เลขหมายเต็ม	จำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่า					
			รวม	บ้าน	ธุรกิจ	สาธารณะ	ราชการ	ท.ศ.ท.
1	สระบุรี	2,213	2,155	899	930	61	201	64
2	พระพุทธบาท	1,200	1,177	435	657	9	57	56
3	แก่งคอย	1,000	810	403	354	8	28	17
4	วิหารแดง	1,000	322	233	82	-	2	5
5	หนองแค	635	591	286	242	9	44	10
6	บ้านหมอ	400	344	210	106	3	17	8
รวม		6,448	5,399	2,466	2,371	90	349	123

ที่มา: เขตโทรศัพท์ ภูมิภาคที่ 9

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามแม้การบริการโทรศัพท์ในข่ายสายของชุมสายโทรศัพท์จะมีเพียงพอกับความต้องการ แต่ความต้องการนอกข่ายสายยังมีอีกมาก โดยเฉพาะในเขตชุมชนต่าง ๆ ที่ยังไม่มีชุมสายจึงจำเป็นต้องเร่งขยายการให้บริการให้ทันกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นในอนาคต

4.5.4.3 หนังสือพิมพ์

เนื่องจากจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มาก ดังนั้นหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางจึงมีอิทธิพลมาก หนังสือพิมพ์ที่เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงเป็นเพียงหนังสือพิมพ์รายวัน โดยพิมพ์จำหน่ายและให้บริการเพียงภายในจังหวัดเท่านั้น หนังสือพิมพ์เหล่านี้มีจำนวน 7 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์แนวใหม่ สระบุรีสาร "ประชาชน" สารเสรี สยามใหม่ บางระจัน เสียงสระบุรี และเกียรติภูมิ โดยตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสระบุรี ทั้งหมด

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับการสื่อสารและโทรคมนาคมของจังหวัดสระบุรี จึงได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีการให้บริการค่อนข้างเพียงพอ โดยเฉพาะการบริการโทรเลข ซึ่งสามารถให้บริการครอบคลุมในทุก ๆ อำเภอ แต่การบริการโทรศัพท์ยังไม่สามารถให้บริการครอบคลุมในทุก ๆ ชุมชนได้ ซึ่งปัจจุบันมีเพียงพอที่จะให้บริการในชุมชนใหญ่ ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตามองค์การโทรศัพท์ที่มีโครงการสร้างข่ายชุมสายในทุก ๆ ชุมชนสำคัญ ๆ อยู่แล้ว ซึ่งคาดว่าจะสามารถให้บริการโทรศัพท์ได้อย่างเพียงพอในอนาคตอันใกล้นี้

4.5.5 การศึกษา

การบริการด้านการศึกษา เป็นบทบาทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการวางแผนพัฒนาแรงงานและประชากร สำหรับจังหวัดสระบุรีจัดบริการด้านการศึกษาเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ (ดูตาราง 4.25)

4.5.5.1 ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล-เด็กเล็ก) มีโรงเรียนระดับนี้กระจายอยู่ทุกอำเภอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาด้วย โดยมีโรงเรียนเปิดสอน 299 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 480 ห้อง ครู 448 คนและนักเรียน 10,305 คน หรือร้อยละ 10.66 ของนักเรียนนักศึกษาทั้งหมด โดยมีสัดส่วนครูต่อนักเรียน 1:23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยจำแนกตามสังกัดหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้

1) สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ มีโรงเรียนเปิดสอน 268 โรงเรียน ห้องเรียน 339 ห้อง ครู 284 คน และนักเรียน 6,542 คน หรือร้อยละ 63.48 ของนักเรียนอนุบาล-เด็กเล็กทั้งหมด สัดส่วนครู:นักเรียนเฉลี่ย 1:23

2) สังกัดเทศบาล มีโรงเรียนเปิดสอน 13 โรงเรียน จำนวน 28 ห้อง ครู 29 คน และมีนักเรียน 771 คน คิดเป็นร้อยละ 7.48 ของนักเรียนระดับนี้ สัดส่วนครู:นักเรียน 1:27 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานเล็กน้อย

3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีโรงเรียนเปิดสอน 18 โรงเรียน ห้องเรียน 113 ห้อง ครู 136 คน และนักเรียน 2,992 คน คิดเป็นร้อยละ 29.03 ของนักเรียนระดับนี้ สัดส่วนครู:นักเรียน 1:22

4.5.5.2 ระดับประถมศึกษา (ป1-ป6) จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับนี้ทั้งหมด 388 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 2,714 ห้อง ครู 3,434 คนและนักเรียน 59,552 คน หรือร้อยละ 61.60 ของนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมด มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานมาก โดยจำแนกตามสังกัดหน่วยงานรับผิดชอบดังนี้

1) สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ มีโรงเรียนเปิดสอน 356 โรงเรียน ห้องเรียน 2,318 ห้อง ครู 2,876 คน และนักเรียน 48,164 คน หรือร้อยละ 80.88 ของนักเรียนระดับนี้ทั้งหมด มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:17

2) สังกัดเทศบาล มีโรงเรียนเปิดสอน 17 โรงเรียน ห้องเรียน 225 ห้อง ครู 332 คน และมีนักเรียน 6,280 คน หรือร้อยละ 10.55 ของนักเรียนประถมศึกษาทั้งหมด สัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:19

3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีจำนวนโรงเรียนเปิดสอน 15 โรง ห้องเรียน 171 ห้อง ครู 226 คน และนักเรียน 5,108 คน หรือร้อยละ 8.58 ของนักเรียนระดับนี้ สัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:23

4.5.5.3 ระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งหมด 22 โรง จำนวนห้องเรียน 464 ห้อง จำนวนครู 980 คน และมีนักเรียน 21,213 คน หรือร้อยละ 21.94 ของนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมดในจังหวัดสระบุรี และมีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:22 โดยจำแนกตามสังกัดหน่วยงานรับผิดชอบ ดังนี้

1) กรมสามัญศึกษา มีโรงเรียนที่เปิดสอน 20 โรง เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนเฉพาะมัธยมศึกษาจำนวน 9 โรง และเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา-มัธยมศึกษาอีก 11 โรง กระจายอยู่ทุกอำเภอ โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ มีการสอนถึงระดับมัธยมศึกษา ยกเว้นอำเภอหนองโดนและกิ่งอำเภอคอนทกที่มีเพียงระดับมัธยมศึกษาเท่านั้น จำนวนห้องเรียนที่เปิดสอนระดับนี้ 458 ห้อง ครู 969 คน และนักเรียน 21,065 คน หรือร้อยละ 99.30 ของนักเรียนมัธยมทั้งหมด แยกเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา 13,373 คน และมัธยมศึกษา 7,692 คน มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:22

4.5.5.4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีโรงเรียนเปิดสอน 2 โรง ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสระบุรีทั้งหมดและเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาเปิดสอน 6 ห้อง จำนวนครู 11 คน และมีนักเรียน 148 คน หรือร้อยละ 0.70 ของนักเรียนมัธยมทั้งหมด และมีสัดส่วนของครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:14

4.5.5.5 ระดับอาชีวศึกษา สำหรับจังหวัดสระบุรีมีสถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนในระดับนี้ 6 แห่ง ประกอบด้วยสถานศึกษาของรัฐ 4 แห่ง เอกชน 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาสระบุรี โรงเรียนเทคโนโลยีโรงเรียนบริหารธุรกิจสระบุรี ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองสระบุรี วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์

วิทยุสรณ์ อำเภอบ้านหมอ และศูนย์ฝึกวิชาชีพสระบุรี อำเภอพระพุทธบาท โดยมีจำนวน ห้องเรียนรวมกัน 153 ห้อง ครู อาจารย์ 222 คน มีนักเรียนนักศึกษา 4,708 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.87 ของนักเรียนนักศึกษาทั้งหมด มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:21 คน แยกตามสังกัดหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้

1) กรมอาชีวศึกษา มีสถานศึกษาในสังกัด 4 แห่ง ห้องเรียนที่เปิดสอน 137 ห้อง ครู อาจารย์ 191 คน และมีจำนวนนักเรียน นักศึกษา 3,913 คน หรือร้อยละ 83.11 ของนักเรียนนักศึกษาระดับนี้ มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:21

2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีสถานศึกษาจำนวน 2 แห่ง ห้องเรียน 16 ห้อง ครู อาจารย์ 31 คน และนักเรียนจำนวน 795 คน หรือร้อยละ 16.89 ของนักเรียนนักศึกษาระดับนี้มีสัดส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:26

4.5.5.6 ระดับอุดมศึกษา จังหวัดสระบุรีมีการศึกษาระดับนี้อยู่ 2 แห่ง แต่ทั้งหมดเป็นการศึกษานิวชาชีพพยาบาลได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลสระบุรีและวิทยาลัยพยาบาลพระพุทธบาท ซึ่งเปิดสอนในระดับปริญญาตรีและอนุปริญญาตามลำดับ โดยมีจำนวนนักศึกษา 905 คน คิดเป็นร้อยละ 0.94 ของนักเรียนนักศึกษาจังหวัดสระบุรีทั้งหมด และมีจำนวนอาจารย์ 57 คน โดยมีสัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาเฉลี่ย 1:16

จากการให้บริการด้านการศึกษาของจังหวัดสระบุรี พบว่าการให้บริการการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา นับว่าอยู่ในระดับขาดแคลนเมื่อเทียบกับแนวโน้มการพัฒนาจังหวัด โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจาก เป็นเขตการส่งเสริมอุตสาหกรรม จากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนซึ่งจะทำให้มีการขยายตัว ด้านโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น ดังนั้นจึงน่าจะได้มีการขยายการศึกษาระดับนี้ขึ้นในจังหวัดมากกว่าเดิม เพื่อเป็นการรองรับการพัฒนาในอนาคต

4.5.6 การสาธารณสุข

การบริการด้านสาธารณสุข จัดเป็นการบริการทางสังคมที่สำคัญและมีความจำเป็นในการพิทักษ์และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

ตาราง 4.26 สัดส่วนการให้บริการทางสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี จำแนกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2531

ลำดับ	อำเภอ	แพทย์ ต่อประชากร	ทันตแพทย์ ต่อประชากร	เภสัชกร ต่อประชากร	พยาบาลวิชาชีพ ต่อประชากร	พยาบาลเทคนิค ต่อประชากร	ผดุงครรภ์ ต่อพยาบาล	พช. พยาบาล ต่อประชากร	ทันตภิบาล ต่อประชากร	พนักงานอนามัย สส. ต่อประชากร	จำนวนเตียง ต่อประชากร
1	เมืองสระบุรี	2,178	17,423	17,423	649	953	5,303	1,129	60,980	4,517	116
2	หนองแค	25,526	-	-	9,569	4,029	5,888	19,137	76,548	1,963	2,552
3	แก่งคอย	35,879	-	-	11,960	2,315	5,980	71,758	71,758	4,221	7,176
4	พระพุทธบาท	2,302	12,662	16,882	482	844	5,627	563	-	5,065	141
5	มากเหล็ก	30,550	-	-	12,221	4,074	2,778	61,104	61,104	15,276	6,110
6	บ้านหมอ	23,210	-	-	11,605	4,642	7,737	4,642	46,419	4,642	4,642
7	วิหารแดง	31,297	-	-	7,824	1,956	3,912	-	31,297	5,216	3,130
8	เสาไห้	-	-	-	12,825	3,664	1,425	12,825	25,649	1,166	-
9	หนองแซง	7,919	-	-	3,960	689	2,640	15,838	15,838	1,440	1,584
10	หนองโดน	-	-	-	-	4,505	13,516	13,516	-	2,703	-
11	กิ่ง อ.คอนพลัด	-	-	-	-	-	1,254	1,568	-	896	-
รวมทั้งจังหวัด		5,789	47,364	52,101	1,599	1,670	4,235	2,347	57,890	3,298	373

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.27 แสดงจำนวนบุคคลากรสาธารณสุข แยกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2531

ลำดับ	บุคคลากร		แพทย์	ทันตแพทย์	เภสัชกร	พยาบาลวิชาชีพ	พยาบาลเทคนิค	ผดุงครรภ์	ผช. พยาบาล	ทันตภิบาล	พนักงานอนามัย
	อำเภอ										
1	เมืองสระบุรี		56	7	7	188	128	23	108	2	27
2	หนองแค		3	-	-	8	19	13	4	1	39
3	แก่งคอย		2	-	-	6	31	12	1	1	17
4	พระพุทธบาท		22	4	3	105	60	9	90	-	10
5	มากเหล็ก		2	-	-	5	15	22	1	1	4
6	บ้านหมอ		2	-	-	4	10	6	10	1	10
7	วิหารแดง		1	-	-	4	16	8	-	1	6
8	เสาไห้		-	-	-	2	7	18	2	1	22
9	หนองแซง		2	-	-	4	23	6	1	1	11
10	หนองโดน		-	-	-	-	3	1	1	-	5
11	กิ่งอ.คอนหุก		-	-	-	-	-	5	4	-	7
รวมทั้งจังหวัด			90	11	10	326	312	123	222	9	158

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข

ตาราง 4.28 แสดงจำนวนสถานบริการทางสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2531

ลำดับ	อำเภอ	โรงพยาบาล						สถานี อนามัย (แห่ง)	คลินิก เอกชน (แห่ง)	ร้าน ขายยา (ร้าน)
		รัฐบาล		เอกชน		อื่นๆ				
		แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง			
1	เมืองสระบุรี	1	728	1	108	1	120	16	27	50
2	หนองแค	1	30	-	-	-	-	17	7	16
3	แก่งคอย	1	10	-	-	-	-	12	8	28
4	พระพุทธบาท	1	360	-	-	-	-	9	2	63
5	มากเหือก	1	10	-	-	-	-	18	2	18
6	บ้านหมอ	1	10	-	-	-	-	8	3	5
7	วิหารแดง	1	10	-	-	-	-	6	2	19
8	เสาไห้	-	-	-	-	-	-	11	-	11
9	หนองแซง	1	10	-	-	-	-	7	1	18
10	หนองโดน	-	-	-	-	-	-	4	1	4
11	กิ่ง อ.คอนศุก	-	-	-	-	-	-	6	-	3
รวมทั้งจังหวัด		8	1,168	1	108	1	120	114	53	175

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสระบุรี

มีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสังคมอย่างมีคุณภาพ สำหรับการบริการ สาธารณสุขในท้องที่จังหวัดสระบุรีดำเนินงานในรูปการผสมผสานการส่งเสริมสุขภาพ การ ป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพเพื่อแก้ปัญหาสาธารณสุขและ เชื่อมโยงต่อ กระบวนการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีโรงพยาบาลระดับศูนย์ 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลสระบุรี มีจำนวนเตียงคนไข้ 728 เตียง โรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง เป็นโรงพยาบาลระดับจังหวัด คือ โรงพยาบาลพระพุทธบาท มีจำนวนเตียงคนไข้ 360 เตียง และมีโรงพยาบาลชุมชนอีก 6 แห่ง ตั้งอยู่ในอำเภอหนองแค แก่งคอย มากเหล็ก บ้านหมอ วิหารแดง และหนองแซง และกำลังอยู่ในระหว่างก่อสร้างอีก 1 แห่ง ที่อำเภอหนองโดน นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาล เอกชน 1 แห่ง และโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหมอีก 1 แห่ง โรงพยาบาลเหล่านี้ เป็นบริการสาธารณสุขที่มีประจำแต่ละอำเภอ แต่ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้ใช้ บริการค่อนข้างน้อย เนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะทาง เวลาและค่าใช้จ่าย

ส่วนการบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นชนบทนั้น มีสถานอนามัยประจำ ทุกตำบล บางตำบลมีมากกว่า 1 แห่ง โดยมีสถานอนามัยทั้งหมดในจังหวัดสระบุรี 114 แห่ง บุคคลากรที่ประจำสถานอนามัยแต่ละแห่งจะมีเจ้าหน้าที่ประกอบด้วยหัวหน้าสถานอนามัยและ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ พยาบาล เจ้าหน้าที่ผดุงครรภ์หรือเจ้าหน้าที่ควบคุมโรคเท่านั้นซึ่ง ทำการรักษาพยาบาลเฉพาะโรคที่เน่าร้ายแรงนัก สำหรับการเจ็บป่วยด้วยโรคสำคัญ จำเป็น ต้องได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์และพยาบาลนั้น ประชาชนต้องไปใช้บริการจากโรง พยาบาล โดยเฉพาะโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่ทั้งบุคคลากรและอุปกรณ์พร้อมกว่า

สำหรับจำนวนบุคลากรทางสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2531

มีดังนี้

- แพทย์ 90 คน คิดเป็นสัดส่วนต่อประชากรเท่ากับ 1:5,789 คน
- ทันตแพทย์ 11 คน คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 1:47,364 คน
- เภสัชกร 10 คน คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 1:52,101 คน

- พยาบาลวิชาชีพ 326 คน คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 1:1,599 คน
- พยาบาลเทคนิค 312 คน คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับ 1:1,670 คน

เมื่อพิจารณาบุคลากรทางสาธารณสุขต่อประชากรแล้ว นับว่ามีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับระดับประเทศ เช่น สัดส่วนแพทย์ต่อประชากรของประเทศเท่ากับ 1:5,624 พยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 1:1,752 เป็นต้น และเป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่าของภาคกลางซึ่งกล่าวมาแล้ว ในบทที่ 3 ศูนย์กลางการบริการด้านสาธารณสุขของจังหวัดสระบุรีมีอยู่ในบริเวณเขตเมืองโดยเฉพาะเมืองสระบุรีและพระพุทธบาทที่เป็นที่ตั้งโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลระดับจังหวัด ดังนั้นสัดส่วนจำนวนบุคลากรทางสาธารณสุขในเขตชนบทยังมีสัดส่วนสูงขึ้น และเพื่อให้การบริการสาธารณสุขได้กระจายออกไปสู่ชนบทจึงควรได้มีการกระจายบุคลากรทางสาธารณสุขออกไปสู่สถานีอนามัย ซึ่งเป็นบริการสาธารณสุขในชนบทที่สะดวกสำหรับประชาชนชนบทมากยิ่งขึ้น

4.6 การวิเคราะห์สภาพความเป็นเมือง

4.6.1 การวิเคราะห์ความหนาแน่นของประชากรระดับอำเภอ

จากการวิเคราะห์ความหนาแน่นของประชากรที่สะท้อนถึงสภาพการตั้งถิ่นฐานทั้งในเขตเมืองและชนบทนั้นปรากฏว่า อำเภอเมืองสระบุรี หนองแค วิหารแดง หนองแซง บ้านหมอ พระพุทธบาท เสาไห้และหนองโดน มีความหนาแน่นของประชากรรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด ซึ่งมีค่า 143 คน/กม.² และ 134 คน/กม.² ในปี 2530 และ 2525 ครอบคลุมความหนาแน่นของประชากรในเขตอำเภอหนองแคสูงสุด สูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 2 เท่า ส่วนอำเภอแก่งคอย มาก เหลือ และ กิ่งอำเภอกอนนุชนั้นมีความหนาแน่นเบาบางต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด

เป็นที่น่าสังเกตว่า อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นจะอยู่เป็นแนวแกนเหนือ - ใต้ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่

ตาราง 4.28 ความหนาแน่นของประชากรรวมความหนาแน่นประชากรชนบทและความแตกต่าง (คน/กม.²)

ลำดับ	อำเภอ/จังหวัด	ความหนาแน่นประชากร				ความแตกต่าง	
		2525		2530		รวม	จำนวน
		รวม	ชนบท	รวม	ชนบท		
1	เมือง	129	100	263	112	129	151
2	หนองแค	289	198	288	200	191	188
3	แก่งคอย	87	71	87	70	16	17
4	พระพุทธบาท	162	79	164	51	83	113
5	มวกเหล็ก	50	33	59	41	17	18
6	บ้านหม้อ	222	134	227	157	88	70
7	วิหารแดง	139	102	153	111	37	42
8	เสาไห้	235	210	228	203	25	25
9	หนองแซง	176	105	182	108	67	74
10	หนองโดน	164	115	168	117	45	51
11	กิ่ง อ.คอนพลู	107	109	107	108	-2	-1
จังหวัดสระบุรี		134	87	143	91	47	52

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นที่ราบโดยมีชุมชนที่เป็นศูนย์กลาง 3 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสระบุรี เทศบาลตำบลหนองแค และเทศบาลตำบลพระพุทธบาท ในขณะที่อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด จะอยู่ทางตะวันออกของจังหวัด ซึ่งมีพื้นที่เป็นภูเขาจำนวนมาก ส่วนกิ่งอำเภอคอนทุกที่อยู่ทางตะวันตกนั้น แม้ว่าจะมีพื้นที่เป็นที่ราบแต่ก็ตั้งอยู่ห่างไกลและการคมนาคมติดต่ออันสะดวก จึงมีการตั้งถิ่นฐานอย่างเบาบาง

จากการนำข้อมูลความหนาแน่นของประชากรในเขตชนบท ที่อยู่นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลของแต่ละอำเภอมาพิจารณาร่วมด้วยความหนาแน่นของประชากรรวม ซึ่งเป็นความหนาแน่นของประชากรทั้งในเขตเทศบาล สุขาภิบาลและชนบทนอกเขต ให้นำเอาความหนาแน่นของประชากรชนบท หักออกจาก ความหนาแน่นของประชากรรวมแล้ว ผลที่ได้รับน่าจะสะท้อนความหนาแน่นของประชากรในส่วนที่เป็นเมือง ในที่นี้จะเรียกว่าการก่อตัวเป็นเมือง ผลจากการวิเคราะห์พบว่าในปี 2525 นั้น อำเภอหนองแคมีค่าการก่อตัวเป็นเมืองสูงสุด 191 คน/กม.² อำเภอเมืองสระบุรีเป็นอันดับสองเท่ากับ 129 คน/กม.² อำเภอบ้านหมอเป็นอันดับสามเท่ากับ 88 คน/กม.² และอำเภอพระพุทธบาทเป็นอันดับสี่เท่ากับ 83 คน/กม.² อำเภอหนองแซงเท่ากับ 67 คน/กม.² เป็นอันดับห้า อำเภอหนองโดน 49 คน/กม.² เป็นอันดับหก

ส่วนอันดับเจ็ดขึ้นไปล้วนมีค่าความแตกต่างของประชากรรวมกับประชากรชนบทต่ำกว่าของจังหวัด ซึ่งเท่ากับ 47 คน/กม.² ทั้งสิ้นได้แก่ อำเภอวิหารแดง 37 คน/กม.² อำเภอเสาไห้ 25 คน/กม.² อำเภอมากเหล็ก 17 คน/กม.² และกิ่งอำเภอคอนทุกซึ่งประชากรในเขตสุขาภิบาลมีความหนาแน่นน้อยกว่าประชากรชนบทซึ่งมีค่าเท่ากับ - 2 คน/กม.²

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในปี 2530 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ก่อตัวเป็นเมืองมากขึ้นโดยที่อันดับในปี 2525 เปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย อำเภอหนองแคยังเป็นอำเภอที่มีการก่อตัวเป็นเมืองสูงสุด โดยมีผลต่างระหว่างความหนาแน่นประชากรรวมกับความหนาแน่นประชากรชนบทลดลงเล็กน้อย คือ 188 คน/กม.² อันดับที่ 2 ยังเป็นอำเภอเมืองสระบุรีอยู่แต่มีการก่อตัวเป็นเมืองเพิ่มขึ้นเป็น 151 คน/กม.² อันดับที่ 3 เป็นอำเภอ

พระพุทธบาท ซึ่งเดิมอยู่อันดับ 4 มีค่าความแตกต่างของความหนาแน่นเพิ่มขึ้นเป็น 113 คน/กม.² อันดับที่ 4 ได้แก่อำเภอหนองแซง มีค่า 74 คน /กม.² อันดับที่ 5 ได้แก่ อำเภอบ้านหมอซึ่งเดิมอยู่อันดับ 3 มีความแตกต่างลดลง เป็น 70 คน/กม.² และตั้งแต่อันดับ 6 ขึ้นไปมีค่าความแตกต่างของความหนาแน่นต่ำกว่าของจังหวัดที่มีค่า 52 คน/กม.² ได้แก่ อำเภอหนองโดน 51 คน/กม.² อำเภอวิหารแดง 42 คน/กม.² อำเภอเสาไห้ 25 คน/กม.² อำเภอมากเหล็ก 28 คน/กม.² อำเภอแก่งคอย 17 คน/กม.² และกิ่งอำเภอคอนทุด 25 คน/กม.²

สรุปการวิเคราะห์ การก่อตัวเป็นเมืองพบว่า การก่อตัวเป็นเมืองสูงสุดของจังหวัดสระบุรีจะอยู่ในแนวเหนือ - ใต้ ซึ่งได้แก่ อำเภอพระพุทธบาท อำเภอเมืองสระบุรีและอำเภอหนองแค ส่วนกลุ่มอำเภอที่มีการก่อตัวเป็นเมืองปานกลาง ได้แก่ อำเภอหนองโดน บ้านหมอและวิหารแดง ส่วนอำเภอที่มีการก่อตัวเป็นเมืองต่ำได้แก่ อำเภอแก่งคอย อำเภอมากเหล็ก และกิ่งอำเภอคอนทุด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรเบาบางอยู่แล้ว ส่วนอำเภอเสาไห้ นั้น แม้ความหนาแน่นประชากรรวมจะสูงแต่ประชากรส่วนใหญ่ก็กระจายอยู่ในชนบทและเป็นเขตที่อยู่ใกล้เมืองสระบุรีมาก ดังนั้น การก่อตัวเมืองจึงต่ำ

4.6.2 | การวิเคราะห์ศูนย์กลางความหนาแน่นประชากรระดับตำบล

จากความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั่วไปในการตั้งถิ่นฐาน ที่จุดศูนย์กลางของชุมชน อันเป็นที่รวมของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การศึกษา และการปกครอง ตลอดจนการอยู่อาศัยของครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ย่อมจะมีความหนาแน่นเอ็กสูง อันเนื่องมาจากความสำคัญของที่ตั้ง ทำเลทางด้านการค้า คมนาคมขนส่ง การพัฒนาที่สะสมกันมา การสะสมและขยายสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การจำแนกอาชีพในเขตเมืองที่ละเอียดอ่อนมากยิ่งขึ้น จากการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในเมือง ก่อให้เกิดการแบ่งแปลนที่ดินที่เล็กลง เนื่องจากราคาที่ดินสูงขึ้น การก่อสร้างอาคารก็มีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้นผันแปรตามราคาที่ดิน ที่มีราคาสูงสุดในบริเวณย่านศูนย์กลาง เมืองและราคาจะต่ำลง เมื่อห่างจากย่านศูนย์กลาง เมืองออกมา จากความสัมพันธ์ระหว่างบริเวณใจกลาง เมืองกับระยะทางที่ห่างออกไปยังชานเมือง จนถึงนอกเขตเมืองนั้น หากจะประยุกต์ใช้ความหนาแน่นของประชากรในระดับตำบลนำมาวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ของย่านศูนย์กลางซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูงสุกกับพื้นที่ต่อเนื่อง ที่มีความหนาแน่นของประชากรลดลง เป็นลำดับสัมพันธ์กับระยะทางที่ทางศูนย์กลางออกมา นอกจากพื้นที่ตำบลที่มีความหนาแน่นต่อเนื่องสัมพันธ์กับตำบลศูนย์กลาง ซึ่งมีความหนาแน่นประชากรสูงสุกย่อมแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของพื้นที่ในเขตอิทธิพลของศูนย์กลางนั้น ๆ ทำนองเดียวกันบริเวณใดที่ระดับความหนาแน่นของประชากรขาด ความต่อเนื่องกับพื้นที่ที่เกาะกลุ่มของย่านอิทธิพลศูนย์กลางดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นถึงขอบเขตที่สิ้นสุดของอิทธิพลจากศูนย์กลางนั้น ๆ ซึ่งจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ตำบลที่มีความหนาแน่นประชากรแตกต่างกันประมาณ 5 กลุ่ม จากจำนวนตำบลทั้งสิ้น 110 ตำบล นั้นปรากฏรูปแบบ ขนาด และทิศทางของย่านศูนย์กลางและเขตอิทธิพลที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ชุมชนเทศบาลเมืองสระบุรีเป็นศูนย์กลางที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงสุก และมีพื้นที่ในเขตอิทธิพลกว้างไกลที่สุดอิทธิพลของเมืองสระบุรีที่พิจารณาจากความต่อเนื่องของความหนาแน่นประชากรนั้นครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองทั้งหมด อำเภอเสนาห์ อำเภอหนองแซง ชุมชนที่มีความหนาแน่นรองลงไปได้แก่เทศบาลตำบลหนองแค ซึ่งอยู่ทางใต้ของเมืองสระบุรี มีอิทธิพลครอบคลุมอำเภอหนองแคและวิหารแดง พระพุทธบาทมีอิทธิพลครอบคลุมพื้นที่อำเภอทั้งหมดรวมทั้งอำเภอหนองโดนด้วย

4.6.3 บทบาทและความสำคัญของ เทศบาลและสุขาภิบาล

บทบาทและความสำคัญของ เทศบาลในด้านความเป็นศูนย์กลางของท้องถิ่น ทางด้านการค้าบริการ การปกครองและการคมนาคมขนส่งจะต้องพิจารณาตั้งแต่ในระดับจังหวัดว่าเทศบาล สุขาภิบาลนั้น ๆ มีบทบาทและความสำคัญในลักษณะใด และตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไรของเขตใดของชุมชนเมืองของจังหวัด จากการเปลี่ยนแปลงทำเลที่ตั้ง การที่ตั้งถิ่นฐาน การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้สุขาภิบาลที่กระจายตัวอยู่ในจังหวัดความได้เปรียบเสียเปรียบแตกต่างกันไป มีรูปแบบการขยายตัว ทิศทาง แนวโน้ม ตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาแตกต่างกัน เมื่อนำมาพิจารณาประสมประสานกับการพัฒนาอื่น ๆ ในโครงข่ายระบบชุมชนเมืองของจังหวัดจะสามารถกำหนดโครงข่ายและบทบาทความสำคัญของสุขาภิบาลต่อการพัฒนาจังหวัดโดยรวมได้

ในส่วนนี้ได้สรุปผลการศึกษาคำดับความสำคัญของชุมชนเมืองในจังหวัด
สระบุรี เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของเทศบาลและสุขาภิบาล ที่มีต่อจังหวัดอันจะนำ
ไปประกอบการวางแผนพัฒนาต่อไป

ชุมชนเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดอย่างมาก โดยเป็นแหล่งนำ
ความเจริญและเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าและการบริการพื้นฐาน เป็นแหล่งขึ้นขายผลผลิต
ทางการเกษตร ศูนย์กลางคมนาคม และที่ตั้งสถาบันราชการต่างๆ เป็นต้น ระดับของชุมชนมี
ตั้งแต่ชุมชนศูนย์กลางระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด จนถึงระดับภาค สำหรับการศึกษา
นี้ได้กำหนดชุมชนเมืองโดยพิจารณาจากรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งได้แก่ เทศบาล
4 แห่ง และสุขาภิบาล 16 แห่ง

4.6.4 การจัดลำดับระบบชุมชนจังหวัดสระบุรี

ใน พ.ศ.2530 จังหวัดสระบุรีมีชุมชนเมือง 20 แห่ง ประกอบด้วยเทศบาล
เมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 3 แห่ง และสุขาภิบาล 16 แห่ง ทั้งหมดนำมาจัดลำดับความสำคัญ
ของชุมชน โดยวิธีปรับค่าด้วยคะแนนมาตรฐาน (Standard Score) และถ่วงค่าน้ำหนักด้วยค่า
สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ซึ่งพิจารณาจากตัวแปร 4 ด้าน คือ

1. โครงสร้างพื้นฐาน พิจารณาตัวแปรด้านการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ
การคมนาคมทางถนน การบริการรถโดยสารประจำทาง การให้บริการด้านไฟฟ้าและโทรศัพท์
2. ประชากร พิจารณาจากตัวแปรด้านประชากรในชุมชน
3. เศรษฐกิจ พิจารณาจากรายได้และรายจ่ายของชุมชน จำนวนร้านค้า
จำนวนธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินอื่น ๆ จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนคนงาน
และเงินทุนของอุตสาหกรรม
4. การบริการสังคม พิจารณาจากตัวแปรด้านสาธารณสุข (จำนวนเตียง
แพทย์และสถานอนามัย) และจากการบริการด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับเด็ก เล็กจนถึงระดับอุดม
ศึกษา

ชุมชนลำดับที่ 1 มี 1 ชุมชน มีค่าความสำคัญ 36.99 คะแนน มีประชากร 56,801 คน คือ เทศบาลเมืองสระบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับการกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคกลาง ในด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งระดับภาค ทั้งในการติดต่อกรุงเทพฯ กับภาคอื่น ๆ ของประเทศ และจังหวัดในภาคเอง ด้านสาธารณูปโภคมีปริมาณการใช้ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์สูงที่สุดตามจังหวัด ทางด้านเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจการเงิน การบริการ และธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลางรับและกระจายสินค้าให้แก่พื้นที่อื่นภายในภาคและภายในจังหวัด ในด้านสังคมเป็นศูนย์กลางสาธารณสุขระดับภาค ด้านการบริการการศึกษามีสถาบันในระดับอุดมศึกษาและวิทยาลัยเทคนิค ให้บริการด้านวิชาการแก่ประชากรภายในจังหวัด

ชุมชนลำดับที่ 2 มี 1 ชุมชน มีค่าความสำคัญรวม 15.63 คะแนน มีประชากร 33,969 คน คือ เทศบาลตำบลพระพุทธบาท มีขอบเขตการให้บริการในระดับจังหวัด โดยเฉพาะการบริการด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลทั่วไปขนาด 360 เตียงและด้านการศึกษามีวิทยาลัยพยาบาล เปิดสอนในระดับอนุปริญา มีศูนย์ฝึกวิชาชีพให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมฝีมือแรงงานให้ได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น ในด้านเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการโดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านโครงสร้างพื้นฐานทำให้อึดติดกับชุมชนอื่น ๆ ทางตะวันตกของจังหวัดได้เป็นอย่างดี

ชุมชนลำดับที่ 3 มี 6 ชุมชน มีความสำคัญระหว่าง 4.79-9.03 คะแนน ขนาดประชากรระหว่าง 5,300-12,218 คน เป็นชุมชนระดับเทศบาลตำบล 2 แห่ง คือ ทต.แก่งคอย ทต.หนองแค และชุมชนสุขาภิบาลที่มีความสำคัญอีก 4 แห่ง ได้แก่ ส.บ้านหมอ ส.บ้านลำ ส.หินกอง และส.หน้าพระลาน ในด้านสาธารณูปโภคชุมชนในกลุ่มนี้ได้รับการบริการไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ครบถ้วน ทางด้านบริการสังคมเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลชุมชน ยกเว้น ส.หินกองและส.หน้าพระลาน มีสถานบริการทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุมชนในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มิจะถูกรายได้จากภาษี การเกษตร ซึ่งกล่าวได้ว่ามีเศรษฐกิจค่อนข้างดี

ชุมชนลำดับที่ 4 มี 12 ชุมชน มีค่าความสำคัญน้อยกว่า 3.90 คะแนน ซึ่งมีขนาดประชากรระหว่าง 1,021-9,984 คน เป็นชุมชนที่มีความเสียเปรียบด้านที่ตั้ง เพราะ

อยู่ห่างถนนสายหลักของจังหวัด การติดต่อกับชุมชนอื่นไม่ค่อยสะดวก เนื่องจากมีปริมาณรถเข้าถึงน้อย ด้านการบริการสาธารณสุขบุคคลยังขาดแคลนอยู่มากและมีปริมาณการใช้น้อยมากด้านเศรษฐกิจมีร้านค้า ซึ่งเป็นร้านชำขนาดเล็ก ส่วนด้านการศึกษามีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงบางแห่ง และด้านสาธารณสุขมีขีดการให้บริการค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่มีเพียงสถานีอนามัย และร้านขายยาในชุมชนเท่านั้น

ลำดับความสำคัญของชุมชนจังหวัดสระบุรี

ชุมชนลำดับที่	คำคะแนน
ชุมชนลำดับที่ 1	
1. เทศบาลเมืองสระบุรี	36.99
ชุมชนลำดับที่ 2	
2. เทศบาลตำบลพระพุทธบาท	15.63
ชุมชนลำดับที่ 3	
3. เทศบาลตำบลแก่งคอย	9.03
4. เทศบาลตำบลหนองแค	8.96
5. สุขาภิบาลบ้านหมอ	7.30
6. สุขาภิบาลบ้านลำนะ	5.85
7. สุขาภิบาลหินกอง	5.01
8. สุขาภิบาลหน้าพระลาน	4.79
ชุมชนลำดับที่ 4	
9. สุขาภิบาลมากเหล็ก	3.85
10. สุขาภิบาลท่าลาน	3.65
11. สุขาภิบาลวังม่วง	3.63
12. สุขาภิบาลหนองแซง	3.30
13. สุขาภิบาลเสาไห้	3.17

14. สาขาวิชาสหภาพ	3.10
15. สาขาวิชาคชสิทธิ์	3.07
16. สาขาวิชาหนองจอก	3.40
17. สาขาวิชาบ้านเขาวง	2.18
18. สาขาวิชาโอบกแบ็ก	2.01
19. สาขาวิชาคองหุด	1.11
20. สาขาวิชาหนองหญ	1.00

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย